

Frivilligarbetet inom det åländska föreningslivet - samhällsekonomiska och kvalitativa effekter

De senaste rapporterna från ÅSUB

- 2010:4 Mariebad. En kundundersökning
- 2010:5 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn hösten 2010
- 2010:6 Den Ålandsbaserade sjöfartens ekonomiska betydelse. En studie av klustereffekter och framtidsscenarier
- 2010:7 Halvtidsutvärdering. Landsbygdsutvecklingsprogrammet för landskapet Åland
- 2010:8 Upplevd diskriminering i det åländska samhället år 2010
- 2010:9 Invånarnas syn på kommunernas verksamhet och organisation
- 2011:1 Där kärnkompetens och kunskapsekonomi möts
- 2011:2 Konjunkturläget våren 2011
- 2011:3 Nordisk-baltisk sjöfart 2011. Föregångare och eftersläntrare i sjöfartspolitik
- 2011:4 Utvärderarnas rapport 2010. Landsbygdsutvecklingsprogram för landskapet Åland för perioden 2007-2013
- 2011:5 Arbetsmarknadsbarometern 2011
- 2011:6 Undersökning om ålänningars alkohol- och narkotikabruk samt spelvanor år 2011
- 2011:7 Ekonomisk översikt för den kommunala sektorn hösten 2011
- 2011:8 The significance of duty-free sales on board ferries to the transnational transport system in the Baltic Sea Region
- 2012:1 Konjunkturläget våren 2012
- 2012:2 Arbetsmarknadsbarometern 2012
- 2012:3 Utvärderarnas rapport 2011. Landsbygdsutvecklingsprogram för landskapet Åland perioden 2007-2013

Förord

I denna rapport presenteras resultatet av en undersökning som Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) gjort på uppdrag av Mariehamns stad, Ålands landskapsregering och Ålands Penningautomatförening. Uppdraget gällde frivilligarbetets omfattning och betydelse för den bredare åländska samhällsekonomin. Beställarna har även betonat vikten av att det inom ramen för uppdraget tas fram en skattning av det ekonomiska värdet på föreningarnas samhällsinsatser samt vilka ekonomiska effekter de olika offentliga stöden till frivilligsektorn ger.

Undersökningen omfattar de registrerade ideella föreningarna, men slutsatserna kan i varierande grad även tillämpas på annat ideellt arbete. Undersökningens resultat bör därför kunna användas som en viktig del i sakunderlaget för politiska beslut om allmänna medel till föreningsverksamheten och frivilligarbetet på Åland.

Rapporten består av flera delar. I den första delen presenteras en kartläggning av föreningslivet på Åland, i vilken bland annat ingår uppgifter om föreningarnas medlemsantal, ekonomiska uppgifter ur föreningarnas bokslut samt om frivilligarbetets omfattning. Kartläggningen är den första av sitt slag på Åland.

I den andra delen av rapporten redovisas och analyseras frivilligarbetets samhällsekonomiska effekter. Detta sker för det första genom en skattning av mängden och penningvärdet av frivilligarbetet, och för det andra genom en ekonomisk analys av dess samhälleliga effekter med hjälp av en numerisk jämviktsmodell. Metoden är hämtad från liknande modellbaserade analyser av föreningslivets och frivilligarbetets ekonomiska effekter som gjorts utanför Åland.

I rapportens tredje del analyseras och diskuteras frivilligarbetets mer kvalitativa effekter. Här granskas först resultaten från andra liknande undersökningar. Därefter redovisas drivkrafterna bakom och de kvalitativa effekterna av frivilligarbetet på Åland utgående från en förfrågan riktad till de åländska föreningarna samt även djupintervjuer med sex mycket aktiva och drivande personer inom det åländska föreningslivet.

Rapporten avslutas med några kortfattade reflexioner om frivilligarbetets omfattning och roll på Åland utgående från studiens huvudresultat.

ÅSUB vill rikta ett stort tack till alla de föreningar som bidragit med uppgifter till undersökningen och speciellt till de sex "eldsjälarna" som genom intervjuer delade med sig av sina erfarenheter av det åländska föreningslivet! Vi vill även uppmärksamma alla

frivilligarbetare som gör ett beundransvärt jobb, många gånger i det tysta.

Slutligen vill vi tacka den referensgrupp som följt och stött arbetet inom projektet. Denna bestod av *Dan E. Eriksson, Maria Hägerstrand-Mattsson, Anders Ingves, Jan-Ole Lönnblad, Lars Midbjer, Ulla Rindler-Wrede* och *Jani Westerlund*.

Utredare *Maria Rundberg* har varit huvudansvarig för projektet inom ÅSUB. Den ekonomiska analysen av frivilligarbetets samhällsekonomiska effekter har utförts av ekonomistatistiker *Jouko Kinnunen*. Utredningschef *Katarina Fellman* har bistått med en sammanfattning av andra undersökningars resultat gällande frivilliga insatsers inverkan på hälsan.

Mariehamn i september 2012

Bjarne Lindström
Direktör

Innehåll

Förord	3
Figurförteckning	7
Tabellförteckning	9
1. Sammanfattning	11
2. Inledning	15
2.1 2011 Europaåret för frivilligarbete	15
2.2 Bakgrund, syfte och metod	15
2.3 Definitioner och begrepp	17
3. En kartläggning av föreningslivet på Åland	19
3.1 Ålänningars deltagande i föreningsverksamhet år 2008	19
3.2 Uppgifter om föreningarnas hemregion och verksamhet.....	21
3.3 Uppgifter om föreningarnas medlemmar	24
3.4 Uppgifter om urvalsföreningarnas intäkter och kostnader.....	28
3.5 Uppgifter om föreningarnas resultat	36
3.6 Uppgifter om föreningarnas tillgångar och skulder	37
3.7 Uppgifter om antal arbetstimmar i urvalsföreningarna.....	39
4. Frivilligarbetets samhällsekonomiska effekter	43
4.1 Frivilligarbetets samhällseffekter i fyra finska organisationer	43
4.2 En uppskattning av frivilligarbetets penningvärde	44
4.3 En uppskattning av frivilligarbetets samhälleliga nytta	46
5. Allmänt om frivilligarbetets kvalitativa effekter	50
5.1 EUs råds slutsatser om frivilligarbetets roll inom socialpolitiken	50
5.2 Äldres frivilligarbete i EU.....	52
5.3 Frivilliga insatsers inverkan på hälsan	54
5.4 Svenskarnas frivilligarbete.....	59
6. Frivilligarbetets kvalitativa effekter ur ett åländskt perspektiv	62
6.1 Vad driver de åländska frivilligarbetarna?.....	62
6.2 Positiva och negativa erfarenheter av föreningslivet	68
6.3 Vad kan göras för att underlätta för föreningarna.....	71
6.4 Är det svårt att få människor att arbeta frivilligt?.....	72

6.5 Hur kan man underlätta för dagens människor att jobba ideellt?	74
7. Avslutande diskussion	78
Referenser	80
Bilagor	84

Figurförteckning

Figur 1. Andelen svarande som deltagit aktivt i föreningsverksamhet efter kön. Rangordnat enligt genomsnittet för samtliga svarande (procent)	20
Figur 2. Urvalsföreningarnas hemregion jämfört med alla åländska föreningars hemregion (andel av respektive total)	22
Figur 3. Urvalsföreningarnas huvudsakliga verksamhet jämfört med alla åländska föreningarnas huvudsakliga verksamhet (andel av respektive total)	23
Figur 4. Hemregion och huvudsakliga verksamhet hos urvalsföreningar (andel av det totala antalet föreningar som ingår i undersökningen).....	24
Figur 5. Antalet medlemmar i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde och region.....	25
Figur 6. Det genomsnittliga antalet medlemmar i urvalsföreningarna samt specifikt för Mariehamnsföreningarna efter verksamhetsområde	26
Figur 7. Andelen vuxna respektive barn och ungdomar i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde.....	27
Figur 8. Andelen flickor/kvinnor respektive pojkar/män i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde.....	27
Figur 9. Andelen flickor, kvinnor, pojkar respektive män i föreningarna som ingår i undersökningen efter verksamhetsområde	28
Figur 10. Intäkter och kostnader i föreningarna som ingår i undersökningen efter verksamhetsområde (N=197).....	29
Figur 11. Genomsnittliga intäkter respektive kostnader efter verksamhetsområde	29
Figur 12. Fördelning av urvalsföreningarnas intäkter (procent)	30
Figur 13. Det genomsnittliga bidraget per urvalsförening samt specifikt för Mariehamnsföreningarna efter verksamhetsområde	31
Figur 14. Det genomsnittliga bidraget per medlem samt specifikt för Mariehamnsföreningarnas medlemmar efter verksamhetsområde	32
Figur 15. Fördelning av urvalsföreningarnas kostnader (procent)	33
Figur 16. Personalkostnaderna per urvalsförening efter verksamhetsområde	35
Figur 17. Personalkostnaderna per medlem i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde.....	35
Figur 18. Det genomsnittliga resultatet år 2010 per förening som ingår i denna undersökning samt specifikt för Mariehamnsföreningarna efter	

verksamhetsområde.....	37
Figur 19. Andelen bestående aktiva respektive rörliga aktiva i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde.....	38
Figur 20. Andelen eget kapital (inkl. frivilliga reserveringar) respektive främmande kapital i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde	38
Figur 21. Antal timmar ideellt arbete per förening som lagts ned inom ramen för urvalsföreningarnas verksamhet.....	39
Figur 22. Antal timmar ideellt arbete per medlem som lagts ned inom ramen för urvalsföreningarnas verksamhet.....	40
Figur 23. Andelen ideellt arbete av det totala antalet timmar som lagts ned inom ramen för urvalsföreningarna	40
Figur 24. Antal timmar administrativt arbete som lagts ned inom ramen för urvalsföreningarnas verksamhet.....	41
Figur 25. Andelen administrativt arbete av det totala antalet arbetstimmar som lagts ned inom ramen för urvalsföreningarna.....	42
Figur 26. Kommunalsektorns effektiva skattesats åren 2012-2025	46
Figur 27. Förändring av makrovariabler, procentuell avvikelse från basscenarioets utveckling.....	47
Figur 28. Ekvivalent variation för scenario ”betalt frivilligarbete”, miljoner euro i 2010-års priser.....	48
Figur 29. De åländska föreningarnas huvudsakliga verksamhet jämfört med urvalsföreningarnas (andel av respektive total)	85
Figur 30. Fördelning av Paf-bidragen år 2010	87
Figur 31. Det åtta populäraste föreningarna uppdelade efter ungdomar (16-24 år), vuxna (25-64 år) och pensionärer (65+ år). Andelen svarande i procent.....	88

Tabellförteckning

Tabell 1. Hemregion och huvudsakliga verksamhet hos urvalsföreningarna.....	21
Tabell 2. Frivilligarbetets värde per verksamhetsområde	45
Tabell 3. Det ideella arbetet 1992, 1998, 2005 och 2009 i Sverige. Andelen av befolkningen (16-74 år) engagerad i den ideella sektorns största delområden (procent).	60
Tabell 4. Viktigt i det ideella arbetet i Sverige. Svar totalt för alla som arbetar ideellt och fördelat på kön år 2009 (procent).	61
Tabell 5. Antal svar på frågan gällande vilka drivkrafterna är till frivilligarbete per föreningstyp.....	63
Tabell 6. Uppgifter om urvalsföreningarnas antal medlemmar, intäkter, bidrag, kostnader, personalkostnader samt resultat per verksamhetsområde.....	86
Tabell 7. Andelen svar på frågan gällande vilka drivkrafterna är till frivilligarbete per föreningstyp.....	89

1. Sammanfattning

År 2011 var Europaåret för frivilligarbete. Syftet med jubileumsåret var att lyfta fram betydelsen av frivilligarbete och öka uppskattningen för det samt förbättra förutsättningarna för frivillig- och organisationsarbete.

Med frivilligt arbete avses sådant arbete och sådana insatser som utförs på frivillig grund, oavlönat (eller mot ett symboliskt arvode) och på fritiden. I vissa sammanhang kallas frivilligt arbete för ideellt arbete (Svedberg, von Essen, Jegermalm, 2010). Enligt Europeiska Unionens råd är frivilligarbete till gagn för den enskilde frivilligarbetaren, gemenskapen och samhället i dess helhet.

Huvudsyftet med den här undersökningen var att kartlägga betydelsen av det åländska föreningslivets frivilligarbete. Samtidigt utgör undersökningens resultat ett kompletterande beslutsunderlag för den offentliga sektorns samarbete med och stödande av frivilligarbetet på Åland.

Undersökningen har tre delar:

- En kartläggning av det åländska föreningslivet, som grundar sig på uppgifter om 200 åländska föreningar.
- En beräkning av mängden och penningvärdet av frivilligarbete samt en analys av frivilligarbetets samhällsekonomiska effekter.
- En kvalitativ analys av frivilligarbetets effekter – allmänt och ur ett åländskt perspektiv.

I kartläggningen av urvalsföreningarna delar vi föreningarna i: idrotts-, kulturföreningar, föreningar med social-/hälsoverksamhet samt övriga föreningar. I de övriga föreningarna ingår till exempel ungdoms-, räddnings-, miljöföreningar samt många andra föreningstyper.

Antal medlemmar i föreningarna

I kartläggningen av urvalsföreningarna har vi bland annat sett att det genomsnittliga antalet medlemmar är runt 250 per förening. Det genomsnittliga medlemsantalet är störst i Mariehamnsföreningarna (nästan 290) jämfört med nästan 200 medlemmar per landsbygdsförening och 90 per skärgårdsförening.

Idrottsföreningarna har det största antalet medlemmar per förening (nästan 360) följt av de sociala föreningarna och de övriga föreningarna. De kulturella föreningarna har i

snitt drygt 100 medlemmar per förening.

I snitt är 16 procent av medlemmarna barn/ungdomar i föreningarna. Idrottsföreningarna har en större andel barn som medlemmar (32 procent) följt av de övriga föreningarna (14 procent) och kulturföreningarna (11 procent).

Drygt hälften av medlemmarna i föreningarna är kvinnor och 48 procent män. Det förekommer skillnader i andelen kvinnor och män i de olika föreningstyperna. I idrottsföreningarna är 39 procent av medlemmarna kvinnor jämfört med hela 67 procent i de sociala föreningarna.

Föreningarnas intäkter

Cirka 47 procent av föreningarnas intäkter kommer från bidrag, 22 procent från försäljningsintäkter, 5 procent från medlemsavgifter och 26 procent från övriga intäkter.

Då man sätter bidragen i relation till antalet medlemmar är de störst i de sociala föreningarna (237 euro/medlem). Kulturföreningarnas bidrag per medlem är 164 euro/medlem. De övriga föreningarnas bidrag är 85 euro/medlem och idrottsföreningarnas bidrag är cirka 77 euro/medlem. En urvalsförening får i snitt 137 euro i bidrag per medlem och år.

Medlemsavgifternas andel av de totala intäkterna är högst i de övriga föreningarna (10 procent) följt av idrottsföreningarna (6 procent), medan andelen endast är 3 procent i kulturföreningarna och en procent i de sociala föreningarna.

Föreningarnas kostnader

Personalkostnaderna (inkl. löner, personalbikostnader och övriga personalkostnader) utgör hela 45 procent av föreningarnas totala kostnader. Tittar man lite närmare på de olika föreningstypernas kostnader kan man konstatera att 58 procent av de sociala föreningarnas och 54 procent av de övriga föreningarnas kostnader är personalkostnader, medan endast 25 procent av de kulturella föreningarnas och 36 procent av idrottsföreningarnas kostnader är personalkostnader.

Vissa föreningar ger även bidrag till andra föreningar och/eller privatpersoner, vilka uppgår till 7 procent av kostnaderna i de sociala föreningarna, vardera 5 procent i kulturföreningarna och de övriga föreningarna och 3 procent i idrottsföreningarna.

Då man jämför de olika föreningstypernas intäkter och kostnader bör man komma ihåg att deras *verksamhet skiljer sig åt*, vilket förklarar många av skillnaderna i fördelningen av intäkter och kostnader.

Uppskattning av antal timmar ideellt arbete

I snitt lägger urvalsföreningarna ned drygt 1.700 timmar ideellt arbete per år. Det årliga antalet ideella timmar är som högst i idrottsföreningarna (drygt 3.000 timmar per förening) följt av de sociala föreningarna (cirka 2.500 timmar per förening). Det genomsnittliga antalet ideella timmar i kulturföreningarna är endast drygt 600 timmar per år och förening.

Även då man sätter det årliga antalet timmar ideellt arbete i relation till antalet medlemmar är de som högst i idrottsföreningarna (nästan 10 timmar/medlem), medan antalet timmar per medlem i de övriga föreningstyperna i stort ligger runt 6 timmar/medlem.

Uppskattning av frivilligarbetets penningvärde

På basen av nästan 110 föreningars uppgifter om antal timmar ideellt arbete har vi uppskattat den totala mängden frivilligarbete inom det åländska föreningslivet till drygt 800.000 timmar per år.

För att kunna mäta frivilligarbetets samhällsekonomiska effekter har vi först uppskattat den kostnad som skulle uppstå om allt frivilligt arbete förvandlas till lönearbete. Vi antar, för att kunna beräkna effekterna, att allt arbete i föreningarna skulle betalas enligt den kommunala genomsnittliga lönenivån samt att det nya betalda arbetet leder till en ökad insatsförbrukning enligt samma kostnadsstruktur som inom kommunsektorn idag. Dessa hypotetiska antaganden skulle leda till att de kommunala tilläggskostnaderna uppgår till runt 34 miljoner euro.

Uppskattning av frivilligarbetets samhälleliga nytta

Med hjälp av ÅSUBs numeriska jämviktsmodell för Ålands ekonomi kan vi uppskatta vilka samhällsekonomiska kostnader som skulle uppstå om frivilligarbete förvandlas till lönearbete genom att jämföra nuläget mot en hypotetisk situation, då frivilligarbete ersätts med betalt arbete. Det här är en teknisk metod för indirekt värdesättning av frivilligt arbete, inte ett realistiskt alternativ.

Den samhälleliga kostnaden av omvandling av frivilligarbete till lönearbete kan uppskattas till cirka 36 miljoner euro, om vi använder ett mått som kallas ekvivalent variation (EV). EV mäter välfärdsförändringen mellan två alternativa situationer som en förändring i hushållens disponibla inkomster, som gör utgångsläget och den nya hypotetiska situationen likvärdiga.

Om vi jämför föreningarnas ursprungliga lönekostnader med den samhälleliga

kostnaden av att förvandla frivilliga insatser till lönearbete, får vi fram att det samhälleliga värdet av frivilligarbete är 4,8 gånger större än den ursprungliga lönekostnaden, vilket är något lägre än resultatet på 6,5 som Laasanen (2011) redovisar i sin studie av fyra finländska organisationer. Vi ska då komma ihåg att enligt vårt material är en större del av föreningarnas verksamhet baserad på avlönad personal på Åland jämfört med i de fyra finska organisationerna (Laasanen, 2011).

Om vi jämför mängden bidrag till föreningar (runt 10,1 miljoner euro) mot samhälleliga värdet av frivilligarbete, får vi till svar att samhällets satsning på en euro genom bidrag ger mellan tre och fyra euro tillbaka i välfärd mätt i reell konsumtionsvolym (EV).

I de här beräkningarna ingår dock inte några kvalitativa fördelar av frivilligarbetet.

Frivilligarbetets kvalitativa effekter

Litteraturstudier visar på ett tydligt positivt samband mellan frivilligarbete och självskattad god hälsa. Ett samband som även kom upp under intervjuerna med sex åländska eldsjäljar. Flera av dessa upplevde nämligen att deras engagemang i föreningslivet påverkar deras hälsa positivt. Under intervjuerna kom det dock även fram att deras engagemang kan påverka deras välmående negativt. Flera av eldsjälarna upplever nämligen att det periodvis kan bli för många timmar frivilligarbete, vilket kan upplevas som tungt.

Man skulle kunna generalisera svaren på frågan om drivkrafterna till frivilligarbete på liknande sätt som gjorts i en svensk undersökning (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010): Människor tycker att det är betydelsefullt att det ideella arbetet sker i gemenskap med andra och att det är till nytta för någon annan.

Forskning visar att frivilligarbete för äldre kan vara ett redskap att främja de äldres sociala delaktighet samtidigt som livskvaliteten förbättras för alla generationer. Flera föreningsmedlemmar påpekar de sociala nätverkens betydelse för såväl ung som gammal.

Enligt Europeiska unionens råd underskattas värdet av frivilligarbete, vilket begränsar frivilligarbetet och dess fulla potential. Även bristen på tillgänglig information om frivilligarbete och dess värde, möjligheter och betydelse för enskilda individer och för samhället kan begränsa frivilligarbetet. Det är sålunda värdefullt att frivilligarbetets samhällsekonomiska och individuella betydelse undersöks och lyfts fram med hjälp av undersökningar som den här.

2. Inledning

2.1 2011 Europaåret för frivilligarbete

År 2011 var Europaåret för frivilligarbete, vilket genomfördes i samtliga medlemsländer i EU genom informationsinsatser och evenemang. Syftet med jubileumsåret var att lyfta fram betydelsen av frivilligarbete och öka uppskattningen för det samt förbättra förutsättningarna för frivillig- och organisationsarbete.

Hösten 2011 publicerade Europeiska unionens råd ett dokument, i vilket rådet framhåller frivilligarbetets roll inom socialpolitiken i 39 punkter. Nedan citeras den första slutsatsen, medan andra slutsatser citeras längre fram i rapporten (se avsnitt 5.1).

Frivilligarbete avser alla slag av frivilligarbete, formellt, icke-formellt eller informellt, som utförs av en person av fri vilja, fritt val och fri motivation och för vilken betalning saknar betydelse. Det är till gagn för den enskilde frivilligarbetaren, gemenskapen och samhället i dess helhet (Europeiska unionens råd, 3.10.2011).

Vidare framhåller rådet att frivilligarbetet är tvärsektorielt och flerdimensionellt och kan ha betydelse på många områden, framför allt för: sysselsättnings- och socialpolitiken, social omsorg, hälsa- och sjukvård, utbildning och ungdom, idrott, kulturpolitiken, regionalpolitiken, forskning och utveckling, miljöskydd, konsumentintressen, civilskydd, lika möjligheter, humanitärt bistånd och utvecklingspolitiken.

I kapitel 5 återkommer vi till EUs råds slutsatser om frivilligarbetets roll inom socialpolitiken samt tittar närmare på äldres frivilligarbete i EU. Europeiska kommissionen har nämligen utsett år 2012 till Europaåret för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna.

2.2 Bakgrund, syfte och metod

På uppdrag av Mariehamns stad, Ålands landskapsregering och Ålands Penningautomatförening (Paf) har ÅSUB undersökt frivilligarbetets samhällsekonomiska betydelse. Syftet med undersökningen är att den ska utgöra ett

beslutsunderlag för den offentliga sektorn, då effekter av bidrag till ideella föreningar¹ utvärderas.

Undersökningens första del (kapitel 3) består av en kartläggning av föreningslivet på Åland, i vilken bland annat ingår föreningarnas medlemsantal, ekonomiska uppgifter ur föreningarnas bokslut och frivilligarbetets omfattning. Uppgifterna presenteras för olika föreningstyper: idrottsföreningar, kulturella föreningar, föreningar med inriktning på social verksamhet och övriga föreningar. I vissa fall presenteras resultaten även specifikt för Mariehamn.

Resultaten i den här delen av undersökningen baseras dels på information om föreningar som har sökt så kallade Paf-bidrag och/eller grundbidrag från Mariehamns stad. Dels görs ett urval bland föreningar som inte sökt bidrag. Bland dessa har information samlats in med hjälp av ett enkätformulär.

I den andra delen av undersökningen (kapitel 4) beräknas frivilligarbetets samhällsekonomiska effekter genom att vi först uppskattar mängden och penningvärdet av frivilligarbete. Här tillämpas beprövade metoder som tidigare använts av andra forskningsinstitutioner.² Dessutom analyseras den samhälleliga effekten av verksamheterna för Ålands ekonomi med hjälp av en numerisk jämviktsmodell. På grund av att det inte går att sätta en prislapp på frivilligarbetets kvalitativa effekter, har vi använt ett indirekt sätt att beräkna det samhälleliga värdet³. I beräkningen har vi valt att anta att frivilligarbetet skulle finansieras genom offentliga utgifter, vilket skulle leda till en högre resursanvändning inom det offentliga. För att finansiera de nya uppgifterna skulle skatterna höjas och därmed skulle samhällsekonomin och hushållens välfärd påverkas.

Efter den kvantitativa analysen av frivilligarbetet görs en kvalitativ analys av frivilligarbetets effekter (kapitel 5 och 6), vilken kan sägas utgöra den tredje delen av undersökningen. Först studerar vi de kvalitativa effekterna allmänt genom att se på andra undersökningars resultat gällande kvalitativa värden som frivilligarbetet medför. Därefter försöker vi fånga drivkrafter och kvalitativa effekter av frivilligarbetet ur ett åländskt perspektiv.

I en enkät- och mejlförfrågan uppmanades föreningarna svara på frågan vad som driver

---

¹ Undersökningen begränsades till registrerade ideella föreningar på Åland, men delar av slutsatserna kan även tillämpas på annat ideellt arbete.

² Bland andra Ruraliainstiutet vid Helsingfors Universitet.

³ I och med att frivilligverksamheterna inte är vanliga konsumtionstjänster, så har de inte heller ett marknadsvärde som kunde användas för dess värdesättning.

människor att arbeta ideellt inom föreningslivet. Dessutom gjordes intervjuer med sex så kallade eldsjälarna, för att fånga drivkrafter och mer kvalitativa effekter av frivilligarbetet på Åland. Personerna som intervjuades kan sägas utgöra representanter för föreningar med idrotts-, kultur-, ungdoms- och räddningsverksamhet samt social verksamhet. De valdes bland annat med hjälp av referensgruppen för undersökningen.

Som underlag för undersökningen har använts uppgifter om bland annat föreningars olika intäkts- och kostnadsslag samt uppgifter om antal medlemmar. Uppgifterna har i första hand har plockats ur föreningarnas grundbidragsansökningar från Mariehamns stad samt Paf-bidragsansökningar (inklusive bokslut och verksamhetsberättelser). Orsaken till att vi valde att själva plocka uppgifterna ur föreningarnas bidragsansökningar var att vi ville besvara föreningarna så lite som möjligt. För att få en uppskattning om mängden utfört frivilligt arbetet inom föreningarna, skickades en mejlförfrågan till föreningarna.

För att få motsvarande uppgifter om föreningar som inte ansökt om bidrag de senaste åren, skickades en enkät till drygt 60 föreningar, vilken besvarades av drygt 30 föreningar⁴.

2.3 Definitioner och begrepp

I det här avsnittet har vi för den här undersökningen samlat relevanta definitioner och begrepp.

- *En förening* får bildas för gemensamt fullföljande av ett ideellt syfte. Föreningslagen gäller sålunda inte föreningar vars syfte är att ge medlemmarna vinst eller annan ekonomisk förmån eller om inriktningen på verksamheten i huvudsak är av ekonomisk karaktär (Föreningslagen 1989/503).
- En förening kan vara *registrerad eller oregistrerad*. En registrerad förening kan i motsats till en oregistrerad förening förvärva rättigheter och ingå avtal så att medlemmarna inte personligen ansvarar för föreningens förbindelser (Föreningslagen 1989/503). I den här undersökningen har vi bara tittat på de registrerade föreningarna.⁵
- En samhällsvetenskaplig definition av *tredje sektorn* avser den del av samhället som går på tvären mellan det privata och det offentliga. Det frivilliga arbetet inom en organisation måste spela en väsentlig roll för att en organisation ska

⁴ Vissa uppgifter i Patent- och registerstyrelsens föreningsregister visade sig vara föråldrade och vissa föreningar som ingick i registret var vilade eller hade till och med upphört.

⁵ Ett av villkoren för att en organisation eller en förening ska erhålla landskapsmedel är att organisationen är registrerad i Föreningsregistret (Ålands Idrotts´ sammanfattning av fördelningsprinciper av verksamhetsbidrag 2012, 1).

kunna definieras tillhöra den tredje sektorn. I Finland utgörs tredje sektorns kärna huvudsakligen av föreningar, mest privaträttsliga, men även några offentligrättsliga samfund såsom Folkhälsan och Finlands Röda Kors. Dessutom räknas också stiftelser och vissa nya andelslag till tredje sektorn. De stora kyrkorna och de politiska partierna står dock för nära staten för att i egentlig mening kunna räknas till tredje sektorn, men religiösa eller politiska föreningar kan inkluderas (Sandström, 1999).

- *Frivilligt arbete* är sådant arbete och sådana insatser som utförs på frivillig grund, oavlönat (eller mot ett symboliskt arvode) och på fritiden. I vissa sammanhang kallas frivilligt arbete för ideellt arbete. Det kan vara frågan om många olika slags insatser t.ex. utbildning, styrelseuppdrag, hjälpinsatser, kaffekokning (Svedberg, von Essen, Jegermalm, 2010). I frivilligt arbete ingår dock inte t.ex. själva idrottsutövandet eller deltagande i en kör, om man inte deltar som oavlönad ledare.
- En snäv definition på *socialt kapital* är: det kapital som finns i nätverk mellan människor, till skillnad från humant kapital som definieras som de resurser som enskilda individer besitter (Coleman, 1990).
- *Ekvivalent variation (EV)* är ett penningmått på hushållens välfärdsförändring mätt i disponibla inkomster. En negativ EV betyder att den nya situationen är sämre för hushållen än den ursprungliga situationen.

3. En kartläggning av föreningslivet på Åland

I detta kapitel redogör vi först mycket kort för ålänningarnas deltagande i föreningsverksamhet år 2008 ur individens perspektiv med hjälp av uppgifter i ÅSUBs undersökning *Ålänningarnas kultur- och fritidsvanor*⁶.

Därefter redogör vi för de åländska föreningarnas hemregion och verksamhet samt för de 200 urvalsföreningars medlemsantal, ekonomi och hur de ideellt arbetade timmarna fördelar sig.

3.1 Ålänningars deltagande i föreningsverksamhet år 2008

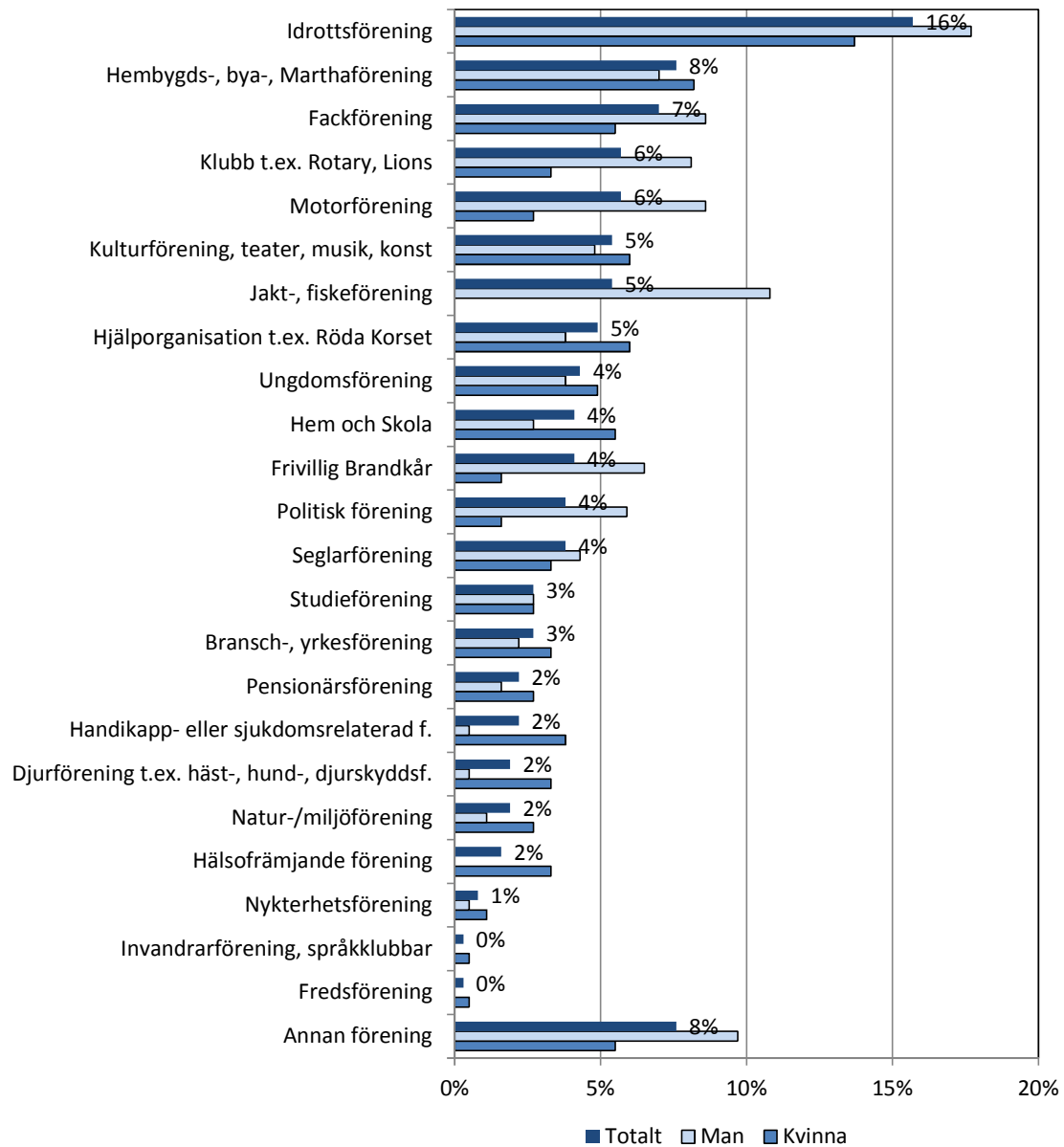
År 2008 gjorde ÅSUB den senaste undersökningen om ålänningarnas kultur- och fritidsvanor, i vilken det bland annat fanns ett par frågor om man deltagit i föreningsverksamhet och i så fall i vilken sorts förening.

Nästan 20 procent av de svarande uppgav att de deltagit i föreningsverksamhet någon eller några gånger per månad eller oftare och 44 procent uppgav att de gjort det åtminstone en gång det senaste året. De svarande hade varit mest aktiva inom idrottsföreningar, 16 procent uppgav att de deltagit aktivt i idrottsföreningar (se *Figur 1*). Nio procent uppgav att de varit aktiva inom hembygds-, bya- och Marthaförening. Andra populära föreningar är fackföreningar (7 procent), klubbar såsom Rotary och Lions (6 procent) och motorförening (6 procent).

---

⁶ Ålänningarnas kultur- och fritidsvanor Rapport 2009:1.

Figur 1. Andelen svarande som deltagit aktivt i föreningsverksamhet efter kön. Rangordnat enligt genomsnittet för samtliga svarande (procent)

Källa: ÅSUB Rapport 2009:1

Såsom vi ser i figuren ovan var både kvinnor (14 procent) och män (18 procent) mest aktiva inom idrottsföreningar. Andra populära föreningstyper bland kvinnor var hembygds-, bya- och Marthaförening (8 procent) och kultur-, teater-, musik- och konstförening (6 procent), medan jakt- och fiskeföreningar (11 procent), motorföreningar (9 procent) och fackföreningar (9 procent) var populära bland männen.

En indelning av de svarande i ungdomar (16-24-åringar), vuxna (25-64-åringar) och pensionärer (65+-åringar) visar också att idrottsföreningar är mest populära i alla tre åldersgrupper (se *Figur 31* i bilagan). Bland ungdomarna kom studieföreningar på andra

plats, medan fackföreningarna och pensionärsföreningarna kom på en andra plats bland de vuxna respektive pensionärerna.

3.2 Uppgifter om föreningarnas hemregion och verksamhet

Resultaten i den här undersökningen baserar sig på uppgifter från 168 bidragsansökningar⁷ (grundbidrag från Mariehamns stad och Paf-bidrag) och 32 enkätförfrågningar (se figuren nedan). Resultaten grundar sig alltså på uppgifter om totalt 200 föreningar (inklusive 6 stiftelser)⁸ (se tabellen nedan), vilket utgör över en fjärdedel av antalet föreningarna och stiftelserna i för denna undersökning särskilt framtagna databas. Patent- och registerstyrelsens föreningsregister⁹ utgör grunden för vår databas och för rampopulationen.

Tabell 1. Hemregion och huvudsakliga verksamhet hos urvalsföreningarna

Bakgrundsvariabler	Antal föreningar	Andel
Mariehamn	144	72%
Landsbygden	36	18%
Skärgården	19	10%
Kulturverksamhet	68	34%
Idrottsverksamhet	40	20%
Social-/hälsoverksamhet	39	20%
Ungdoms-/barnverksamhet	12	6%
Miljöverksamhet	11	6%
Räddningsverksamhet	6	3%
Övrig verksamhet	24	12%
Totalt	200	100%

En förening har hemort i övriga Finland, men även verksamhet på Åland.

I tabellen ovan kan vi se att 72 procent av urvalsföreningarna hade sin hemort i Mariehamn, 18 procent på den åländska landsbygden och 10 i skärgården (se även

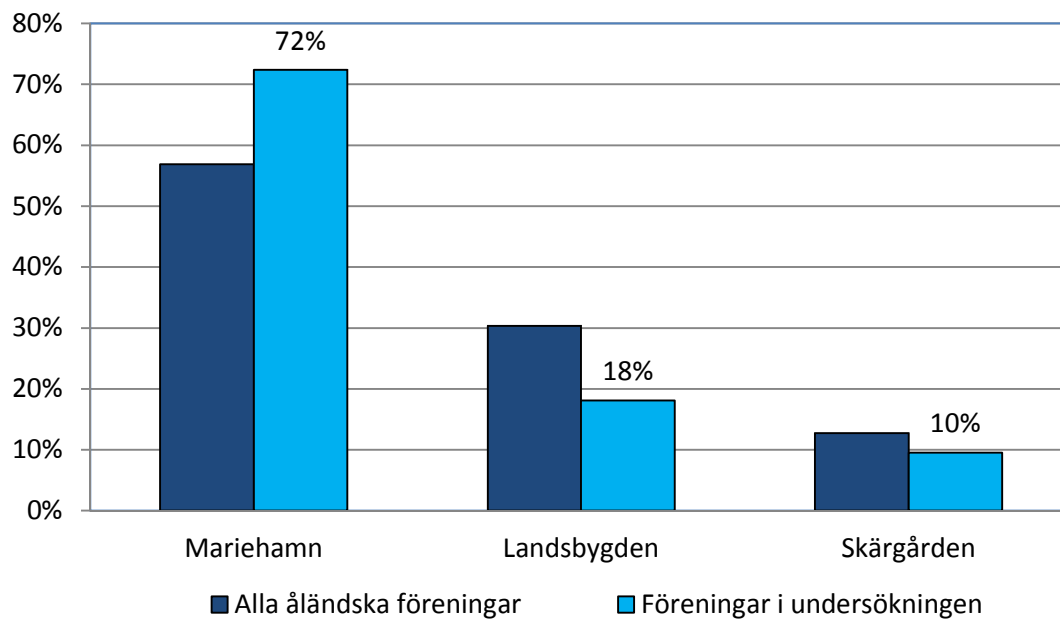
⁷ Bidragsansökningarna kompletterades med en mejlförfrågan om antal ideellt arbetade timmar, vilken besvarades av 77 föreningar.

⁸ Närmare bestämt 191 åländska föreningar, 6 stiftelser, 2 andra åländska organisationer och en förening med hemort i övriga Finland men med verksamhet på Åland. Orsaken till att vi valt att inkludera dessa 6 stiftelser i vårt urval är att de ansökt om Paf-bidrag och/eller grundbidrag från Mariehamns stad de två senaste åren. För enkelhetens skull har vi benämnt dessa 200 föreningarna (inklusive stiftelser) till "urvalsföreningar".

⁹ I Patent- och registerstyrelsens föreningsregister finns uppgifter om föreningarnas namn, registreringsdatum och senaste ändringsdatum. Dessutom beställde vi adressuppgifter som vi fick för cirka 450 föreningar. Tyvärr visade det sig att vissa kontaktuppgifter i registret var föråldrade.

Figur 2). Dessutom framgår det av tabellen att hela 34 procent av urvalsföreningarna kan klassificeras som kulturföreningar, vardera 20 procent som idrottsföreningar respektive föreningar med social-/hälsoverksamhet, medan endast 6 procent vardera är föreningar med ungdoms-/barnverksamhet respektive miljöverksamhet och 3 procent med räddningsverksamhet.¹⁰ Motsvarande fördelning av verksamheten fördelat på Mariehamn och landskommuner visas i Figur 4.

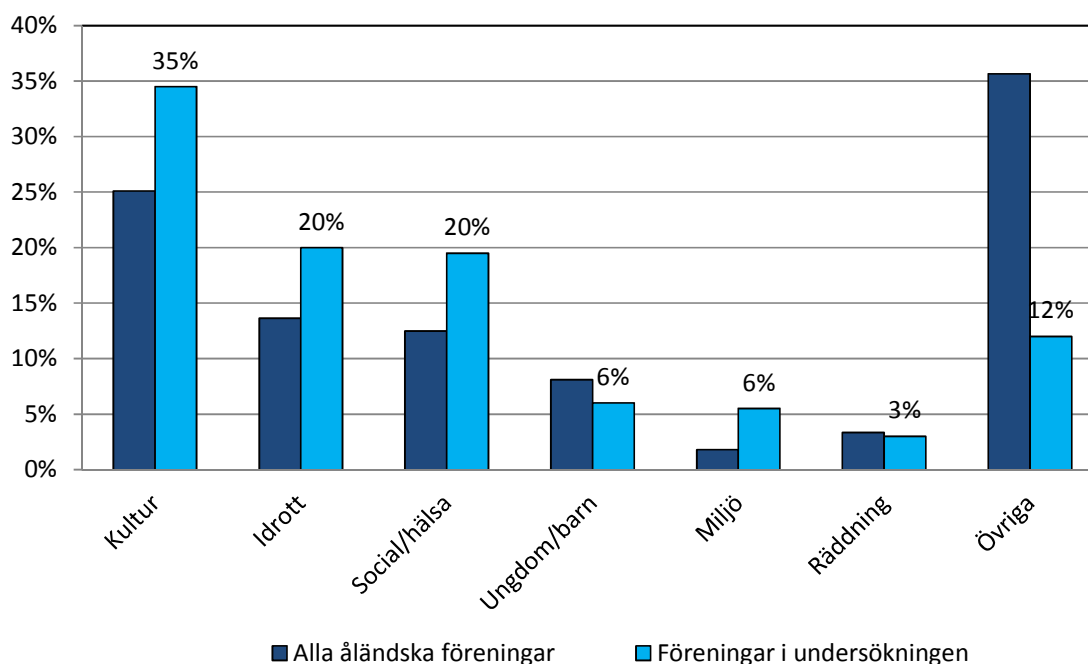
Figur 2. Urvalsföreningarnas hemregion jämfört med alla åländska föreningars hemregion (andel av respektive total)

I figuren ovan kan vi alltså se att drygt 70 procent av föreningarna i undersökningen hade hemort i Mariehamn (se även *Tabell 1*) jämfört med 57 procent av de åländska föreningarna i ÅSUBs databas. Den här överrepresentationen av Mariehamnsföreningar kan bland annat förklaras med att vi enligt uppdragsgivarnas önskemål speciellt sett på föreningarnas ansökningar om grundbidrag från staden och verksamhetsbidrag från landskapet.

¹⁰ De tre sistnämnda föreningstypernas resultat ingår i de övriga föreningars resultat, eftersom resultaten för dessa tre föreningstyper skulle bli för osäkra om de redovisades separat.

Figur 3. Urvalsföreningarnas huvudsakliga verksamhet jämfört med alla åländska föreningarnas huvudsakliga verksamhet (andel av respektive total)

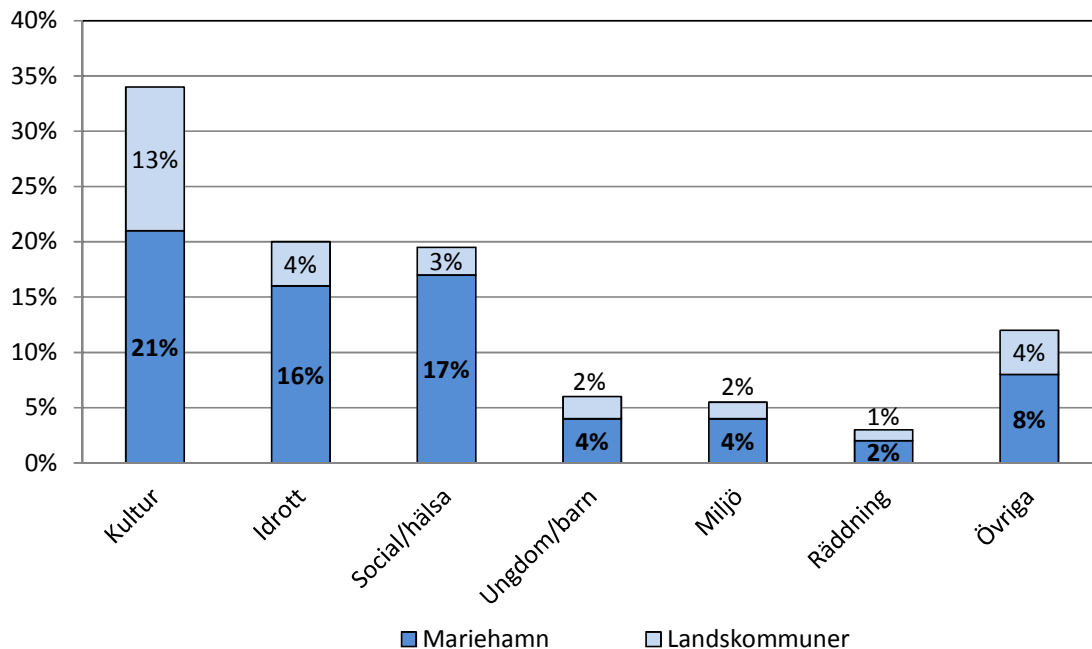

I figuren ovan kan vi se att andelen kultur-, idrotts-, social- och miljöföreningar som ingår i vårt urval av föreningar är klart större än motsvarande andel av rampopulationen, medan det motsatta gäller för ungdomsföreningarna och de övriga föreningarna¹¹.

En mer detaljerad indelning av de åländska föreningarna enligt deras huvudsakliga verksamhet (se *Figur 29* i bilagan) visar dessutom att bransch- och fackföreningarna (ingår bland de övriga föreningarna i figuren ovan) är klart underrepresenterade i undersökningen, eftersom den här typen av föreningar (vanligtvis) inte ansöker om Paf- eller grundbidrag.

¹¹ Exempel på övriga föreningar är: bransch-/fackföreningar, politiska föreningar, religiösa föreningar, olika klubbar såsom Rotary och Lions. I de fall föreningens verksamhet är okänd ingår föreningen i gruppen övriga föreningar.

Figur 4. Hemregion och huvudsakliga verksamhet hos urvalsföreningar (andel av det totala antalet föreningar som ingår i undersökningen)

I den fortsatta resultatredovisningen ingår resultaten för föreningar som bedriver ungdoms-/barnverksamhet, miljö- och räddningsverksamhet i de övriga föreningarnas resultat.

3.3 Uppgifter om föreningarnas medlemmar

För 182 föreningar finns uppgifter om antalet medlemmar. Sammantaget uppgår antalet medlemmar i dessa föreningar till cirka 45.350¹², vilket betyder ett genomsnitt om nästan 250 medlemmar per förening (se *Figur 5*).¹³ Antal medlemmar per förening varierar dock väldigt mycket från ingen¹⁴ medlem till 3.266 medlemmar i en idrottsförening (se *Tabell 6*).

Drygt 80 procent av dessa 45.350 medlemmar tillhörde en förening med hemort i staden, medan 15 procent av medlemmarna tillhörde en förening med hemort på den åländska landsbygden och 4 procent i den åländska skärgården.

¹² Om vi inte har haft uppgifter om antal medlemmar år 2011 har vi använt uppgifter om antal medlemmar år 2010 istället.

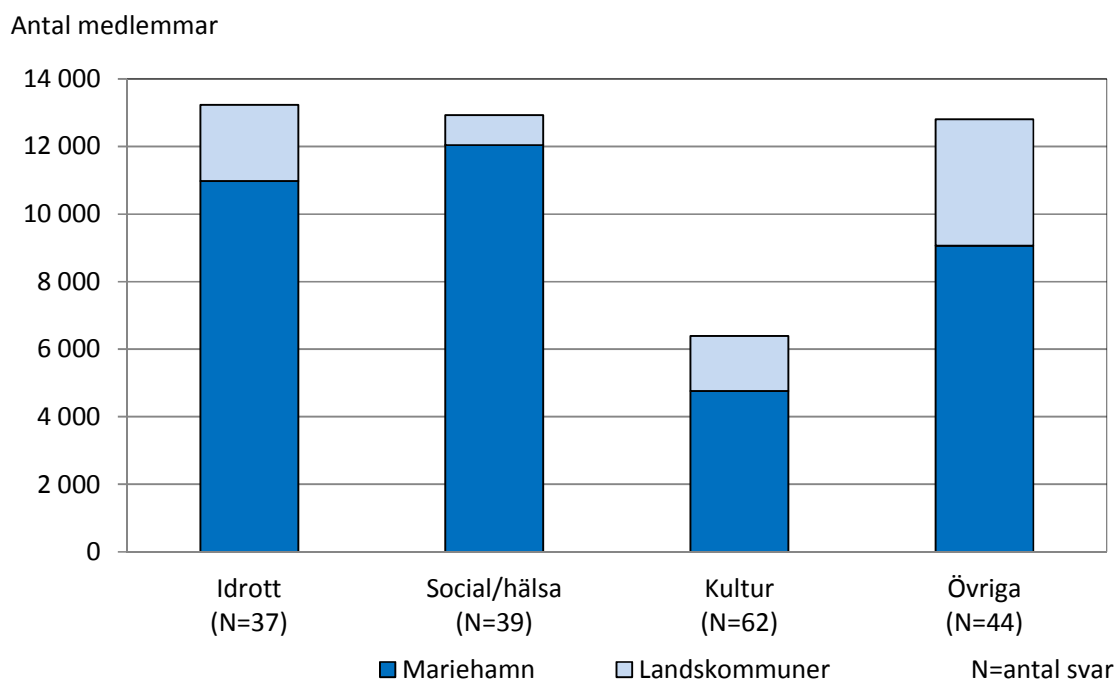
¹³ Detta gäller dock bara medlemmarna i drygt en fjärdedel av alla föreningar på Åland. Föreningarna som ingår i denna undersökning är troligen mer aktiva och dessutom större än föreningar som inte har fått bidrag de senaste åren, vilket betyder att 45.350 medlemmar säkerligen utgör mer än en fjärdedel av alla åländska föreningsmedlemmar. Dessutom ingår det vilande föreningar eller till och med föreningar som har upphört med sin verksamhet i Patent- och registerstyrelsens föreningsregister.

¹⁴ Ett par takorganisationer har inte några egna medlemmar och stiftelser har vanligtvis inte några medlemmar.

På motsvarande sätt tillhörde nästan 30 procent av medlemmarna en idrottsförening, en socialförening respektive en annan förening, medan 14 procent var medlemmar i en kulturförening.

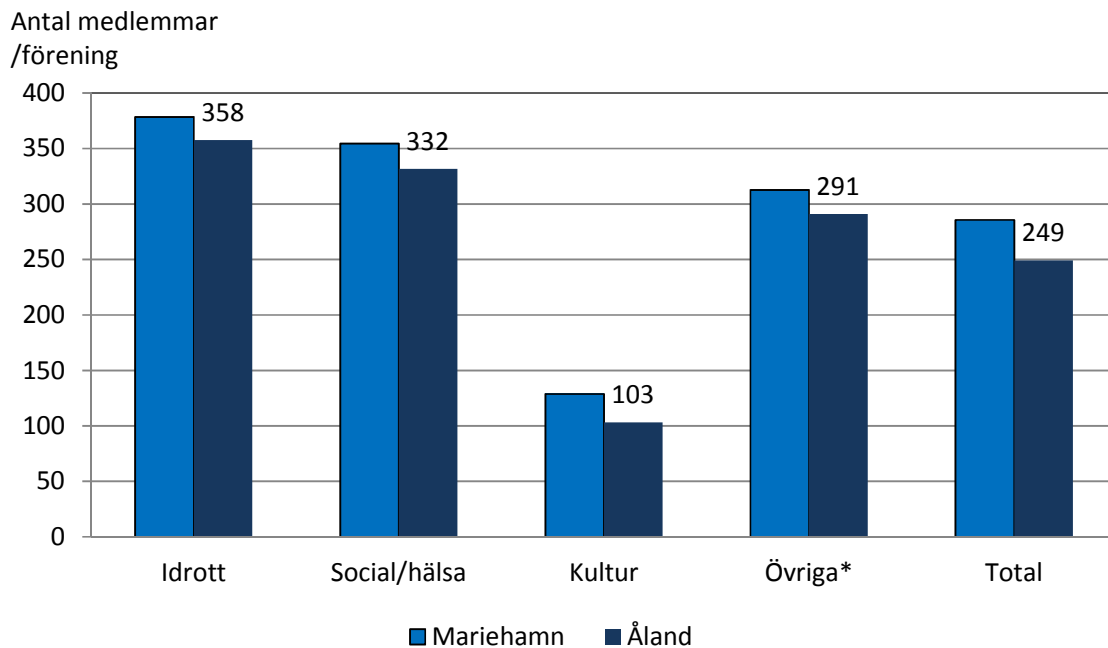
Figur 5. Antalet medlemmar i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde och region

De idrottsföreningar, som uppgett hur många medlemmar de har (37 stycken), hade sammanlagt drygt 13.200 medlemmar, vilket i snitt utgör nästan 360 medlemmar per förening (se *Figur 5* och *Figur 6*), medan till exempel kulturföreningarna (62 stycken) uppgav att de hade sammanlagt nästan 6.400 medlemmar eller i snitt drygt 100 medlemmar per förening.

Det genomsnittliga antalet medlemmar i Mariehamnsföreningarna var nästan hela 290 stycken jämfört med nästan 200 medlemmar per landsbygdsförening och 90 per skärgårdsförening (160 medlemmar i snitt i föreningarna i landskommunerna).

Figur 6. Det genomsnittliga antalet medlemmar i urvalsföreningarna samt specifikt för Mariehamnsföreningarna¹⁵ efter verksamhetsområde

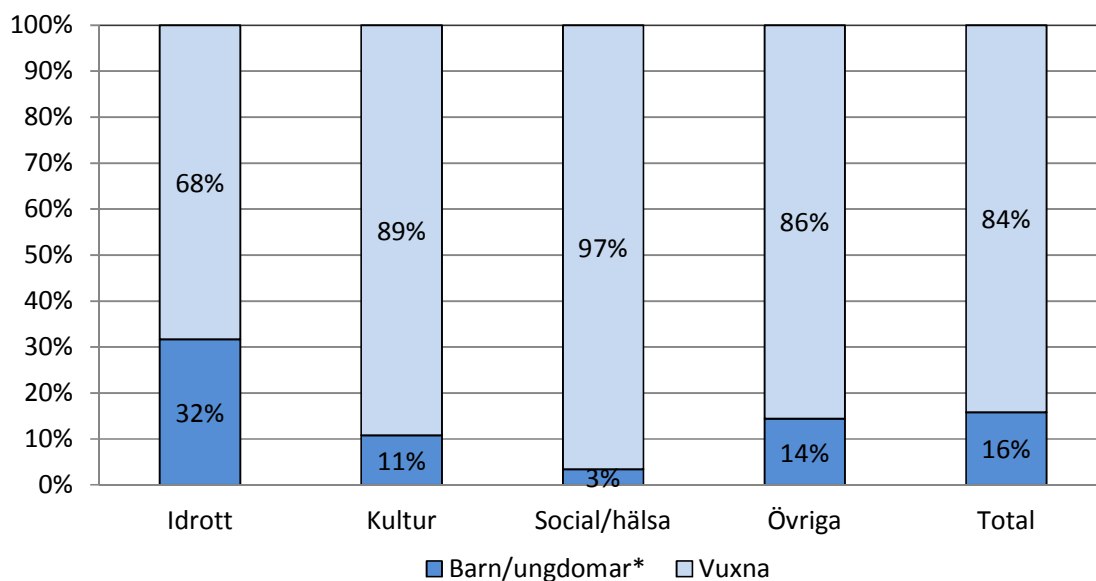

I figuren ovan kan vi alltså se att det genomsnittliga antalet medlemmar är runt 250 per förening. Idrottsföreningarna har det största antalet medlemmar per förening följt av de sociala och de övriga föreningarna. De kulturella föreningarna har i snitt endast drygt 100 medlemmar per förening. De större föreningarna har i större utsträckning sin hemort i staden, om man ser till antal medlemmar.

I Paf-bidragsansökningarna ska föreningarna uppge antal medlemmar fördelat på kön och om de är under 18 år eller 18 år och äldre, medan Mariehamns stad i sina grundbidragsansökningar vill veta antal medlemmar som är bosatta i staden enligt kön och om de är 25 år och äldre eller 24 år och yngre. På grund av de olika ålderskategorierna i bidragsansökningarna har vi valt att benämna den yngsta åldersgruppen barn/ungdomar.

¹⁵ Vi har endast redovisat det genomsnittliga antalet medlemmar per förening för hela Åland samt för Mariehamn, eftersom antalet föreningar per verksamhetsområde (idrott och social verksamhet) och landskommun blir för få för att ge ett säkert resultat.

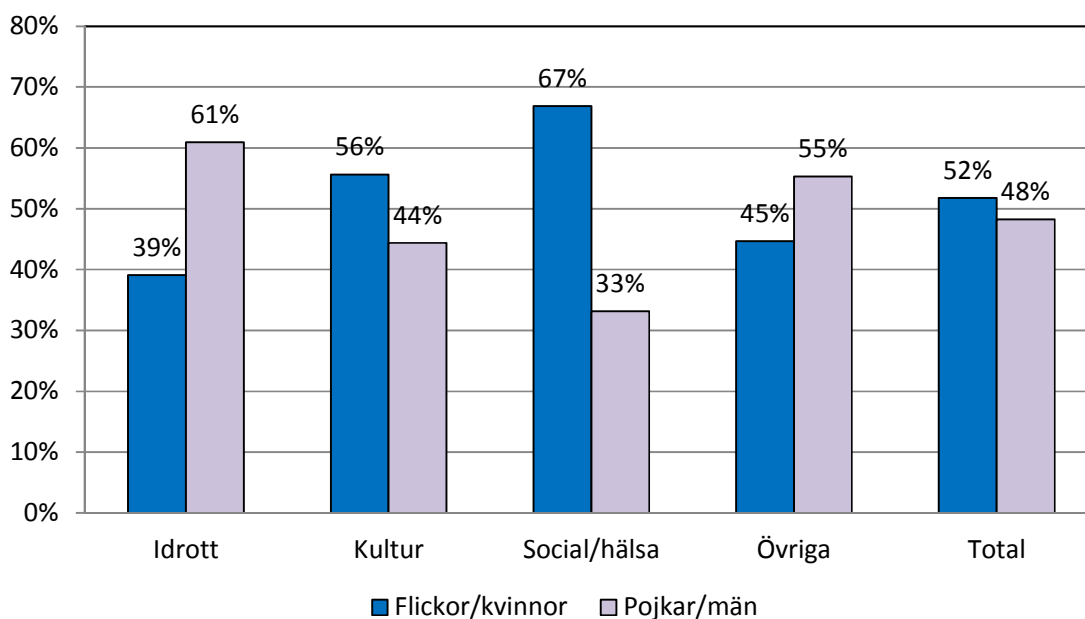
Figur 7. Andelen vuxna respektive barn och ungdomar i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde

*Paf-ansökningar gränsen 18 år och Mariehamns ansökningar 25 år

Som vi ser i figuren ovan så är i snitt 16 procent av medlemmarna i föreningarna barn/ungdomar. I idrottsföreningarna är hela 32 procent barn/ungdomar jämfört med 3 procent i föreningar med social-/hälsoverksamhet.

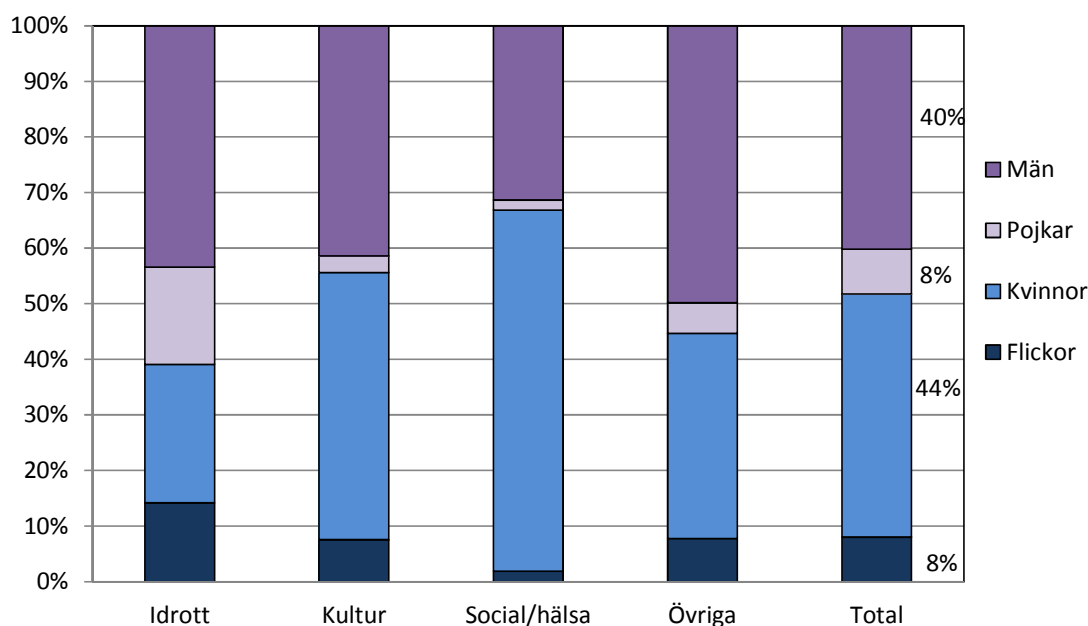
Figur 8. Andelen flickor/kvinnor respektive pojkar/män i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde

Som vi ser i figuren ovan är 52 procent av medlemmarna i föreningarna kvinnor och 48

procent män. Det förekommer skillnader i andelen kvinnor och män i de olika föreningstyperna. I idrottsföreningarna är endast 39 procent av medlemmarna kvinnor jämfört med hela 67 procent i de sociala föreningarna.¹⁶

Figur 9. Andelen flickor, kvinnor, pojkar respektive män i föreningarna som ingår i undersökningen efter verksamhetsområde

I figuren ovan kan vi se att det främst är kvinnor (65 procent) som är medlemmar i föreningar med verksamhet inom social/hälsa, medan männen (50 procent) i större utsträckning är medlemmar i de övriga föreningarna. Största andelen flickor (14 procent) och pojkar (18 procent) hittar vi i idrottsföreningarna.

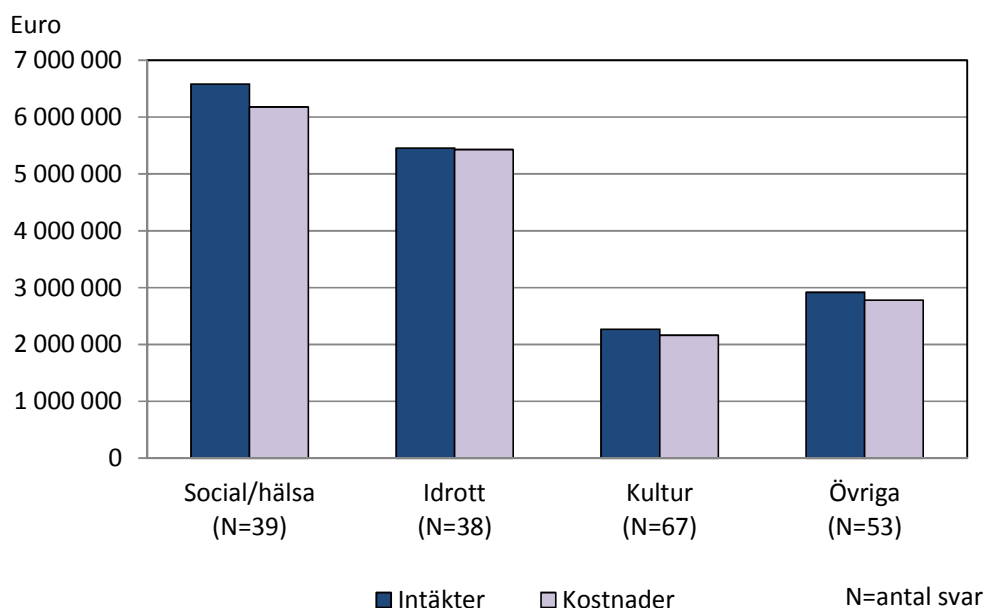
3.4 Uppgifter om urvalsföreningarnas intäkter och kostnader

Med hjälp av föreningarnas bokslutsuppgifter främst gällande år 2010, som ingår i bidragsansökningarna eller i enkätsvaren, har vi tagit fram uppgifter gällande bland annat intäkter och kostnader i föreningarna.

Även då det gäller föreningarnas årliga intäkter och kostnader så varierar de väldigt mycket mellan föreningarna: från några euro till intäkter/kostnader på nästan 1,5 miljoner euro (se *Tabell 6*).

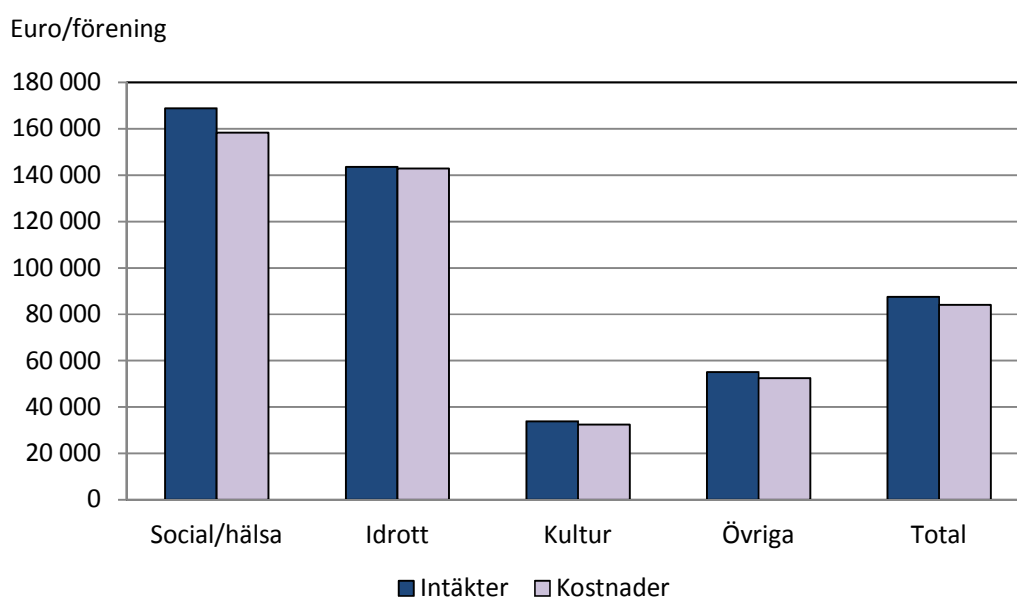
¹⁶ Det bör dock poängteras att dessa uppgifter endast gäller de föreningar som uppgett antal medlemmar enligt kön.

Figur 10. Intäkter och kostnader i föreningarna som ingår i undersökningen efter verksamhetsområde (N=197)

De sociala föreningsintäkterna (39 föreningar) uppgick till nästan 6,6 miljoner euro¹⁷ och kostnaderna till nästan 6,2 miljoner euro. De 67 kulturföreningarnas intäkter respektive kostnader var avsevärt lägre (nästan 2,3 respektive 2,2 miljoner euro) trots att kulturföreningarna är nästan dubbelt så många.

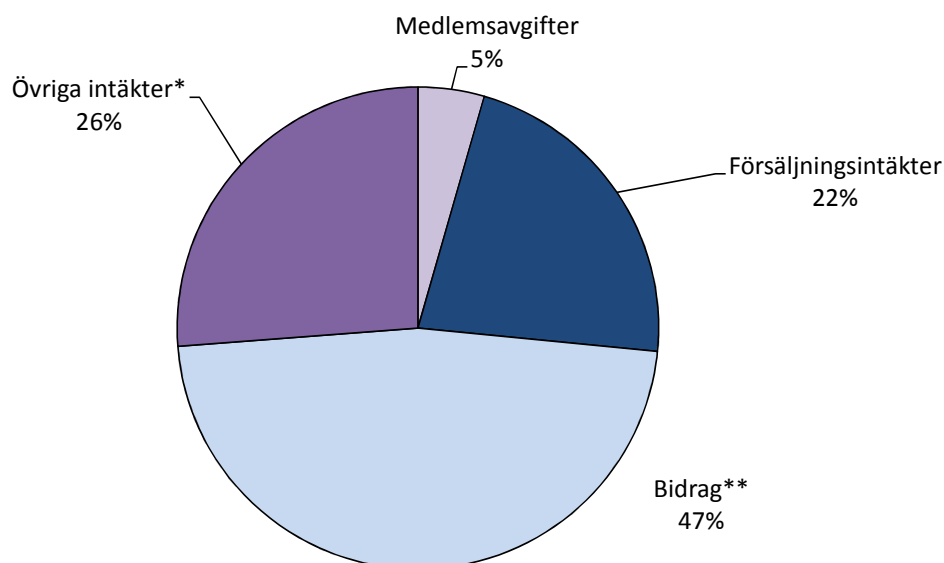
Figur 11. Genomsnittliga intäkter respektive kostnader efter verksamhetsområde

¹⁷ Här ingår en extraordinär intäkt på 333.869 euro.

Föreningarna med social verksamhet har alltså de största intäkterna och kostnaderna per förening, medan kulturföreningarna har de minsta intäkterna respektive kostnaderna. Snittet för föreningarnas intäkter ligger på drygt 87.000 euro och kostnaderna på 84.000 euro/år. Det bör dock poängteras att intäkterna och kostnaderna i ett par föreningar är stora, vilket drar upp medelvärdet per förening (se *Tabell 6*).

Figur 12. Fördelning av urvalsföreningarnas intäkter (procent)

*Här ingår deltagaravgifter, finansiella intäkter, extraordinära intäkter och övriga intäkter

**Inkl. "hyresbidrag" från Mariehamn

I cirkeldiagrammet ovan kan vi se att i snitt 47 procent av föreningarnas intäkter kommer från bidrag, 22 procent från försäljningsintäkter, 5 procent från medlemsavgifter och 26 procent från övriga intäkter.

Det bör poängteras att föreningarna ställer upp sina bokslut på olika sätt, vissa bokslut är väldigt detaljerade, medan andra är mer övergripande. Detta leder till att fördelningen av intäkter och kostnader på olika poster ska tolkas med viss försiktighet.¹⁸

Andelen bidrag av de totala intäkterna är som lägst i idrottsföreningarna (24 procent), medan de är betydligt högre i de andra föreningstyperna: 50 procent i kulturföreningarna, 56 procent i de sociala föreningarna och 70 procent i de övriga föreningarna som ingår i undersökningen.

Medlemsavgifternas andel är högst i de övriga föreningarna (10 procent) följt av

¹⁸ Det skulle sålunda vara önskvärt om speciellt föreningar som ansöker om bidrag kunde använda ett gemensamt redovisningssystem, som skulle kunna standardisera föreningarnas bokslutsuppgifter.

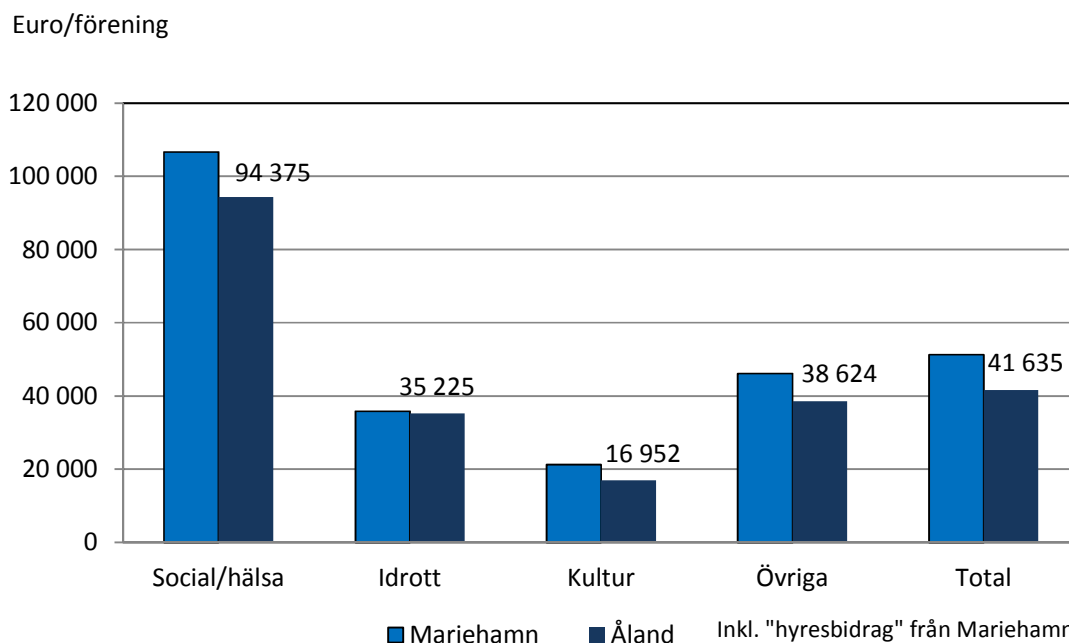
idrottsföreningarna (6 procent). I föreningar med verksamhet inom kultur är andelen 3 procent och i de sociala föreningarna en procent.

I kultur- och idrottsföreningarna utgör försäljningsintäkterna hela 33 respektive 30 procent av intäkterna jämfört 17 procent i de sociala föreningarna och 10 procent i de övriga föreningarna.

De övriga intäkternas¹⁹ andel är hela 40 procent i idrottsföreningarna, 26 procent i de sociala föreningarna, 14 procent i kulturföreningarna och 10 procent i de övriga föreningarna.

Då man jämför de olika föreningstypernas intäkter och kostnader bör man komma ihåg att deras verksamhet skiljer sig åt, vilket förklarar många av skillnaderna i fördelningen av intäkter och kostnader. Föreningarna har olika roller till exempel sociala föreningar har till uppgift att hjälpa svaga och sjuka. Flera kulturella föreningar finns till för att gynna en bredare publik, vilket även gäller vissa idrottsföreningar. Det finns dock många kultur- och idrottsföreningar vars utövande inte sker primärt för en publik.

Figur 13. Det genomsnittliga bidraget per urvalsförening²⁰ samt specifikt för Mariehamnsföreningarna²¹ efter verksamhetsområde

¹⁹ I de övriga intäkterna ingår deltagaravgifter, finansiella intäkter, extraordinära intäkter och övriga intäkter.

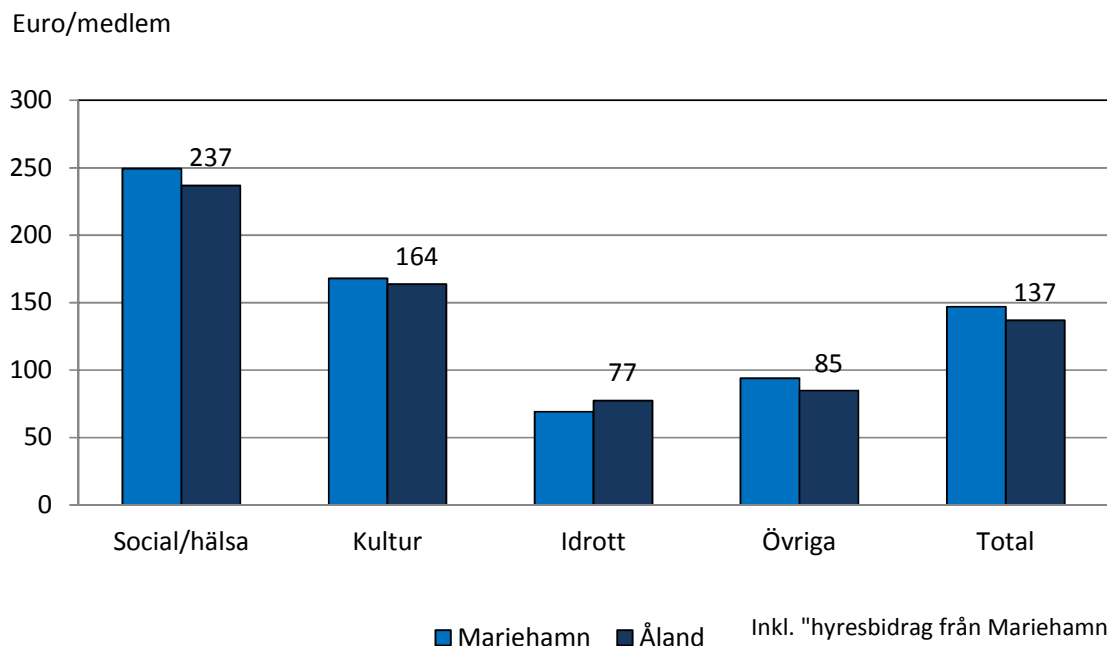
²⁰ Här ingår även några takorganisationer, som förmedlar bidrag till andra föreningar.

²¹ Antalet observationer blir för få för att ge ett säkert resultat, om vi redovisar det genomsnittliga bidraget per verksamhetsområde (idrott och social verksamhet) och landskommun.

Som vi såg i cirkeldiagrammet tidigare utgör bidragen nästan hälften av föreningarnas intäkter. Om vi tittar lite närmare på bidragen per förening, kan vi se att en förening som ingår i denna undersökning i snitt får nästan 42.000 euro i bidrag per år. I föreningarna med social/hälsoverksamhet är bidraget hela drygt 94.000 euro per förening och år, medan motsvarande belopp per idrottsförening är drygt 35.000 och per kulturförening nästan 17.000 euro per år.

Även då det gäller bidragen finns det stora variationer mellan föreningarna. Vissa föreningar har inte fått något bidrag under året, medan en socialförening i sitt bokslut redovisat nästan 780.000 euro i understöd (inkl. penninginsamling) år 2010. Detta kan leda till att redovisningen av medelvärdet per förening kan upplevas som något missvisande.²²

Figur 14. Det genomsnittliga bidraget per medlem samt specifikt för Mariehamnsföreningarnas medlemmar efter verksamhetsområde

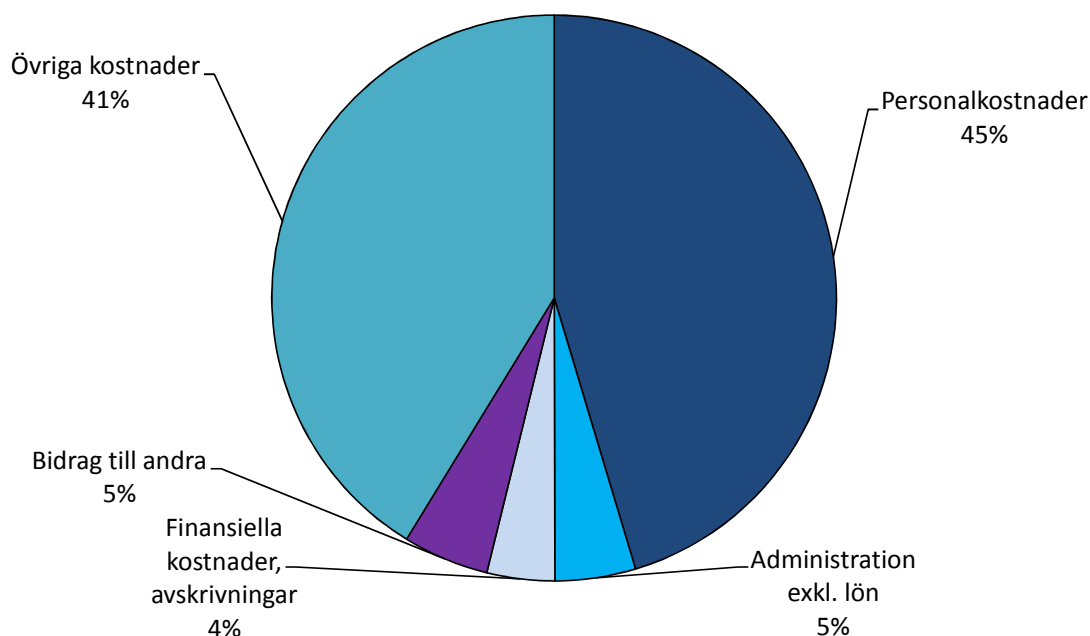
Även då man sätter bidragen i relation till antalet medlemmar²³ är de störst i de sociala föreningarna (237 euro/medlem). Kulturföreningarnas bidrag per medlem blir dock hela 164 euro/medlem. De övriga föreningarnas bidrag är runt 85 euro/medlem och idrottsföreningarnas bidrag är cirka 77 euro/medlem.

²² Ett annat sätt är då att se på medianvärdet, det vill säga det mittersta värdet i en enligt storleksordning sorterad lista av värden, vilket utgör nästan 19.000 euro per socialförening (se *Tabell 6*).

²³ I beräkningarna per medlem har vi endast valt uppgifter från föreningar som både gett uppgifter om antal medlemmar och bidragsbelopp.

Figur 15. Fördelning av urvalsföreningarnas kostnader (procent)

Personalkostnaderna (inkl. löner, personalbikostnader och övriga personalkostnader) utgör hela 45 procent av föreningarnas totala kostnader, medan t.ex. de finansiella kostnaderna och avskrivningarna utgör 4 procent av de totala kostnaderna.²⁴

Tittar man lite närmare på de olika föreningstypernas kostnader kan man konstatera att 58 procent av de sociala föreningarnas och 54 procent av de övriga föreningarnas kostnader är personalkostnader. Endast 25 av de kulturella föreningarnas och 36 procent av idrottsföreningarnas kostnader är personalkostnader.

De finansiella kostnadernas och avskrivningarnas andel av de totala kostnaderna är 7 procent i idrottsföreningarna och 5 procent i kulturföreningarna jämfört med 2 procent i de övriga föreningarna och en procent i de sociala föreningarna. De administrativa kostnadernas (exkl. administrativa löner)²⁵ andel av de totala kostnaderna skiljer sig inte mycket åt mellan de olika föreningstyperna och ligger mellan 4 och 5 procent.

Vissa föreningar ger även bidrag till andra föreningar och/eller privatpersoner, vilka uppgår till 7 procent av kostnaderna i de sociala föreningarna, vardera 5 procent i

²⁴ Även här bör det poängteras att föreningarna använder sig av olika redovisningsprinciper, vilket delvis kan förklara skillnaderna mellan föreningarna.

²⁵ När det gäller de administrativa kostnaderna har vi tagit med kostnader för t.ex. kontorsmaterial, bokföring, porto, telefon om föreningarna uppgett dessa kostnader i bokslutet.

kulturföreningarna och de övriga föreningar och 3 procent i idrottsföreningarna.

Andelen övriga kostnader²⁶ varierar däremot relativt mycket mellan de olika föreningstyperna. I kulturföreningarna är andelen 61 procent, i idrottsföreningarna 50 procent, i de övriga föreningarna 34 procent och i de sociala föreningarna 29 procent. I dessa kostnader kan ingå många olika sorters kostnader, av vilka kostnader för själva verksamheten och hyreskostnader utgör en stor del.

Om man sätter personalkostnaderna i relation till bidragen kan man se att de utgör drygt 90 procent av bidragen för urvalsföreningarna. Personalkostnadernas andel av bidragen är nästan 50 procent i kulturföreningarna, drygt 70 procent i de övriga föreningarna, 95 procent i de sociala föreningarna, medan personalkostnaderna är 765.000 euro högre än bidragen i idrottsföreningarna.²⁷

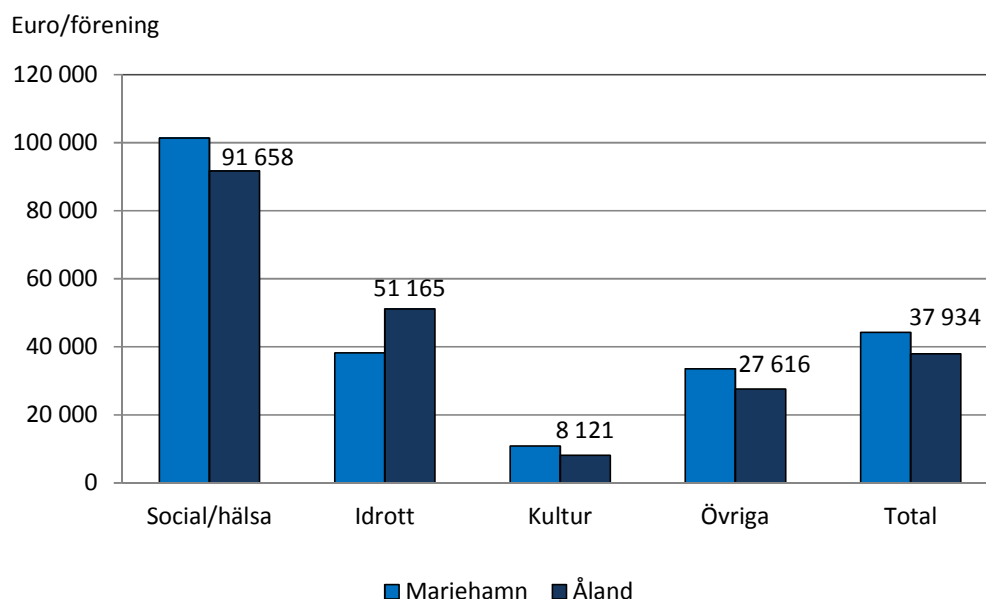
Liksom bidragen varierar personalkostnaderna mycket mellan de olika föreningarna. Personalkostnaderna i en socialförening uppgick år 2010 till hela 750.000 euro och i en idrottsförening till cirka 675.000 euro, medan nästan hälften av urvalsföreningarna²⁸ inte redovisade några personalkostnader år 2010.

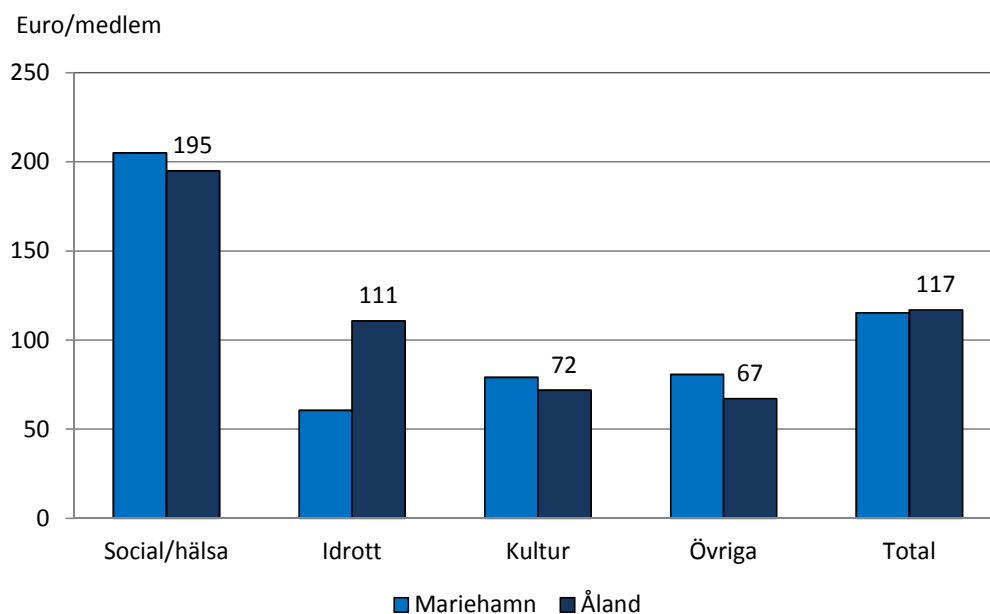
²⁶ På grund av att de olika föreningarna har använt olika redovisningsprinciper är det svårt och tidskrävande att dela upp denna post ytterligare. Det skulle sålunda vara önskvärt om föreningarna kunde få tillgång till ett gemensamt redovisningssystem, som skulle kunna standardisera föreningarnas bokslutsposter.

²⁷ Vi såg redan tidigare att endast 22 procent av idrottsföreningarnas intäkter kommer från bidrag och att försäljningsintäkternas och de övriga intäkternas (inkl. deltagaravgifter) andel av de totala intäkterna istället är högre i idrottsföreningarna.

²⁸ 93 urvalsföreningar redovisade inte några personalkostnader i sina bokslut: 13 stycken var sociala föreningar, 18 stycken idrottsföreningar, 31 stycken vardera var kulturföreningar och övriga föreningar.

Figur 16. Personalkostnaderna per urvalsförening efter verksamhetsområde

En närmare titt på personalkostnaderna per förening, visar att de genomsnittliga personalkostnaderna i en förening som ingår i denna undersökning är nästan 38.000 euro per år. De genomsnittliga årliga personalkostnaderna är högst i de sociala föreningarna följt av idrottsföreningarna²⁹ och de övriga föreningarna, medan de endast är drygt 8.000 euro i kulturföreningarna.

Figur 17. Personalkostnaderna per medlem i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde

²⁹ Ett par idrottsföreningar på landsbygden drar upp de genomsnittliga lönekostnaderna per förening för hela Åland trots att flertalet idrottsföreningar på landsbygden inte betalar ut några löner.

Även då man sätter lönekostnaderna i relation till antalet medlemmar³⁰ är de störst i de sociala föreningarna. De genomsnittliga lönekostnaderna per medlem i en idrottsförening är 111 euro, medan motsvarande genomsnitt för föreningar med hemort i staden endast är 61 euro/medlem. Denna stora skillnad beror på att ett par idrottsföreningar på landsbygden drar upp genomsnittet avsevärt. Kulturföreningarnas och de övriga föreningarnas lönekostnader per medlem ligger på ungefär samma nivå, runt 70 euro/medlem.

En indelning i större och mindre föreningar beroende på om de totala kostnaderna är större eller mindre än genomsnittet (ca 84.000 € se *Figur 11*), visar att lönekostnadernas andel av de totala kostnaderna är 26 procent i ”mindre” föreningar. I ”större” föreningar är lönekostnadernas andel av de totala kostnaderna hela 49 procent.

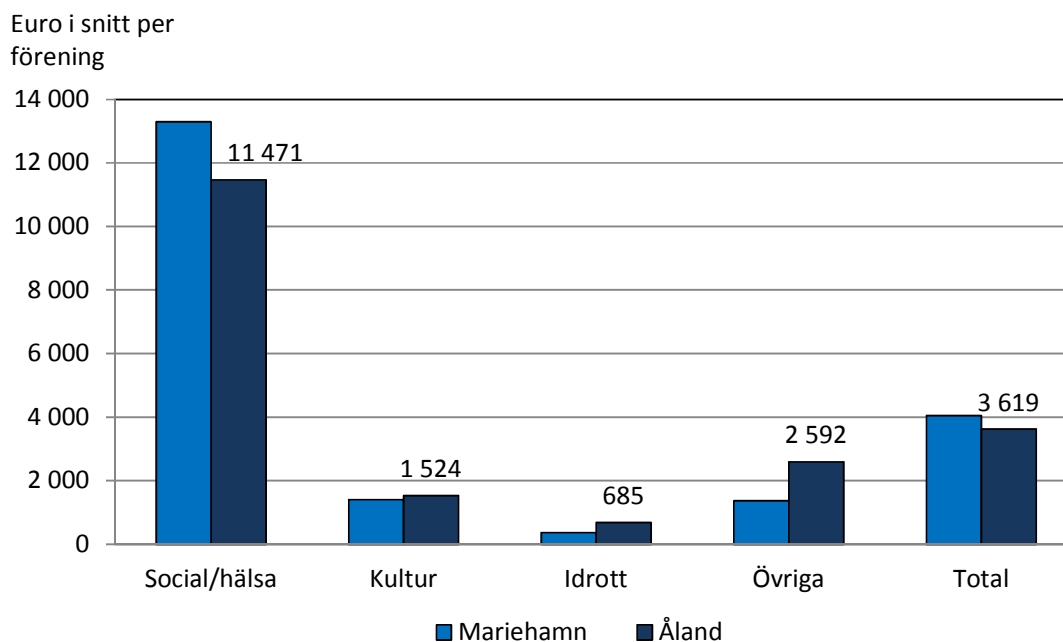
3.5 Uppgifter om föreningarnas resultat

Enligt föreningarnas bokslut år 2010 var det genomsnittliga resultatet för föreningarna (197 stycken) drygt 3.600 euro (se figuren nedan). De sociala föreningarnas (39 stycken) resultat var hela cirka 11.500 euro jämfört idrottsföreningarnas (38 stycken) resultat på 680 euro. Orsaken till de sociala föreningarnas goda resultat beror på en extraordinär intäkt på nästan 333.900 euro som en förening i Mariehamn uppvisar i 2010-års bokslut. Om denna intäkt inte hade funnits med, så skulle det genomsnittliga resultatet för de åländska föreningarna sjunka till cirka 1.900 euro/förening.

---

³⁰ I beräkningarna per medlem har vi endast valt uppgifter från föreningar som både gett uppgifter om antal medlemmar och om personalkostnader.

Figur 18. Det genomsnittliga resultatet år 2010 per förening som ingår i denna undersökning samt specifikt för Mariehamnsföreningarna³¹ efter verksamhetsområde

Mariehamnsföreningarnas resultat på drygt 4.000 euro/förening (se figuren ovan) ligger något över genomsnittet, vilket beror på att de sociala föreningarnas resultat är nästan 13.300 euro/Mariehamnsförening. Då det gäller de övriga föreningarna ligger dock Mariehamnsföreningarnas resultat under genomsnittet.

Om den tidigare nämnda extraordinära intäkten i en Mariehamnsförenings bokslut inte beaktas, så skulle Mariehamnsföreningarnas genomsnittliga resultat sjunka till nästan 1.700 euro/förening, det genomsnittliga resultatet i de sociala föreningarna till cirka 2.900 samt de sociala Mariehamnsföreningarnas resultat till 3.500 euro/förening.

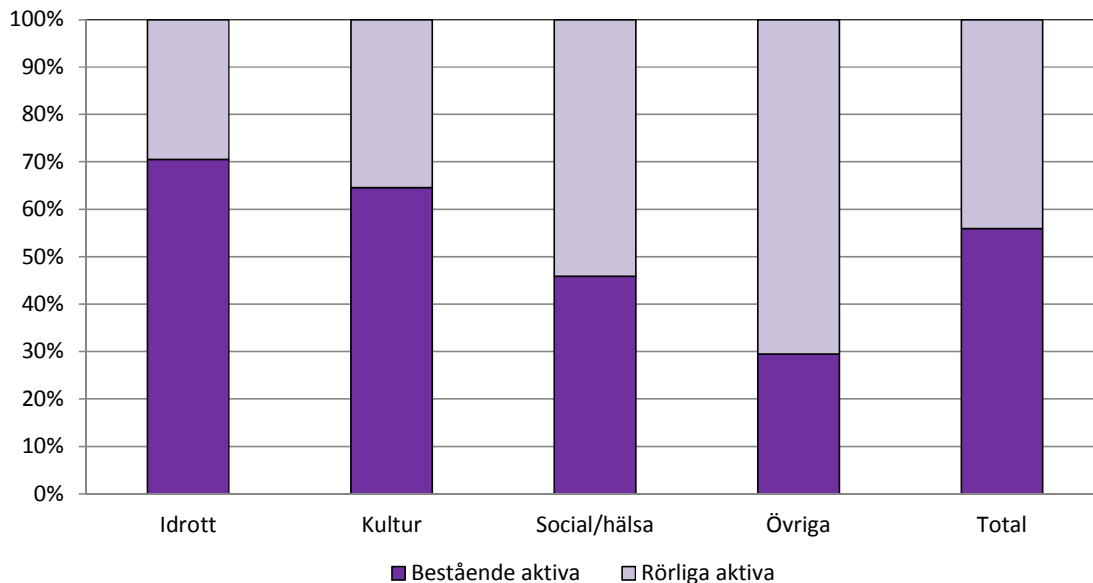
3.6 Uppgifter om föreningarnas tillgångar och skulder

Förutom uppgifter ur föreningarnas resultaträkningar har vi plockat uppgifter om bestående aktiva och rörliga aktiva samt eget kapital och främmande kapital ur balansräkningarna.³²

³¹ Antalet observationer blir för få för att ge ett säkert resultat, om vi redovisar det genomsnittliga bidraget per verksamhetsområde (idrott och social verksamhet) och landskommun.

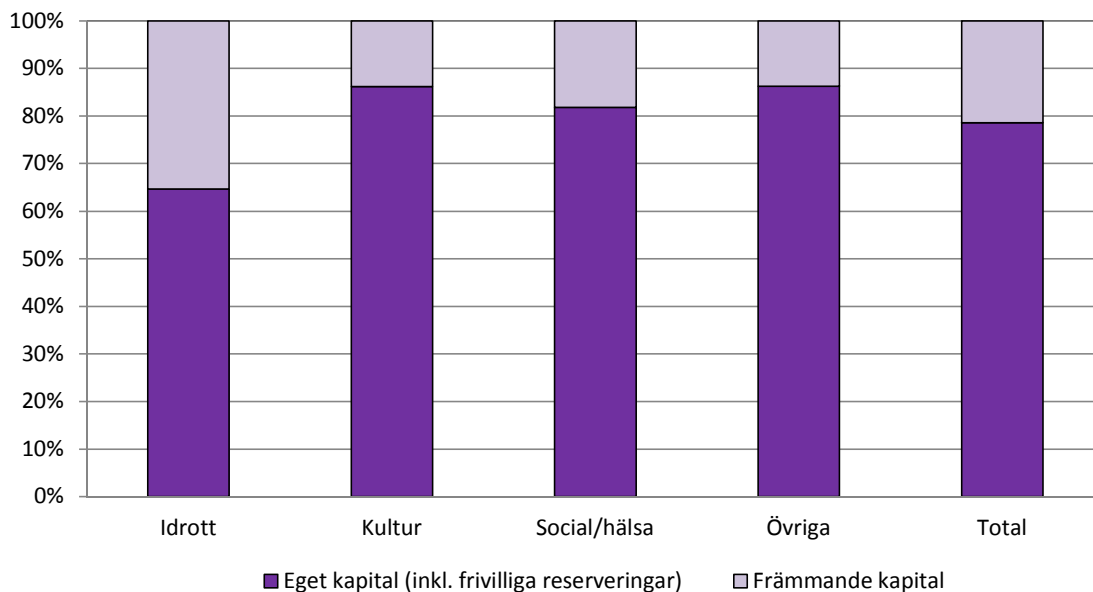
³² Bestående aktiva är till exempel markområden, anläggningar, maskiner, inventarier och placeringar, medan till exempel kassa och banktillgodohavanden är rörliga aktiva. Eget kapital är till exempel vinster från tidigare år eller fonder, medan bank- och leverantörsskulder är exempel på främmande kapital.

Figur 19. Andelen bestående aktiva respektive rörliga aktiva i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde

Som vi ser i figuren ovan är över hälften av föreningarnas tillgångar bestående det vill säga till exempel anläggningar och inventarier. Andelen bestående aktiva är störst i idrottsföreningarna (70 procent), medan endast drygt 30 procent är bestående aktiva inom de övriga föreningarna.

Figur 20. Andelen eget kapital (inkl. frivilliga reserveringar) respektive främmande kapital i urvalsföreningarna efter verksamhetsområde

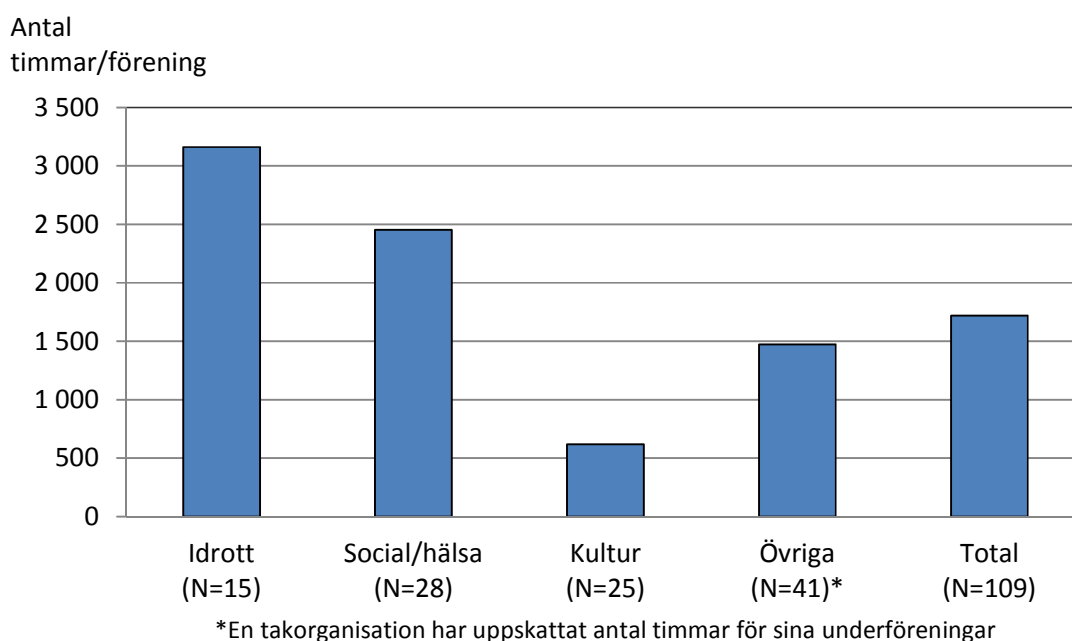
I Figur 20 ser vi att det egna kapitalets andel är nästan 80 procent i urvalsföreningarna. Idrottsföreningarna har dock den största andelen främmande kapital (skulder) 35

procent jämfört med genomsnittet på drygt 20 procent.

3.7 Uppgifter om antal arbetstimmar i urvalsföreningarna

I en mejl- respektive enkätförfrågan uppmanades föreningarna uppskatta antal timmar arbete medlemmarna lagt ned inom ramen för föreningen år 2010 fördelat på ideellt och betalt arbete. Nästan 110 föreningar uppskattade antal timmar ideellt arbete³³, vilka uppgick till nästan 220.000 timmar.³⁴ I snitt uppgav föreningarna att de lägger ned drygt 1.700 timmar per år (se figuren nedan).

Figur 21. Antal timmar ideellt arbete per förening som lagts ned inom ramen för urvalsföreningarnas verksamhet³⁵

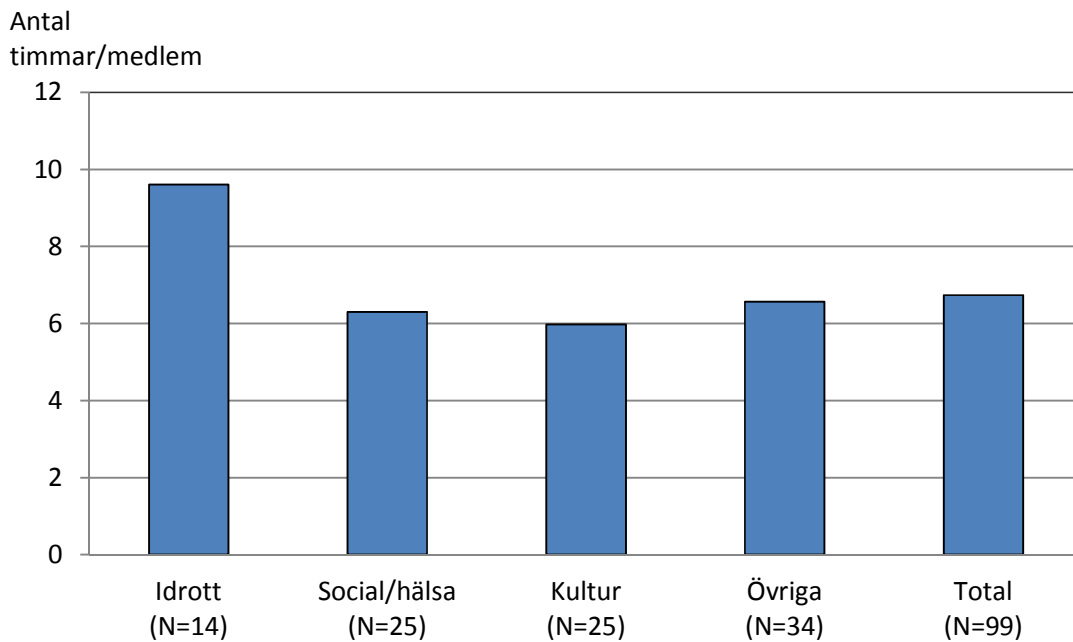
Det årliga antalet ideella timmar är som högst i idrottsföreningarna (drygt 3.000 timmar per förening) följt av antalet ideella timmar i de sociala föreningarna (cirka 2.500 timmar per förening). Det genomsnittliga antalet ideella timmar i kulturföreningarna är endast drygt 600 timmar per år och förening. I *Figur 23* ser vi dock att de ideella timmarna i kulturföreningarna utgör över hälften av det totala antalet arbetstimmar.

³³ Se definitionen på frivilligt arbete i avsnitt 2.3.

³⁴ Endast 15 idrottsföreningar har svarat på fråga om antal timmar ideellt arbete de lagt ned inom ramen för sin förening. Resultaten gällande antal timmar som medlemmarna inom idrottsföreningarna lagt ned bör sålunda tolkas med försiktighet, eftersom resultaten grundar sig på få observationer (mellan 13-15 svar).

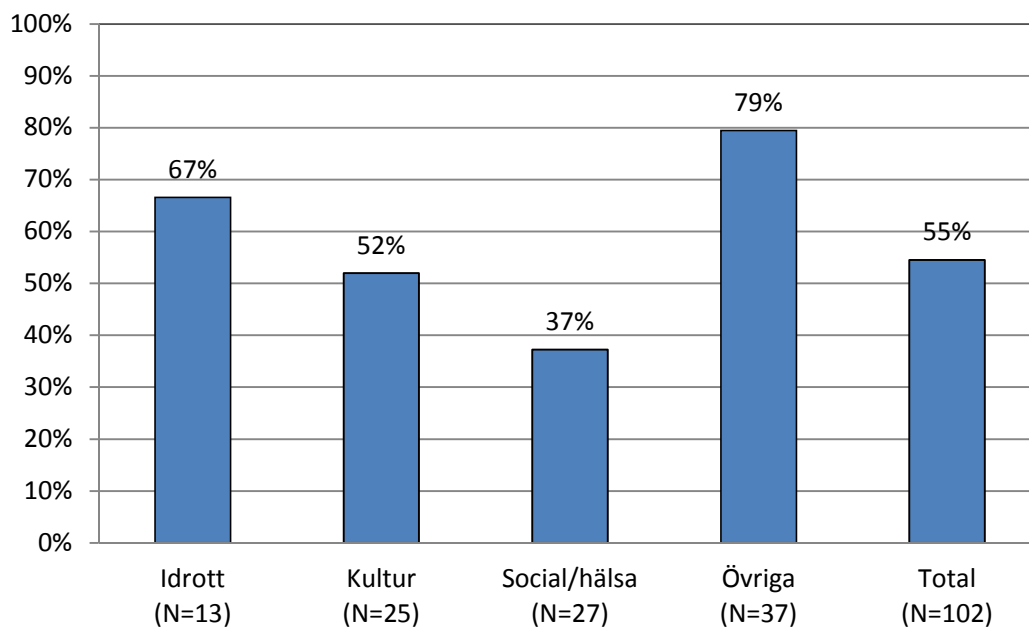
³⁵ I Sverige fortsätter idrotten vara den frivilligorganisation, där den största gruppen svenskar gör insatser och där de är mest aktiva (se *Tabell 3*). Runt 20 procent av alla vuxna (16-74 år) utför någon ideell insats under ett år inom idrotten. Därefter kommer engagemang i socialt inriktade organisationer, i föreningar för boende, i religiösa organisationer, i kulturföreningar och i fackföreningar (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010).

Figur 22. Antal timmar ideellt arbete per medlem som lagts ned inom ramen för urvalsföreningarnas verksamhet

Även då man sätter antalet timmar i relation till antalet medlemmar³⁶ är de som högst i idrottsföreningarna, medan antalet timmar per medlem i de övriga föreningstyperna i stort ligger på samma nivå.

Figur 23. Andelen ideellt arbete av det totala antalet timmar som lagts ned inom ramen för urvalsföreningarna

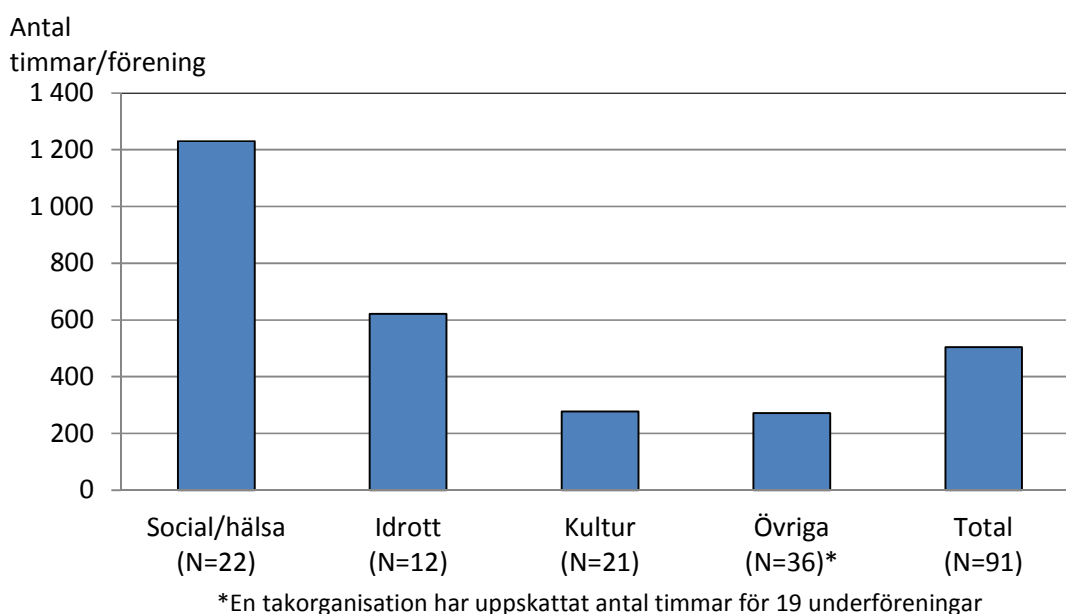
³⁶ I beräkningarna per medlem har vi endast valt uppgifter från föreningar som både gett uppgifter om antal medlemmar och timmar.

Då vi sätter antalet ideella timmar i relation till det totala antalet arbetstimmar inom föreningarna, så utgör de i snitt hela 55 procent. I de övriga föreningarna är andelen hela 79 procent och i idrottsföreningarna 67 procent. I de sociala föreningarna utgör istället en större andel av de arbetade timmarna lönearbete.

Vi bad även föreningarna uppskatta antal timmar administrativt arbete som de årligen lägger ned inom ramen för sin förening, vilket runt 90 föreningar gjorde (se figuren nedan).³⁷

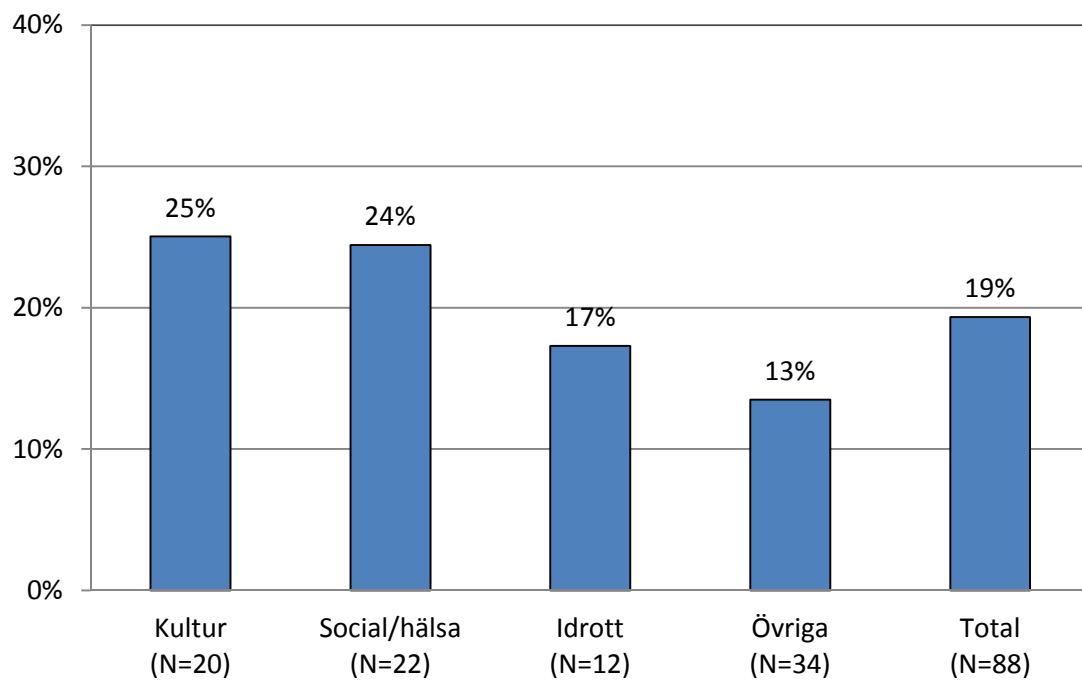
Figur 24. Antal timmar administrativt arbete som lagts ned inom ramen för urvalsföreningarnas verksamhet

Som vi ser så är det administrativa arbetet per social förening dubbelt så stort som genomsnittet på 500 timmar per år och förening, medan det genomsnittliga antalet timmar administrativt arbete i kulturföreningarna och de övriga föreningarna är avsevärt lägre än genomsnittet. Trots detta ser vi att en fjärdedel av både kulturföreningarnas och de sociala föreningarnas arbetstid går åt till administration (se figuren nedan). Andelen timmar administrativt arbete av det totala arbetet är endast 13 procent i de övriga föreningarna.

³⁷ Det partiella bortfallet gällande frågan om antal timmar administrativt arbete som läggs ned inom ramen för föreningens verksamhet är ännu större än det gällande uppskattningen av antalet ideellt arbetade timmar. En orsak till detta är att några föreningar har haft svårt att definiera vad som räknas till administrativt arbete, förutom att det uppfattades som svårt och tidskrävande att uppskatta antal arbetstimmar per år. Resultaten ska sålunda tolkas med försiktighet.

Figur 25. Andelen administrativt arbete av det totala antalet arbetstimmar som lagts ned inom ramen för urvalsföreningarna

4. Frivilligarbetets samhällsekonomiska effekter

Inom EU deltar cirka 100 miljoner personer i frivilligverksamhet, av vilka 1,5 miljon är finländare. Frivilligverksamhet har stor betydelse i samhället. Verksamheten stöder demokratin och det civila samhället samt främjar välbefinnande och gemenskap. Dessutom har de fler än 100 miljoner arbetade frivilligtimmarna per år betydande effekt på ekonomin.

År 2010 uppgick förädlingsvärdet för den icke-vinstsyftande verksamheten på Åland till 14,4 miljoner euro, vilket motsvarar cirka 1,3 procent av BNP till baspris. Löneutbetalningarna till icke-vinstsyftande verksamhet på Åland uppgick samma år till cirka 12,9 miljoner euro (exklusive 1,3 miljoner euro i sociala avgifter och försäkringar).

4.1 Frivilligarbetets samhällseffekter i fyra finska organisationer

Ruraliainstitutet vid Helsingfors universitet undersökte på uppdrag av OK-studiecentralen frivilligarbetets samhällsekonomiska betydelse. Undersökningen gällde fyra stora organisationer: Mannerheims Barnskyddsförbund, Finlands 4H-förbund, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK) och Finlands Röda Kors, vars frivilligarbete är mångfacetterat och mätbart. Enligt undersökningens resultat kan den ekonomiska betydelsen av frivilligarbetet i dessa fyra organisationer överstiga 130 miljoner euro per år (Laasanen, 2011).

Med frivilligarbete förstås arbete för vilket man vanligen inte betalar lön eller annan ekonomisk ersättning. Reseersättningar och kostnadsersättningar kan ändå betalas. Studien visar att lönevärdet av frivilligarbete i dessa fyra organisationer är drygt sexfaldigt jämfört med de löner man betalar för att organisera frivilligarbetet.

För de fyra undersökta organisationerna kan man uppskatta närmare 11 miljoner timmar frivilligt arbete per år, vilket motsvarar 6.700 arbetsår då man räknar att en person arbetar 1.600 timmar per år. Undersökningens resultaten kan generaliseras till andra organisationer som utför frivilligarbete, eftersom deras verksamhet grundar sig på mängden utfört arbete (OK-studiecentralens hemsida, 23.11.2011).

Resultatet berättar att om frivilligarbetet skulle överföras till den offentliga sektorn så skulle det leda till tilläggskostnader för den offentliga sektorn. Till exempel den frivilliga brandkårsverksamheten i Finland sparar i snitt 79 miljoner allmänna medel per

år.³⁸ Det vill säga så mycket extra skulle det kosta samhället, om den offentliga sektorn skötte alla de uppgifter som de frivilliga brandkårerna sköter. Samhället gör sålunda en inbesparing på 79 miljoner euro, när verksamheten sköts med frivilligarbete.³⁹

4.2 En uppskattning av frivilligarbetets penningvärde

På liknande sätt som Ruraliainstitutet har uppskattat frivilligarbetets samhällseffekter i de ovan nämnda fyra finska organisationerna har ÅSUB uppskattat den samhällsekonomiska betydelsen av frivilligarbete inom ramen för de åländska föreningarna. Metoderna skiljer sig dock en aning från varandra.

Vi har utgått från uppgifter om antalet timmar frivilligarbete som nästan 110 stycken åländska föreningarna har uppskattat och utifrån dessa uppgifter uppskattat den totala mängden frivilligarbete inom alla åländska föreningar till cirka 830.000 timmar per år, vilket motsvarar cirka 520 arbetsår (1.600 timmar/år). Enligt enkätsvaren genomfördes det ca 3,0 frivilliga arbetstimmar mot varje betald arbetstimme inom föreningarna (se *Tabell 2*), vilket troligen är en mycket lägre kvot än hos de fyra finska föreningar som Ruralia undersökte⁴⁰.

Då vi inte kan mäta effekterna av frivilligarbetet direkt på grund av omätbara effekter på individen och samhället (till exempel effekter på hälsa, socialt kapital, marginalisering), så har vi använt en indirekt metod för att kunna uppskatta frivilligarbetets samhällsekonomiska effekter. Vi gör det genom att först ta fram den kostnad som skulle uppstå om allt frivilligt arbete förvandlas till lönearbete. I denna kalkyl antas det att kommunerna tar över finansieringen av de uppgifter som föreningarna fortsättningsvis sköter, vilket skulle leda till att kommunerna tvingas höja de kommunala inkomstskatterna⁴¹.

Från ÅSUBs underlagsmaterial för privata sektorns lönestatistik samt med hjälp av offentliga sektorns lönestatistik får vi fram att kommunalsektorns genomsnittliga timlöner år 2010 var cirka 26 procent högre än hos föreningarna (19,89 €/timme jämfört

---

³⁸ Om man även beaktar värdet på den räddade egendomen, blir verksamhetens samhällsekonomiska betydelse ännu större.

³⁹ Inom Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland var antalet timmar för frivilligarbete år 2009 cirka 7.419.000 timmar och det genomsnittliga timpriset inklusive socialavgifter 1,68 euro. I Finland finns sammanlagt 570 frivilliga brandkårer som har cirka 49.000 medlemmar. Brandkårerna är en central del av räddningsväsendet i Finland, de deltar i förebyggande av olyckor, släcknings- och räddningsuppdrag och befolkningsskydd (SPEKs hemsida, 10.1.2012.).

⁴⁰ Förhållandet mellan avlönat arbete och frivilligarbete redogörs inte direkt i Ruralias rapport, men man kan uppskatta det genom frivilligarbetets avrapporterade ursprungliga timpris till ca 10:1.

⁴¹ Detta kunde ske genom att höja skatteprocenten för förvärsinkomstskatterna (se *Figur 26*).

med föreningarnas 15,73 €/timme). Dessutom ser vi i den kommunala ekonomistatistiken att den kommunala sektorns lönebikostnader är cirka 25 procent av bruttolönerna. Sammanlagt resultaterar detta i en genomsnittlig personalkostnad på 24,94 €/timme. I beräkningarna antas det att allt nytt lönearbete i föreningarna skulle betalas enligt den genomsnittliga kommunala lönenivån.

I tabell 2 nedan redogör vi för hur stora lönekostnader vi skulle få om frivilligarbetet förvandlades till kommunalt lönearbete enligt ovan nämnda antaganden. Vi ser att lönevärde inklusive socialavgifter skulle uppgå till dryga 20 miljoner euro skattat för hela rampopulationen.

Tabell 2. Frivilligarbetets värde per verksamhetsområde

	Ideella arbetstimmar	Frivilliga / avlönade arbetstimmar	Frivilligarbetets lönevärde, milj. €
Idrott	156 000	6,6	3,9
Kultur	40 000	2,1	1,00
Social/hälsa	143 000	0,82	3,6
Övriga	493 000	7,9	12,3
Total	832 000	3,0	20,8

Resultaten är här viktade mot rampopulationen.

Dessutom antas att det nya betalda arbetet (genomfört av föreningarna) skulle leda till en ökad insatsvaruförbrukning enligt samma kostnadsstruktur som framgår från det kommunala basprisindexet (se ÅSUB statistikmeddelande Offentlig ekonomi 2011:3). Med andra ord antas att cirka 65 procent av alla kostnader är lönerelaterade (löner och lönebikostnader).

Därtill kommer kostnaden för att höja lönen för de avlönade föreningsanställda till den genomsnittliga kommunala lönenivån. Givet dessa antaganden skulle de kommunala tilläggskostnaderna uppgå till 34,2 miljoner euro per år (i 2010-års priser). Detta motsvarar 20 procent av de åländska kommunernas och kommunalförbundens verksamhetskostnader år 2010.

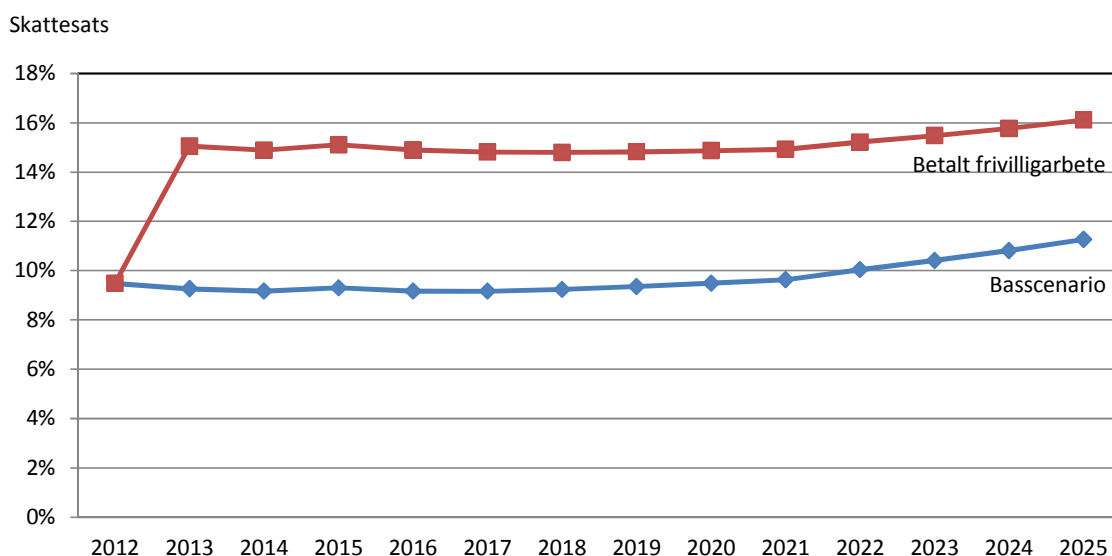
4.3 En uppskattning av frivilligarbetets samhällsliga nytta

Med hjälp av ÅSUBs numeriska jämviktsmodell för Ålands ekonomi⁴² kan vi uppskatta de samhällsekonomiska kostnader som skulle uppstå om föreningarnas frivilligarbete förvandlades till lönearbete genom att jämföra nuläget mot en hypotetisk situation, då frivilligarbete ersätts med betalt arbete. På detta vis kan vi värdera nyttan av frivilligarbetet genom att beräkna de samhällsliga kostnader som skulle uppstå om vi var tvungna att betala för den service som föreningarna idag producerar med hjälp av frivillig arbetskraft.

En rejäl höjning av de kommunala inkomstskatterna – drygt 60 procents höjning av den effektiva skattesatsen under det första simuleringsåret 2013 (se *Figur 26*) – skulle öka skillnaden mellan brutto- och nettolöner, vilket skulle påverka arbetsmarknadens och övriga marknadens balans och leda till prisförändringar, lägre arbetskraftsutbud och förändrad lönsamhet hos företagen.

Vi antar att landskapet inte deltar i finanseringen av de tjänster som tidigare utgjort frivilligarbete, utan att landskapsandelarna utvecklas enligt befolkningsförändringarna. Det finns en mer teknisk orsak till detta antagande: i praktiken saknar landskapet beskattningsbehörighet. Ett utökat finanseringsansvar för LR skulle nämligen antingen leda till budgetunderskott eller besparingar i andra sektorer. För att modellresultaten i olika scenarier ska vara meningsfulla, får landskapets utgifter inte påverkas av kommunernas ökade utgifter i scenariot, där frivilligt arbete ersätts av betalt arbete.

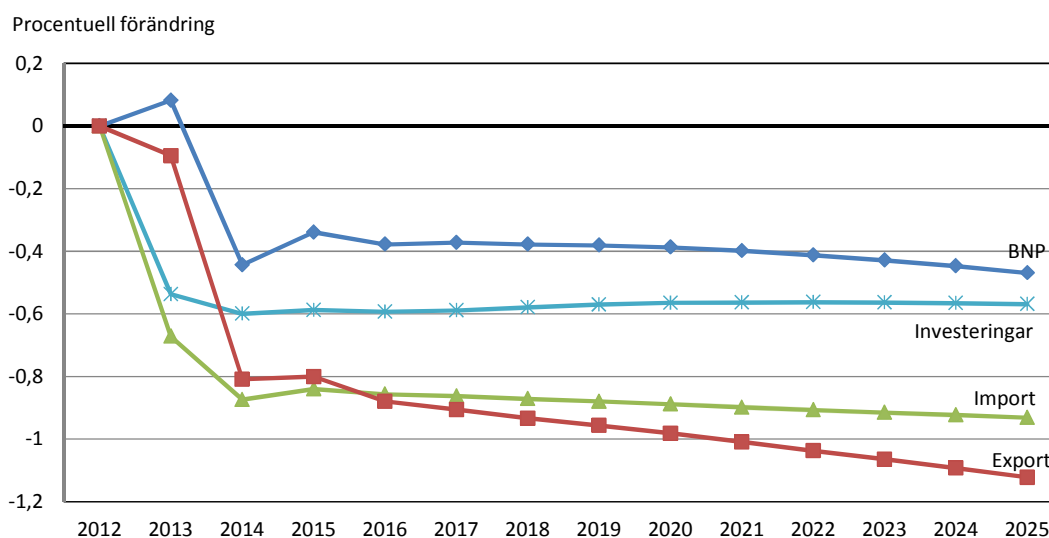
Figur 26. Kommunalsektorns effektiva skattesats åren 2012-2025

⁴² För mer information om ÅSUBs numeriska (CGE-) modell se t.ex. ÅSUB Rapport 2009:5 eller 2010:6.

Det ökade skattetrycket påverkar lönekraven och höjer företagens kostnader. Ålands prisnivå som helhet förväntas stiga med en och en halv till två procentenheter i förhållande till omvärldens, vilket försämrar de åländska företagens konkurrenskraft jämfört med omgivande regioner. Detta påverkar bland annat turismen då Åland blir dyrare än andra potentiella resmål. Alla dessa förväntade förändringar leder till svagare BNP-utveckling än under basscenarioantagandet (se *Figur 27*).

Figur 27. Förändring av makrovariabler, procentuell avvikelse från bassceniots utveckling

Offentliga sektorns nya uppgifter skulle öka behovet av anställda inom föreningar (finansierade av kommuner), och ökad offentlig sysselsättning skulle i sin tur leda till minskad sysselsättning bland företagen.

Den höjda beskattningen skulle minska incitamenten att arbeta, vilket leder till lägre arbetskraftsutbud per person. Befolkningen skulle till en början öka med cirka 20 personer jämfört med basscenarioet om frivilligarbetet ersätts med lönearbete, för att i slutet av simuleringsperioden minska med dryga 20 personer (-0,07 procent) jämfört med bassceniots utveckling⁴³.

Den totala sysselsättningen ökar inte trots ökad offentlig sysselsättning, utan den minskar med 0,9 procent (120-130 personer) jämfört med bassceniots utveckling, då högre arbetskostnader påverkar företagens lönsamhet och sysselsättningsmöjligheter.

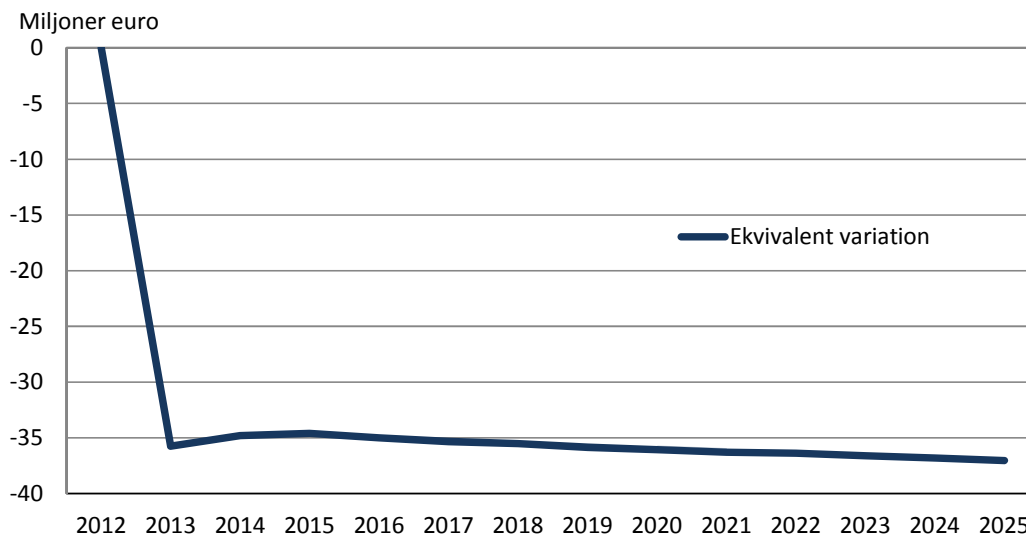
Fastän den ekonomiska utvecklingen blir långsammare än under basscenarioet, innebär

⁴³ Observera att förändringen i antal personer inte gäller i absolut bemärkelse, utan i relation till hur utvecklingen hade varit om frivilligarbete inte ersatts av lönearbete (basscenario).

utökade kommunala kostnader inte någon absolut nedgång för ekonomin. Till exempel är sysselsättningstillväxten under 2012-2025 enligt basscenariot cirka 1.490 personer, medan tillväxten under vårt scenario med offentlig finansiering av frivilligarbete uppgår till cirka 1.360 personer.

Vi kan mäta den samhälleliga kostnaden av förändringen med många olika mått. Vi har valt ett mått som kallas ekvivalent variation (EV), som mäter välfärdsförändringen som en förändring i hushållens disponibla inkomster som gör utgångsläget och den nya hypotetiska situationen likvärdiga⁴⁴. En negativ EV betyder då att den nya situationen är sämre än den ursprungliga. Med detta mått mätt skulle den samhälleliga kostnaden av att ersätta frivilligarbete med offentligt lönearbete vara kring 35,8 miljoner euro under det första året 2013 (i 2010-års priser). Genomsnittsvärdet för EV under de därpå följande åren (2014-2025) är även det 35,8 miljoner euro (se figuren nedan). Det här visar att beräkningen av frivilligarbetets lönekostnader (34,2 miljoner euro; se föregående avsnitt) är en bra första uppskattning av frivilligarbetets välfärdseffekter.

Figur 28. Ekvivalent variation för scenario "betalt frivilligarbete", miljoner euro i 2010-års priser

Om vi jämför föreningarnas ursprungliga lönekostnader mot den samhälleliga kostnaden av att förvandla frivilliga insatser till offentligt lönearbete, får vi fram att det samhälleliga värdet av frivilligarbete är 4,8 gånger större⁴⁵ än den ursprungliga lönekostnaden, vilket är något lägre än resultatet på 6,5 som Laasanen (2011) redovisar i sin studie av fyra finländska organisationer. Vi skall då komma ihåg att enligt vårt material är en större del av föreningarnas verksamhet baserad på avlönad personal jämfört med Ruralias fyra exempel.

⁴⁴ Se t.ex. ÅSUB Rapport 2009:5 eller någon mikroekonomisk lärobok, till exempel Varian, 1992.

⁴⁵ EV/ursprunglig lönekostnad (35,8 milj. €/7,4 milj. €)

Om vi jämför mängden bidrag till föreningar (drygt 10 miljoner euro⁴⁶) mot samhälleliga värdet av frivilligarbete, får vi till svar att samhällets satsning av en euro genom bidrag ger cirka 3,5 euro⁴⁷ tillbaka i välfärd mätt i reell konsumtionsvolym (EV).

Den här CGE-analysen innefattar inte några som helst icke-monetära, kvalitativa fördelar av frivilligarbete då vi antar att samma mängd väldfärdstjänster utförs, men nu som avlönat arbete. Vårt EV-välfärdsmått innefattar inte heller de ökade valmöjligheterna för de personer som ”befrias” från det frivilliga arbetet. Med andra ord kan t.ex. de som tidigare skött tennisföreningens administration spela mera tennis istället. Däremot borde de icke-monetära, kvalitativa fördelarna av frivilligarbetet vara oförändrade, om det inte är själva frivilligheten som genererar dem. I följande kapitel ska vi se på frivilligarbetets kvalitativa effekter.

Storleken på de kalkylerade samhälleliga kostnaderna påverkas i hög grad av vad som antas om arbetsmarknadens funktion, särskilt hur känsligt ålänningarnas arbetskraftsutbud antas vara för förändringar i lönenivån. Det är välkänt i litteraturen att effekterna av förändringar i skattestruktur och offentlig konsumtion är beroende av arbetsmarknadens funktionssätt.⁴⁸ Resultatet ovan bygger på nationell och internationell forskning,⁴⁹ där man kommit fram till att arbetskraftsutbudet är mycket inflexibelt (arbetsutbudets löneelasticitet är här 0,1).⁵⁰ Dessa estimat är dock alltid till sin natur något osäkra, och deras tillämpbarhet vid större förändringar kan vara begränsad. Om vi däremot antar att arbetsutbudets elasticitet skulle vara högre (0,5) skulle det absoluta värdet av vårt välfärdsmått EV stiga med nästan en femtedel till 42,5 miljoner euro.

Vår uppskattning för antalet timmar av frivilligarbete är också osäker då vår kunskap om det åländska föreningslivets hela verksamhetsvolym är begränsad och baserad på ett relativt litet antal fullständiga enkätsvar. Jämförelser med finska och svenska studier av tidsanvändningen visar att vår uppskattning är cirka 30 procent högre än vad finländare och svenskar i snitt använder för föreningsarbete⁵¹ (SCB 2012; SC 2011). Det finns dock forskning som visar att finlandssvenskarnas deltagande i föreningsverksamhet är högre än den finskspråkiga befolkningens (Hyypä, 2007 samt Surakka & Hyypä, 2012). Troligtvis är även ålänningarna mer föreningsaktiva än genomsnittsfinländaren.

---

⁴⁶ Här ingår urvalsföreningarnas bidrag enligt boksluten samt hyresbidrag från Mariehamns stad. Paf-bidragen uppgick år 2010 till drygt 12,2 miljoner euro (se *Figur 30*), men härifrån har vi tagit bort 5 miljoner som gick till utbyggnaden av Ålands sjöfartsmuseum.

⁴⁷ EV/bidrag (35,8 milj. €/10,1 milj. €)

⁴⁸ se t.ex. Honkatukia, 2011; Grazewics – Jędrzejowicz – Żółkiewski, 2007; Finansministeriet, 2010.

⁴⁹ Honkatukia (2011), Finansministeriet (2010); Kleven och Kreiner (2006); Meghir och Phillips (2010).

⁵⁰ Elasticitet på 0,1 innebär att 10 procents löneförhöjning skulle höja arbetskraftsutbudet med 1 procent.

⁵¹ Föreningsarbete och frivilligarbete inom ramen för föreningar.

5. Allmänt om frivilligarbetets kvalitativa effekter

I detta kapitel har vi mer allmänt tittat på frivilligarbetets kvalitativa effekter med hjälp av Europeiska unionens råds slutsatser om frivilligarbetets roll inom socialpolitiken samt äldres frivilligarbete i EU. Dessutom har vi med hjälp av andra undersökningars resultat närmare studerat frivilliga insatsers inverkan på hälsan. Slutligen har vi tagit med vissa resultat i en undersökning av svenskarnas frivilligarbete, resultaten tangerar vissa resultat i den här undersökningen.

5.1 EUs råds slutsatser om frivilligarbetets roll inom socialpolitiken

Hösten 2011 publicerade Europeiska unionens råd⁵² ett dokument, i vilket rådet framhåller frivilligarbetets roll inom socialpolitiken i 39 punkter. Rådet framhåller att frivilligarbetet är tvärgående och flerdimensionellt och kan ha betydelse på många områden. Nedan följer några av de kvalitativa effekter av frivilligarbete som EUs råd lyfter fram:

- stärka invånarnas känsla av samhörighet med samhället,
- främja social delaktighet och sammanhållning,
- skapa tillfällen till lärande och ge medborgarna nya färdigheter och ny kompetens,
- förbättra medborgarnas yrkeskvalifikationer och nyckelkompetenser, vilket ökar anställbarheten inom varje åldersgrupp och social grupp,
- främja personlig utveckling,
- åtgärda ojämlikheter mellan könen,
- minska sociala hinder, intolerans och alla former av diskriminering,
- förbättra medborgarnas sociala kompetens,
- förstärka det sociala kapitalet genom att ett socialt nätverk byggs upp som bygger på tilltro och samarbete och genom att det främjar en inställning som bygger på engagemang för det gemensamma bästa,
- bidra till att aktivt medborgarskap, demokrati och social sammanhållning utvecklas och därmed till att EUs grundläggande värderingar och principer⁵³ tillämpas och på så sätt främja en europeisk identitet,
- bidra till bekämpning av fattigdom och social utestängning, förbättring av sårbara gruppers situation, ökad social integration,
- främja interkulturell dialog,
- främja ett aktivt och värdigt åldrande och solidaritet mellan generationerna,
- bidra till utvecklingen av idrott och fysisk aktivitet på den nivå som är

---

⁵² Sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor.

⁵³ Solidaritet, hållbar utveckling, mänsklig värdighet, jämlikhet och subsidiaritet

lämpligast för medborgarna,

Flera av dessa och liknande kvalitativa effekter till exempel social samvaro, sociala nätverk, ökad social integration, lärande, eget välbefinnande, aktiviteter för ungdomar, demokrati och samhällspåverkan nämns som drivkrafter och positiva effekter av frivillig- och föreningsarbete av representanter för de åländska föreningarna samt i intervjuerna med eldsjälarna. Vi återkommer till dessa drivkrafter i avsnitt 6.1 och 6.2.

Enligt EUs råd har alltså frivilligarbete betydelse för att höja ungdomars kompetens och stödja deras yrkesval, vilket kan förbättra deras möjligheter på arbetsmarknaden, bland annat genom att förbättra deras sociala kompetens. Frivilligarbete kan också höja kompetensen och förbättra färdigheterna för sårbara grupper som samtidigt kan åtnjuta bättre social integration (Europeiska unionens råd, 3.10.2011).

Enligt landskapets fastslagna principer för verksamhets-, projekt- och evenemangsstödet ges just aktiviteter som direkt eller indirekt stöder barn och unga samt verksamhet som stöder inflyttades integration hög prioritet. Dessutom beaktas hur väl verksamheten överensstämmer med hållbar utveckling (Penningautomatföreningens fördelningsråd 2011).

Frivilligarbete kan även alltså leda till att man erhåller nya färdigheter, ökar den sociala integrationen samt förbättrar äldres förmåga och välbefinnande och utnyttja deras kunskaper, talang och erfarenhet, vilket vi ska titta närmare på i nästa avsnitt.

EU uppmanar sina medlemsstater bland annat att:

- Stödja utvecklingen av organisationer, som är mycket viktiga för främjandet av frivilligarbete på lokal, regional, nationell och europeisk nivå.
- Upprätthålla en dialog med det civila samhället och främja utbildning av frivilligarbetare och organisationer som anlitar frivilligarbetare.
- Främja offentliggörande av resultat rörande frivilligarbete tillsammans med statistiska uppgifter och studier av frivilligarbetets effekter på staternas ekonomiska och sociala situation och det sociala välbefinnandet, också med hänsyn till genusaspekten.
- Främja synliggörandet och erkännandet av den kompetens som erhålls genom frivilligarbete.
- Stödja kortsiktiga initiativ inom frivilligarbete som är lättare att kombinera med en avlönad anställning och med familjeliv.
- Främja lösningar som underlättar övergången från tillfälligt frivilligarbete till mer långvarigt frivilligarbete.

- Uppmuntra företag och andra aktörer inom den privata sektorn att stödja initiativ som främjar och ökar förekomsten av anställdas frivilligarbete.
- Mobilisera potentialen hos människor som är socialt utestängda, som genom frivilligarbete kan bli aktiva medborgare och öka deras känsla av ändamålsenlighet och förändra samhällets stereotypa bild av de som bara lever på bidrag.

Enligt Europeiska unionens råd underskattas värdet av frivilligarbete, vilket utgör ett hinder som begränsar frivilligarbetet och dess fulla potential. Även bristen på tillgänglig information om frivilligarbete och dess värde, möjligheter och betydelse för enskilda individer och för samhället kan begränsa frivilligarbetet. Det är sålunda värdefullt att frivilligarbetets samhällsekonomiska och individuella betydelse undersöks och lyfts fram med hjälp av undersökningar som den här.

5.2 Äldres frivilligarbete i EU

År 2012 har utsetts till det europeiska temaåret för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna. Europaåret ska öka kunskapen om de äldres bidrag till samhället. Dagens äldre har nämligen värdefulla kunskaper och erfarenheter. Oavsett hur gamla vi är kan vi fortfarande spela en viktig roll och öka vår livskvalitet. Utmaningen är att få använda sin potential även vid högre ålder. Europaåret främjar aktivt åldrande på tre områden: i arbetslivet, i samhället och i vardagen.⁵⁴

I Europa väntas antalet invånare över 65 år fram till år 2060 öka till en tredjedel av den totala folkmängden. I Finland ökar de äldres andel av befolkningen under de närmaste åren snabbare än i de flesta andra länder (Westerlund C. & Smeds M., 2012). Även på Åland väntas de äldres andel öka⁵⁵ samtidigt som antalet personer i yrkesaktiv ålder minskar. Vi talar ofta om den stora utmaningen med att befolkningen åldras, men de äldre kan även utgöra en potentiell resurs då det till exempel handlar om frivilligarbete.

Enligt en undersökning från Europeiska institutet för förbättring av levnads- och arbetsvillkor som omfattar 30 fallstudier om äldres frivilligarbete från elva medlemsstater (inkl. Finland) är en vanlig föreställning att äldre är personer som tar emot frivilliginsatser, medan deras bidrag som frivilligarbetare har fått mindre uppmärksamhet. Äldre gör dock förvånansvärt många frivilliginsatser som inte bara rör sig inom traditionella åldersrelaterade områden (Ehlers, Naegele & Reichert, 2011).

---

⁵⁴ <http://europa.eu/ey2012/ey2012main.jsp?catId=971&langId=sv>, 27.6.2012

⁵⁵ De 65 år fyllda ålänningarnas andel av den totala befolkningen på Åland var 19 procent 31.12.2011, en andel som förväntas stiga till 28 procent år 2040.

Äldres frivilligarbete kan ha många positiva effekter till exempel större välbefinnande och ökad glädje då man upplever att man ägnar sig åt något meningsfullt och tillfredsställande. Äldre som ägnar sig åt frivilligarbete har en aktiv ålderdom. Även representanter för åländska föreningar lyfte fram att ha en ordnad vardag, meningsfull sysselsättning som en av drivkrafterna till frivilligarbete (se avsnitt 6.1).

Enligt Ehlers m.fl (2011) visar forskning att frivilligarbete för äldre kan vara ett redskap att främja de äldres sociala delaktighet samtidigt som livskvaliteten förbättras för alla generationer. Gruppen pensionärer är stor och växande, men också mångfasetterad med olika ekonomiska, hälsomässiga och sociala resurser. De äldres förutsättningar och erfarenheter påverkar möjligheterna och viljan att delta i frivilligarbete.

Enligt rapporten är en viktig förutsättning att de äldres outnyttjade potential för frivilligarbete bör erkännas och stödjas både politiskt och praktiskt. Allmänt sett finns det fortfarande en brist på politiskt medvetenhet om de äldres potential. Även arbetsmarknadens parter har hittills varit förhållandevis passiva när det gäller att stödja frivilligarbete (Ehlers, Naegele & Reichert, 2011).

Rapporten tar upp följande faktorer, vilka bidrar till att man lyckas rekrytera och behålla äldre frivilligarbetare. Dessa faktorer kan säkerligen även tillämpas på yngre frivilligarbetare:

- Omfattade medie- och informationskampanjer är ett klassiskt sätt att engagera äldre.
- Så kallade ”dörröppnare” kan nå äldre som inte ännu är engagerade genom att de överbrygger klyftan mellan initiativet och de som kan tänkas bli frivilligarbetare.
- Förberedande kurser kan bidra till att hjälpa de äldre inse att deras livserfarenheter och färdigheter kan vara resurser för frivilligarbetet.
- För att trivas med frivilligarbete är det viktigt att de frivilliga bara tar på sig uppgifter som de kan utföra, därför kan frivilligarbetarnas färdigheter utvärderas och de kan erbjudas kurser.
- Uppskattning och erkännande är mycket viktigt för att behålla frivilligarbetare t.ex genom att dela ut priser.
- Frivilligarbetare i synnerhet den nya äldre generationen äldre frivilligarbetare uppskattar flexibilitet, så att de själva kan välja hur mycket (ofta och länge) de vill engagera sig.
- För att behålla frivilligarbetare kan det vara viktigt att ersätta vissa utgifter och erbjuda en försäkring.
- Professionellt stöd från avlönad personal kan borga för effektivitet och varaktighet.

- De som har tidigare erfarenhet av frivilligarbete är mer benägen att ägna sig åt det på äldre dar, vilket betyder att frivilligarbete under yrkeslivet bör främjas på ett mer systematiskt sätt.
- Ett lämpligt regelverk kan göra äldre delaktiga i frivilligarbete på ett meningsfullt sätt.
- Nationella program och lagstiftning med tydliga regler och stödåtgärder kan vara värdefulla, men inte utan stöd av lokala myndigheter.

I avsnitt 6.3 redogör vi kort för de intervjuade eldsjälarnas synpunkter på vad vi allmänt kan göra för att underlätta för föreningarna. Under intervjuerna framkom bland annat att uppskattning är mycket viktigt för såväl ung som gammal.

5.3 Frivilliga insatsers inverkan på hälsan

Enligt ett stort antal studier har sociala relationer en hälsofrämjande effekt och detta gäller speciellt i termer av sociala nätverk, socialt stöd, socialt deltagande, socialt sammanhang, integrering och socialt kapital. Flera studier har till exempel visat att integrerade individer med starka band till familj eller omgivning lever längre och har bättre hälsa än socialt isolerade individer. Dessutom verkar välintegrerade individer uppvisa en ökad kapacitet att återhämta sig från sjukdom. Socialt deltagande har även visat sig ha en indirekt påverkan på hälsan genom dess inverkan på olika levnadsvanor, vilka i sin tur har betydelse för hälsan. Det är dock inte belagt riktigt vilka mekanismer som ligger bakom sambanden mellan sociala relationer eller socialt deltagande och hälsa (Boström & Nyqvist, 2008).

Många studier som berör föreningsliv och frivilliga insatsers samhällsbetydelse relaterar till begreppet *socialt kapital*. Begreppet socialt kapital är mångtydigt. Den snäva definitionen, som används i avsnitt 2.3, är *det kapital som finns i nätverk mellan människor, till skillnad från humant kapital som definieras som det kapital som enskilda individer besitter* (Coleman, 1990). Det sociala kapitalet underlättar kollektivt handlande. Robert D Putnam framhåller på basen av en studie av regioner i Italien det organiserade föreningslivets betydelse för utveckling av dels institutionellt samarbete i regioner, dels för nätverk och tillit i regioner. Dessa nätverk och samarbeten bidrar till engagemang och utveckling i regioner i motsats till regioner som präglas av hierarki och bristande tilltro, som lider av svagare utveckling och lägre välstånd (Putnam, 1993).

Putnam framhåller också i sina teorier att det sociala kapitalet skapas ”underifrån” och speglar det folkliga engagemanget. Det innebär att föreningar inte kan generera socialt kapital på samma vis om de skapas på initiativ t ex från myndigheter. Det gör det således svårt att genom initiativ uppifrån utveckla det sociala kapitalet i regioner genom

att exempelvis bilda nya föreningar. Engagemanget underifrån bör finnas där för att stärka nätverken (Putnam, 1993).

Jämförande empiriska studier har visat att Sverige trots sin prägel av välfärdsstat inte har ett mindre rikt föreningsliv än andra länder med mindre utbyggda välfärdssystem. Däremot är antalet aktiva inom socialt inriktat frivilligarbete färre i Sverige än i många andra länder (Lundåsen, 2005).

Ur individperspektivet sker engagemanget i frivilligt arbete vanligen med en förväntan om att personligen få något ut av engagemanget och relationerna. Genom de sociala nätverken kan de engagerade såväl få som sprida information smidigt. Nätverken ger även möjlighet till inflytande för den som eftersträvar det. Därtill kan nätverken ge individen trovärdighet, en individ som är engagerad i en organisation kan tillräknas organisationens egenskaper.

Ovanstående resonemang kan leda fram till *några hypoteser*. Människor som är engagerade i frivilligt arbete kan antas ha tillgång till större socialt kapital, något som i sin tur för med sig ett större välbefinnande än för människor som inte utför något frivilligt arbete. En annan hypotes är då att ju fler föreningar och nätverk en person är aktiv inom, desto större socialt kapital har individen tillgång till och därmed ha högre grad av välbefinnande och bättre hälsa.

Sambandet mellan frivilligt arbete och upplevd hälsa undersöktes i Sverige år 2005 (Lundåsen, 2005). SCB genomförde studien som gjordes i form av en intervjuundersökning bland 2.000 slumpmässigt utvalda personer i åldern 16-85 år. I undersökningen prövades om några socioekonomiska faktorer kan förklara hälsa, eller snarare upplevd, självskattad hälsa. Syftet med studien är att undersöka om faktorer som kan knytas till frivilligt arbete kan förklara skillnader i hälsa. Grundmetoden i studien är enkla regressionsmodeller.

Begreppet socialt kapital är problematiskt att operationalisera, att tillämpa i praktiken, eftersom det är en så kallad latent variabel. En latent variabel kan inte observeras direkt, utan via andra variabler som antas beskriva den latent variabeln. Det finns inte riktigt någon gemensam vedertagen metod att operationalisera det sociala kapitalet, utan de variabler som väljs att representera det sociala kapitalet grundar sig alla på någon form av antaganden. I den svenska studien var sambandet mellan frivilligt arbete, informella hjälpinsatser och ideellt baserade nätverk och det sociala kapitalet i fokus. Om det frivilliga arbetet, de ideella hjälpinsatserna och nätverken skapar socialt kapital eller är ett resultat av redan existerande socialt kapital har ingen betydelse, det är sambandet

som är av intresse.

För att kunna operationalisera socialt kapital används en rad variabler vid sidan om frivilligt arbete i studien. Bland dessa faktorer finns graden av förtroende för obekanta människor, ju högre förtroende för andra desto tryggare är individen och den självskattade hälsan bättre. På den andra sidan finns upplevelser av kränkning. Ju fler gånger en individ har blivit kränkt desto sämre förtroende för andra och därmed lägre socialt kapital. Därtill kan deltagande i religiösa verksamheter enligt tidigare studier innebära högre socialt kapital, liksom deltagande i olika former av nätverk som inte är knutna till organisationer (Lundåsen, 2005). Vi definierar frivilligt arbete på samma vis som i den svenska studien (se avsnitt 2.3).

En viktig faktor att beakta när samband analyseras är socio-ekonomiska bakgrundsfaktorer. Flera undersökningar har visat att utbildningsnivån och även inkomstnivån i genomsnitt är högre för de som utför frivilligt arbete än för dem som inte utför frivilligarbete. Så visar även den svenska undersökningen från 2005. Vidare visade undersökningen att andelen som utövar frivilligt arbete avtar något med åldern och att personer födda i annat land i mindre utsträckning finns representerade bland de frivilligt arbetande än bland de som inte utför frivilligarbete.

Som vi konstaterade ovan är en hypotes att frivilligarbete har en positiv effekt på hälsan. Den svenska undersökningen visar som förväntat att de som ägnar sig åt frivilligarbete själva upplever att de har en god hälsa i högre grad än de som inte ägnar sig åt den här typen av engagemang. Sammantaget 85,2 procent av de som utför frivilligarbete upplever att de har god eller mycket god hälsa mot 71,5 procent bland dem som inte utför frivilligt arbete. På motsvarande sätt är det bara 2,4 procent av dem som sysslar med frivilligarbete som upplever att de mår "dåligt" eller "mycket dåligt" mot 7,9 procent bland dem som inte engagerar sig i frivilligarbete. Skillnaderna är statistiskt signifikanta. När det gäller sambandet mellan frivilligt arbete och långvarig sjukdom eller andra långvariga besvär är bilden snarlik. Både när det gäller fysiska och mera psykiska typer av besvär såsom trötthet, sömnsvårigheter och ångest, rapporterar de som utövar frivilligarbete i genomsnitt mindre besvär. Resultatet säger dock inte om det är frivilligarbetet som bidrar till den goda hälsan eller om de som är vid god hälsa är resursstarkare och därmed har bättre förutsättningar att ägna sig åt frivilligarbete. Sambandet mellan frivilligarbetet och hälsa är dock tydligt (Lundåsen, 2005).

Är det då någon skillnad mellan vilken typ av frivilligverksamhet som en person är aktiv inom? Putnam framhåller att det är skillnaden mellan att vara aktiv eller inte aktiv som är det centrala, inte typen av aktivitet. Man skulle dock kunna tänka sig att personer aktiva inom idrottsrörelsen i genomsnitt har en bättre hälsa eftersom de troligen är mer

fysiskt aktiva. I SCBs studie visade en särskild granskning av idrottsrörelsen att de aktiva inom rörelsen hade en bättre självskattad hälsa än både aktiva inom andra frivilligverksamheter och icke-aktiva. Intressant att notera är dock att det framför allt var inom det psykiska välbefinnandet som skillnaderna var störst. Vad gäller de fysiska besvären var skillnaderna mellan de aktiva inom idrottsrörelsen och övriga inte lika stora (Lundåsen, 2005).

Av intresse är nu att se om det verkligen är utövandet av frivilligarbete som har ett samband med den upplevda hälsan eller om det egentligen är någon av de socioekonomiska bakgrundsvariablerna som bidrar till sambandet. Vi vet ju att hälsan varierar med åldern och även att personer med högre utbildning i genomsnitt har bättre hälsa än personer med lägre utbildning.

En analys och jämförelse av de frivilligt aktiva med dem som inte är aktiva inom frivilligarbetet per åldersgrupp visar att skillnaderna i den självskattade hälsan ökar med stigande ålder. Upp till 44 års ålder är skillnaderna mellan dem som är frivilligt aktiva och de som inte är det inte statistiskt signifikant. Skillnaderna i självskattad hälsa är störst bland dem som är över 60 år (Lundåsen, 2005).

Genom en regressionsmodell kan även andra socioekonomiska faktorer testas för att se om variabeln frivilligt aktiva kvarstår som statistiskt signifikant även om de socioekonomiska faktorerna beaktas. Lundåsen (2005) visar genom en regressionsmodell att sambandet mellan deltagande i frivilligt arbete och självskattad hälsa är statistiskt signifikant på högsta nivå ($p < 0,000$) även då bakgrundsvariablerna är lika. Även att delta i ideellt baserade nätverk har en signifikant positiv effekt på den självskattade hälsan, medan till exempel upplevelse av kränkning och TV/video-tittande påverkar den självskattade hälsan i en signifikant negativ riktning. Ju fler timmar som ägnas åt TV:n och likande, desto sämre är den självskattade hälsan i genomsnitt. Däremot har antalet timmar som ägnas åt frivilligt arbete inget samband med den självupplevda hälsan, det vill säga ökat antal timmar frivilligt arbete höjer inte den självskattade hälsan. Under intervjuerna med de åländska eldsjälarna framkom att frivilligarbetet periodvis kan upplevas som tungt, om antalet timmar frivilligt arbete per vecka blev för många (se avsnitt 6.2).

Sammantaget visar Lundåsens analys att frivilligt arbete har ett statistiskt signifikant samband med den självupplevda hälsan även när olika variabler som ålder, utbildningsnivå, inkomst, kön och födelseland beaktas. I grupper där alla bakgrundsvariabler är lika kvarstår ett signifikant samband, de frivilligt arbetande har i genomsnitt en bättre självskattad hälsa.

Hur är det då om individen är aktiv i flera ideella nätverk, förbättras den självskattade hälsan då? Där visar analysen som gjordes på basen av SCBs enkät att det främst är den psykiska hälsan som är bättre bland personer som deltar i mer än ett nätverk. Personer som deltar i flera nätverk känner sig mindre ofta ensamma och har mer sällan besvär med oro, ångest och ängslan (Lundåsen, 2005).

Även i Statens folkhälsoinstituts nationella folkhälsoenkät *Hälsa på lika villkor*⁵⁶ finns bland annat frågor som indikerar socialt deltagande⁵⁷. Det finns flera begrepp relaterade till social delaktighet såsom social integration, socialt sammanhang, socialt kapital och social kvalitet (Boström & Nyqvist 2008, 59).

Resultatet från folkhälsoenkäten påminner mycket om Lundåsens slutsatser. Enligt rapporten om levnadsvanor, som är en sammanställning av data från den svenska folkhälsoenkäten, kan formerna för socialt deltagande variera mellan åldersgrupper, olika utbildningsnivåer och mellan olika socioekonomiska grupper. Vi blir till exempel mindre socialt deltagande med stigande ålder, vilket är ett av de områden där äldre utmärker sig mest gentemot befolkningen som helhet. Både bland kvinnor och män i åldersgruppen 75-84 år har över hela 40 procent ett lågt socialt deltagande jämfört med cirka 16 procent för den övriga befolkningen (Nilsson m.fl. 2010, 52).

Det finns även skillnader mellan socioekonomiska grupper där arbetare är socialt delaktiga i lägre grad än tjänstemän. Individer med hög status tenderar delta i aktiviteter som kräver mer materiella resurser och de har också större tillgång till och möjligheter att delta i olika aktiviteter (Nilsson m.fl. 2010, 52).

Även utlandsfödda, speciellt kvinnor, verkar vara socialt delaktiga i lägre grad än svenskfödda. 33 procent av de utlandsfödda har ett lågt socialt deltagande jämfört med 17 procent av de svenskfödda (Nilsson m.fl. 2010, 60). En relativt stor andel av de med funktionsnedsättning har också ett lågt socialt deltagande (29 procent), som delvis kan bero på bristande tillgänglighet i bred mening (Nilsson m.fl. 2010, 55).

---

⁵⁶ Den nationella årliga folkhälsoenkätens syfte är att visa hur befolkningen mår och följa förändringar. Urvalet är 20.000 personer i åldern 16-84 år.

⁵⁷ En fråga som avser att mäta socialt deltagande: *Har du deltagit i någon av följande aktiviteter under de senaste 12 månaderna: 1) Studiecirkel/kurs på din arbetsplats, 2) Studiecirkel/kurs på din fritid, 3) Fackföreningsmöte, 4) I annat föreningsmöte, 5) Teater/bio, 6) Konstutställning, 7) Kyrkan, 8) Sportutställning, 9) Skrivit insändare i tidning/tidskrift, 10) Demonstration av något slag, 11) Offentlig tillställning t.ex. nattklubb, danstillställning, eller liknande, 12) Större släktsammankost, 13) Privat fest hos någon, 14) Inget av ovanstående.* Ett mått på deltagande beräknas genom att summera antalet aktiviteter som respondenterna deltagit i. Brytpunkten för ett lågt deltagande läggs vanligtvis vid en aktivitet.

I en enkätundersökning om socialt kapital och självrapporterad hälsa i Skottland (Ellaway & Macintyre, 2000), undersöktes sambanden mellan medlemskap i föreningar och självrapporterad hälsa. Enligt det aggregerade resultatet fanns det ett samband mellan medlemskap i en förening och självrapporterad hälsa. Högre (aggregerade) andelar av medlemskap associerades med bättre självrapporterad hälsa.

En lite äldre studie av sambandet mellan socialt kapital och självskattad hälsa i tvåspråkiga kommuner i Finland gjordes av Markku T Hyypä och Juhani Mäki i början av 2000-talet (Hyypä & Mäki, 2001). Studien genomfördes som en postal enkät till sammantaget 2.000 personer, 1.000 svenskspråkiga och 1.000 finskspråkiga. I studien operationaliserades det sociala kapitalet med variabler som medlemskap i frivilliga organisationer, deltagande i hembygdsföreningar, körsång, deltagande i religiösa aktiviteter, hjälpande vänner, misstro mot andra människor och att vara född på annan ort. I den regressionsmodell som ställdes upp förklarade det sociala kapitalet drygt 27 procent av variationen i självskattad hälsa när de viktigaste hälsoriskfaktorerna beaktades. Sambandet var således ganska starkt. Analysen visade också att finlandssvenskarna har ett större socialt kapital mätt i de nämnda faktorerna, och därmed även en upplevelse av bättre hälsa.

Det finns naturligtvis de som framför kritik mot det här slaget av analyser. Dels visar studierna, som tidigare nämnts, inte vilken väg orsakssambanden går. Får man bättre hälsa genom sitt engagemang eller har de med god hälsa bättre förutsättningar att engagera sig frivilligt och därmed tillgång till större socialt kapital? Dels finns studier som gjorts i andra länder där sambandet mellan socialt kapital i form av civilt engagemang och tillit inte är statistiskt signifikant då man kontrollerar för bakgrundsvariabler som utbildning och inkomstnivå (se t ex Veenstra, 2000). Det sociala sammanhanget verkar således ha betydelse för resultaten.

5.4 Svenskarnas frivilligarbete

Under åren 1992-2009 har Ersta Sköndal högskola i samarbete med SCB genomfört fyra undersökningar om svenskarnas ideella arbete. Enligt den senaste undersökningen från år 2009 utför knappt hälften av den svenska befolkningen (16-84 år) frivilliga insatser. I snitt satsar den enskilde aktive individen cirka 16 timmar per månad på frivilligt arbete. Svenska män och kvinnor bidrar med lika mycket tid. Av dem som gör insatser är 88 procent också medlemmar i de föreningar där insatsen äger rum, vilket i en internationell jämförelse är en hög andel (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010).

Idrotten fortsätter att vara den frivilligorganisation där den allra största gruppen svenska medborgare gör insatser. Engagemanget och insatserna inom idrotten ökade under

1990-talet (se *Tabell 3*) och verkar ligga stabilt på en hög nivå på 20 procent av alla vuxna, vilket utgör långt över en miljon människor. Det är dock fortfarande betydligt fler män än kvinnor som gör insatser. Det görs även stora insatser i organisationer med social inriktning, trots en liten minskning. Inom kulturföreningarna gör omkring 300.000 svenskar en obetald insats (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010).

Tabell 3. Det ideella arbetet 1992, 1998, 2005 och 2009 i Sverige. Andelen av befolkningen (16-74 år) engagerad i den ideella sektorns största delområden (procent).

	1992	1998	2005	2009
Idrott	16%	19%	20%	20%
Social inriktning	17%	18%	16%	15%
Boende	5%	6%	8%	7%
Religion	5%	7%	6%	6%
Kultur	7%	7%	5%	5%
Fack	6%	6%	4%	4%

Källa: Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010

Det ideella engagemanget är väldigt utbrett inom den svenska befolkningen. Högre utbildning och högre inkomst verkar dock påverka sannolikheten för att göra ideellt arbete. En annan viktig förklaringsfaktor är föreningstraditionen i den egna uppväxtfamiljen. Personer som är uppvuxna i föreningsaktiva familjer är mer aktiva än de som inte är det. Dessutom verkar förekomsten av barn öka individernas interaktionsyta och sannolikheten för att göra ideellt arbete. Den svenska studien visar även att kvinnor är mest aktiva på landsbygden, medan män är mest aktiva i mindre och mellanstora städer. Personer som är födda utanför Sverige gör insatser i lägre grad än svenskfödda (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010).

Enligt den svenska studien uppvisar frivilligt arbete vissa köns- och åldersmönster. En större del av männen än kvinnorna gör insatser och de är aktiva i olika sammanhang. Män gör mer insatser inom idrott och kvinnor lite mer i sociala organisationer.⁵⁸ Personer mellan 30-45 år är de mest aktiva och verkar samtidigt ha mest inflytande över organisationerna. Enligt den svenska undersökningen har 40-talisternas starka dominans brutits till fördel för en yngre generation (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010).

Enligt den svenska undersökningen är den typiska frivilligarbetaren en person som redan är aktiv på andra områden, är mitt i yrkeslivskarriären, är välutbildad och socioekonomiskt välförankrad, har barn och är svenskfödd samt kommer från en familj

---

⁵⁸ Detta överensstämmer med resultaten i den här undersökningen gällande andelen manliga och kvinnliga medlemmar inom de olika föreningstyperna

med tradition av föreningsarbete. Personen har fler och antagligen tätare informella nätverk än andra och gör dessutom informella insatser till exempel för en anhörig eller granne vid sidan om sitt övriga engagemang och det ideella engagemanget (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010).

De främsta skälen till att man börjar arbeta ideellt är att man vill bidra till den organisation man är engagerad i (60 procent av de svarande), vill göra nytta för andra människor (57 procent) och utöva sitt intresse (55 procent). Kvinnor svarade oftare att de vill göra nytta för andra människor (62 procent), medan männen i större utsträckning svarade att de vill bidra till en organisation (66 procent) (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010).

De som är ideellt engagerade tycker att det är viktigt att få hjälpa någon genom sitt ideella arbete och att ha eller få trevliga kamrater (se *Tabell 4*). Resultaten bekräftar det som framkommit i tidigare studie: att människor tycker att det är betydelsefullt att det ideella arbetet sker i gemenskap med andra och att det är till nytta för någon annan. En dryg tredjedel anser att det är viktigt att få lära sig något och en knapp tredjedel tycker att det är viktigt att påverka samhället. Män och kvinnor tycker tämligen lika på frågan vad som är viktigt i det ideella arbetet, förutom att kvinnor är mer benägna att tycka att det är viktigt att få ge uttryck för de egna uppfattningarna (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010).

Tabell 4. Viktigt i det ideella arbetet i Sverige. Svar totalt för alla som arbetar ideellt och fördelat på kön år 2009 (procent).

	Kvinnor	Män	Total
Att hjälpa någon	64%	64%	64%
Att ha/få trevliga kamrater	56%	61%	59%
Att få lära sig något	38%	35%	36%
Att påverka samhället	35%	29%	32%
Att ge uttryck för mina uppfattningar	27%	19%	23%
Att få uppskattning	18%	21%	20%
Annat	18%	14%	16%

Källa: Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010

I följande kapitel ska vi bland annat se på drivkrafterna inom det åländska föreningslivet samt på orsakerna till att så kallade eldsjälarna är engagerade inom ”sin” förening.

6. Frivilligarbetets kvalitativa effekter ur ett åländskt perspektiv

För att fånga drivkrafterna i det åländska föreningslivet frågade vi de åländska föreningarna både i en mejl- och enkätförfrågan vilka drivkrafterna är till frivilligarbetet. Dessutom intervjuade vi sex så kallade eldsjälarna inom det åländska föreningslivet, för att bland annat få svar på frågor om:

- orsaker till att de är aktiva inom en förening,
- positiva och negativa erfarenheter av föreningslivet,
- vilket stöd föreningen skulle behöva,
- om det är svårt att få människor att arbeta frivilligt och
- hur man kan hjälpa dagens människor att jobba ideellt.

De sex eldsjälarna representerade en idrotts-, en kultur-, en barn-/ungdoms-, en räddningsförening och två sociala föreningar. Ett par av eldsjälarna hade till och med varit med och grundat föreningen och flera var eller hade varit ordförande i föreningen eller annan styrelsemedlem. Hälften var kvinnor och hälften män, två var pensionärer och hälften var småbarnsföräldrar.

Flera av eldsjälarna är också medlemmar i andra föreningar, ett par av dem är till och med mycket aktiva inom någon annan förening. Ofta är det svårare för förvärvsarbetande att vara aktiva i fler än en förening.

6.1 Vad driver de åländska frivilligarbetarna?

På en mejl- och enkätförfrågan gav 61 föreningsrepresentanter i sina öppna svar 191 exempel på vad som driver frivilligarbetarna (se de generaliserade svaren i tabellen nedan). Det vanligaste svaret handlade om att man hade ett speciellt intresse (39 svar) följt av gemenskapen och den sociala samvaron inom föreningen (29 svar), viljan att hjälpa andra (28 svar), lära sig och andra, utvecklas (19 svar) och glädje (11 svar).

Enligt den svenska undersökningen om frivilligt arbete (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010), vars resultat vi redogjorde för i avsnitt 5.4, var den främsta orsaken till att man började arbeta frivilligt att man ville bidra till organisationen. På andra plats kom att frivilligarbetarna ville göra nytta för andra människor och på tredje plats att det var ett sätt att utöva sitt intresse.

Flest frivilligarbetare tyckte att det var viktigast att hjälpa någon följt av att ha/få trevliga kamrater (kan motsvaras av gemenskap, social samvaro) och att få lära sig något (se *Tabell 4*), vilka även kommer bland de fyra vanligaste svaren i den här

undersökningen.

Tabell 5. Antal svar på frågan gällande vilka drivkrafterna är till frivilligarbete per föreningstyp

Svar	Idrott	Kultur	Social/hälsa	Övriga	Total
Intresse för föreningens verksamhet	8	9	8	14	39
Gemenskap, social samvaro	2	9	7	11	29
Hjälpa andra	4	3	8	13	28
Lära sig/andra, utvecklas	3	4	6	6	19
Glädje, roligt	2	3	3	3	11
Eget välbefinnande, stimulans, självförtroende	3	2	2	1	8
Resultat av arbete, skapa något	1	1	1	5	8
Aktivitet för ungdomar, meningsfull fritid	5	2			7
Ansvar för något	1	3	2	1	7
Påverka samhället		1	2	4	7
Föreningens utveckling, fortlevnad	2	3		1	6
Samhällsnytta, samhället räcker inte till		1	3	2	6
Skapa kontakter, nätverk		2	2	1	5
Få uppskattning av andra	2	1		1	4
Ordnad vardag, meningfull sysselsättning		1	4		5
Annat		2			2
Total	33	47	48	63	191

Inom samtliga föreningstyper verkar det speciella verksamhetsintresset vara den viktigaste drivkraften. Hela en femtedel av svaren handlade nämligen om just detta (se *Tabell 7* i bilagan). Inom idrottsföreningarna verkar det dessutom vara viktigt att ordna en meningsfull fritidssysselsättning för ungdomar (15 procent av idrottsföreningarnas svar) samt att hjälpa andra (12 procent). Inom kulturföreningarna är gemenskapen och den sociala samvaron lika viktig som intresset (19 procent vardera av kulturföreningarnas svar). I de sociala föreningarna verkar viljan att hjälpa vara lika viktig som intresset (17 procent vardera) följt av gemenskapen och viljan att lära/utvecklas. Bland de övriga föreningarna är viljan att hjälpa andra (21 procent) nästan lika viktig som det speciella intresset (22 procent) följt av gemenskapen och viljan att lära.

Nedan följer några av de många entusiastiska, positiva och tänkvärda svar som vi fick på vår enkät- och mejlförfrågan samt under våra intervjuer med de sex eldsjälarna.

Ofta börjar man alltså i en förening på grund av ett intresse för en viss idrottsgren, musik, sin hembygd, vilket är viktigt då man väljer ”sin” förening. Ett par eldsjäl

poängterade att de vill att det ska finnas ett alternativ för dem som kanske inte är musikaliska eller sportintresserade.

Det finns olika sorters föreningar för att människan söker stöd av varandra, av likasinnade. Allt ska vara nära och då bildas en förening, för att visa att man finns.

Frivilligarbete gör jag för att jag älskar min hembygd och vill berätta dess historia. När andra människor ställer upp blir energin på topp. Tror också på att någon kommer att fortsätta mitt arbete när inte jag kan. Frivilligt arbete görs om man brinner för en sak och känner ett ansvar för något. Att ge människor möjlighet att ta ansvar är viktigt.

Intresse och samhörighet. Viljan att föra traditioner och kulturer vidare. Saknas ofta andra forum. Vill ge andra möjligheten att hitta sig själva eller upptäcka t.ex. musiken eller vad det nu handlar om. Det är ju också en samhällsinsats - hålla ungdomar borta från problem, inkludera människor, skapa samhörighet och växa tillsammans med andra. Kulturellt utbyte och erfarenhetsutbyte - nätverksbyggande.

Speciellt gemenskapen, den sociala samvaron och glädjen framkommer i många svar. Flera eldsjälur framhåller att kontaktnäten har en stor betydelse för människor och speciellt för många pensionärer. I avsnitt 5.2 såg vi att forskning visar att äldres frivilligarbete kan vara ett redskap att främja de äldres sociala delaktighet. Dessutom är gruppen pensionärer stor och växande och utgör en potential för frivilligarbete.

Folk mår bra av att vara del av gemenskapen, dela ett intresse med människor.

Själva gemenskapen, att ha roligt tillsammans på din egen nivå.

Alla har ett behov av ett socialt sammanhang, att hitta gemenskap utanför familjen.

Väldigt svårt att beskriva men gemensamt intresse och mål och gemenskap. Att ha roligt tillsammans- utvecklas.

Vad som driver mig att arbeta ideellt är många olika saker. Man vill att det ska hända något roligt, och man vill vara med och skapa något roligt som man tror på. Det kan sen vara andra saker som driver en till att göra något bra, ens eget samvete, medkänsla för dem man jobbar ideellt ihop med etc. ... det är så jäkla kul att ha lyckats skapa ex. ett lyckat evenemang, alla är glada, alla uppskattar arbetet man gjort och man får massor med positiv energi för och av sitt ideella arbete.

Social samvaro är det bästa. Det bildar någon form av skydds nät.

Kontaktnätverket värdefullt och roligt.

När det gäller körerna är det sociala, stort nätverk i vilket ingår olika människor med olika yrkesroller. Får utbyte på olika nivåer.

Vill ha kvar samhörigheten med verksamheten efter sin aktiva tid.

Föreningslivet för äldre är som facebook för yngre. Det är beroendeframkallande, man måste se om det hänt något.

En viktig målsättning i en förenings verksamhet borde vara att medlemmarna skall sträva till att göra varandra bättre. Det gör man bl.a. genom att man ger varandra förtroende, respekterar varandra, inte pratar illa om varandra, d.v.s. inte säger något ont om någon annan om man inte har sagt det åt den det gäller först (så att den kan försvara sig eller rätta till e.v. missförstånd).

Flera eldsjälur framhöll gemenskapen över generationsgränserna och ett par att de har något gemensamt med människor även utanför Åland. Att få verka tillsammans och få träffa olika människor verkar alltså vara viktigt.

Att jobba ihop ideellt med folk skapar en väldigt speciell gemenskap och man blir ofta väldigt bra vänner och vet hur folk funkar "på riktigt". Man lär också känna folk från alla samhällsklasser och i alla åldrar.

Man lär känna människor från sidan, via engagemanget inte via jobbet eller familjen. Man lär känna varandra på ett kravlöst sätt.

Jag har alltid tyckt att det varit fascinerande att det finns ett ganska stort åldersspann, flytande åldersintegrering.

Det positiva är att man får ett kontaktnät och umgänge med olika typer av människor.

Man får en mycket större bild av sina medmänniskor. Helt olika bakgrund, samhällsskikt, men alla kan brinna lika mycket för samma sak. Allt från unga till gamla, rika och fattiga. Hälsosamt att se att ibland spelar inget roll, förutom det man just nu håller på med.

Det finns utrymme för alla sorters människor inom föreningen.

Under de sex intervjuerna framkom att flera av eldsjälarna är aktiva inom föreningarna, för att de har ett behov att få vara med, få information, få ett brett kontaktnät och de vill påverka. De vill vara med där det händer något, de är nyfikna. De mår helt enkelt bra om de får göra något.

Vissa svarande lyfter fram att man via frivilligarbete får lära sig mycket nytt och får erfarenheter, som till exempel kan vara av nytta i arbetslivet. Föreningar som har många unga medlemmar kan även ha en fostrande roll till exempel då ledare och andra lite äldre medlemmar lär och tar hand om nya och yngre medlemmar. Samtidigt som man lär ut till andra medlemmarna, så tycker vissa att de själva lär sig så mycket.

Deltagarna utbildar sig inom olika områden, får en större egen kunskap helt enkelt som mycket väl också kan användas inom yrkeslivet. Föreningsliv är meriterande idag när man t.ex. söker arbete.

Att man lär sig så mycket om sig själv och vad man kan samt lära sig nya saker.

Man träffas och lär sig tillsammans.

Flera svarande lyfter fram möjligheten att göra något gott till exempel för en annan människa ung eller gammal, för sin hembygd eller sitt lokalsamhälle eller till och med för djuren. De tycker att det känns bra och är roligt att hjälpa till och få andra att må bra. Ett par eldsjälar poängterade att de vill ge tillbaka det som de tidigare hade fått uppleva inom "sin" förening. Andra vill öka informationen och synligheten i samhället och stötta sina medmänniskor och medlemmar.

Föreningen uppfattas av många som ett ovärderligt stöd. Det är viktigt att människor vågar ta steget och vågar söka sig till föreningen. Om man inte får vara sig själv mår man inte bra.

Det som driver oss är att skapa meningsfull sysselsättning för personer med funktionshinder/handikapp. Ett gemensamt intresse som skapar och bygger broar, ökar självförtroende och stärker varandra.

Det är viktigt med socialt umgänge med likasinnade för en god sak man brinner för... känner att man gör nytta på det lokala planet både för ung som gammal.

Man känner att man gör samhällsnytta. Man känner gemenskap och tillhörighet med andra likasinnade personer. Man känner stolthet för att ens arbete hjälper andra i olycksituationer eller så är man en länk i en kedja som kan hjälpa personer eller företag förebygga olyckstillbud.

Man känner sig behövd. Du känner att du gör nytta, någon värdesätter det du gör och ett socialt umgänge är det viktigaste.

För mig personligen har det alltid varit viktigt att arbeta ideellt eller betalt med det som jag tror på och som är viktigt i livet. Såsom jag ser det så är det människor. Vi frivilliga har egna erfarenheter antingen om att få stöd i den svåra situationen man har varit eller att inte ha fått stöd när det behövdes. Därför vill man finnas till för andra i samma situation. När samhället har minskat med sitt stöd har det även blivit viktigare. Att finnas till för en annan människa är också väldigt berikande. Man får väldigt mycket från alla de människor man har att göra med. Man får mycket krafter, man lär sig mycket.

Flera eldsjälur tycker att det är kul att jobba med barn och ungdomar.

Det är så roligt att se barnen ha roligt och lyckas. Barnen får övervinna och inse att jag kan. Se att barn kan om de bara vill.

Ungdomarnas enorma energi, de lär sig mycket snabbt om de är fokuserade. Det är frivilligt och ett intresse de har och då lär de sig mycket snabbare.

Pedagogisk utmaning att få folk att tro på sig själva och visa att man tror på dem också.

Avsaknaden av penninglön uppfattades av ett par svarande som positiv både med tanke på arbetsglädjen och kreativiteten.

Att ha roligt tillsammans utan att måsta prestera något.

Du måste inte göra en massa olika saker utan bara om du vill

Man jobbar med folk som har samma intresse och mål som en själv (ungefär i alla fall) och det krävs ingenting av en egentligen, man får vara hur slapp eller hur driven man vill, man får inget betalt för det och känner på det sättet ingen press på sig att "prestera" något. Eftersom ingen har någon press när det gäller pengar,

uppstår det också ofta helt galna idéer som sen kan visa sig bli hur bra som helst, eller hur dåliga som helst, men här kan man liksom pröva bara.

Det är ju glädjen att göra nytta för någon. Man tänker inte euro och cent man fjärras från penningfixeringen som är vår tids folksjukdom - man upplever givandets glädje.

En eldsjäl sammanfattade drivkrafterna såhär:

Det som driver oss ideellt arbetande människor är att:

- *vi har ett genuint intresse för vår sport (eller annan verksamhet)*
- *vi vill att det skall fungera bra*
- *vi förstår att det inte finns pengar att avlöna någon för det vi gör*
- *vi vill ge tillbaka något av det vi själva fått under vår aktiva tid*
- *vi vill ha kvar samhörigheten med verksamheten efter vår aktiva tid*
- *vi har gamla och nya vänner i organisationen*
- *vi tycker det är roligt att jobba med verksamheten*
- *vi vill hjälpa föreningen till framgångar*
- *vi inser att "någon måste göra det", ta ansvaret*
- *vi är ganska osjälviska, tänker nog mest på andras behov*
- *vi prioriterar ofta det ideella arbetet före familjen*
- *vi löser ofta på något sätt det som andra upplever att "de har inte tid för"*
- *vi har ofta en relation till de aktiva som förälder, partner, far/morförälder, familjemedlem*
- *vi är ofta själva aktiva i verksamheten*
- *vi är ofta en person som tar ansvar för att det skall fungera "då ingen annan gör det"*
- *vi utvecklas genom att vi utför och ansvarar för andra uppgifter än i vårt arbete*
- *vi njuter av att vara delaktiga i framgångarna (och sörjer motgångarna) genom vår delaktighet i organisationen.*

6.2 Positiva och negativa erfarenheter av föreningslivet

Under intervjuerna ställde vi frågor om vad eldsjälarna får ut av att vara aktiva inom förening samt om deras engagemang påverkar deras välmående. Dessutom ställde vi en mer allmän fråga om vilka positiva effekter de tror att människors deltagande i föreningslivet har. I avsnitt 5.3 tittade vi på frivilliga insatseras inverkan på hälsan och enligt ett stort antal studier så har sociala relationer en hälsofrämjande effekt.

Alla tidigare nämnda drivkrafter visar på föreningsmänniskornas positiva erfarenheter av föreningslivet. Dessutom tror eldsjälarna att deras engagemang i föreningen påverkar deras välmående positivt, men även negativt om arbetsbördan blir för stor. Flera framhöll att de mår dåligt om de inte får hålla på med sin föreningsaktivitet.

Det sociala gör mycket för det psykiska välbefinnandet, som påverkar det fysiska välbefinnandet.

Jag är sådan som behöver ha något att göra. Det är bra för mig att vara ute bland folk och träffas. Man mår bra av utmaningar.

Trivs man och har en meningsfull sysselsättning, så mår man ju bättre. Det kan komma perioder då man är på tok för engagerad och involverad, då borde man släppa allt.

De gav även andra exempel på positiva effekter som människors deltagande i föreningslivet kan ha. Flera eldsjälar lyfter igen fram vikten av att ha ett socialt kontaktnät, vara del av en gemenskap. En eldsjäl framhåller att ungdomarna får lära sig att tänka ekonomiskt samt lär sig mötesteknik och demokrati, då de får vara med och diskutera och bestämma vad de vill göra.

Ett utmärkt sätt att få ett kontaktnät för de som har flyttat till Åland.

Som pensionär upprätthålla kontaktnätet med samma personer som i yrkeslivet.

Det måste ge någonslags trygghet. Man vet att man har vänner och kamrater runt sig som delar samma intresse. Tryggt att kunna prata med dem, eftersom man lär känna varandra ganska bra.

Egen tillfredsställelse då föreningen har framgångar och det fungerar bra.

Det är bevisat att man mår bra av att sjunga och det gäller speciellt amatörångare.

Under intervjuerna ställde vi även en fråga om något upplevs som tungt. Tyvärr upplever flera av eldsjälarna att det periodvis kan bli för mycket frivilligt arbete. Speciellt de som är ordförande känner ett stort ansvar för sin förening och skulle vilja vara flera som delade på ansvaret.

Jag har svårt att säga nej, borde säga nej oftare, men då blir det ogjort. Som ordförande måste man göra det själv eller så blir det ogjort. Som ordförande är det du som måste ställa upp om ingen annan gör det.

Ibland kan man känna pressen av att man skulle behöva vara på flera olika ställen. Känner att nu borde jag klona mig för att motsvara det som förväntas.

Många ställer nog upp, men ibland kan man själv inse att nu har jag tagit för mycket på mig.

Jag tar den ideella uppgiften lite för allvarligt, vilket leder till att egna grejer blir lidande, vilket är negativt.

Fler som delar på bördan och är villiga att ta ansvar i styrelsen.

Vi bad eldsjälarna uppskatta antal timmar de lägger ned på föreningsaktiviteter per vecka, vilket de tyckte var svårt. Antalet timmar varierar nämligen mycket periodvis. Tiden de lägger ned beror också på deras livssituation till exempel om de har småbarn eller inte. En eldsjäl uppskattar 2,5 timmar föreningsaktiviteter per vecka, en annan 8 timmar/vecka, en tredje 10 timmar/vecka och en fjärde 15 timmar/vecka. En eldsjäl uppgav att han under drygt en veckas tid jobbat hela 12 timmar/dag! I avsnitt 5.3 om frivilliginsatsernas inverkan på hälsan framkom att om man ökar antal timmar frivilligarbete så höjs inte den självskattade hälsan. Tvärtom verkar det enligt intervjuvärdaren som om den självskattade hälsan sjunker, om antalet frivilligtimmar blir för många.

Vissa eldsjälar upplever att det bara blir mer och mer byråkratiserat till exempel bokföring och EU-direktiv. I större föreningar kan det vara svårt att hitta en kassör, som vågar ta på sig ansvar.

Det som tär är byråkratin och möten där annat än människans väl är viktigare och där man kan inte hjälpa att rätta till de orättvisorna de möter.

Vissa har upplevt att det kan uppstå problem då en förening både har anställd och frivillig personal. En förening som testade att ha en anställd projektledare under ett par månader märkte att det kan vara lite problematiskt.

Försöket visade sig inte så framgångsrikt eftersom fördelningen av arbetsbördan blev svårare när det plötsligt var en person som hade betalt för sitt arbete. 2011 återgick vi till den tidigare modellen där alla jobbar gratis.

Varför ska jag som frivillig göra en uppgift när det finns någon som har betalt för det?

Flera eldsjäljar svarade att det är tungt med utrymmes-/lokalfrågan och i synnerhet med ekonomiska frågor och de kommer med flera förslag på åtgärder som skulle kunna underlätta för den egna föreningen (se avsnittet nedan).

Att kunna övertyga de som sitter på pengarna att alla bör få samma förutsättningar.

6.3 Vad kan göras för att underlätta för föreningarna

Vi ställde frågor om det finns något som skulle kunna underlätta för föreningen, vilket stöd föreningen skulle behöva för att öka arbetsglädjen samt vad som skulle behövas för föreningens framtida utveckling.

Flera av eldsjälarna framhöll att deras förening skulle behöva ekonomiska resurser som de årligen kunde räkna med, så att de till exempel skulle kunna anställa en verksamhetsledare på deltid. Ett par eldsjäljar framhöll att föreningen skulle behöva lösa lokalfrågan långsiktigt, så att de skulle kunna anpassa lokalerna enligt deras behov.

Olika sorters ekonomisk hjälp, direkt eller indirekt.

Att man skulle veta vilka pengar man har varje år. Det pratar alla föreningar om. En lösning: En garantisumma som man vet att man får varje år, pengar till ledare. Ekonomisk stabilitet det är det viktiga, vad de ska bygga på. Går mycket tid till att ragga pengar...

Pengar skulle underlätta så att de kunde ha avlönad personal till t.ex. administrativ penninganskaffning, vilket inte hör till den egentliga verksamheten. Jobb med att skaffa pengar, vilket tar bort tid från den verkliga verksamheten.

De som jobbar ska veta att det finns en fast inkomst varje år att bygga sin verksamhet på i framtiden.

Det skulle underlätta om en riktigt bra projektledare skulle stanna en tid, vilket skulle avlasta styrelsen från det organisatoriska arbetet. Det finns många önskemål, men det finns inte tid p.g.a. informativa uppdrag.

Kommunen tar en momshyra av föreningen, som föreningen inte får dra av eftersom föreningen inte är momsskyldig. Kommunen måste betala skatt till staten på denna hyra. Det borde vara hyresfritt.

På frågan vad som skulle öka arbetsglädjen inom föreningen svarade en eldsjäl:

Vi borde ha mera kraft att göra roliga saker t.ex. fester, resor vid säsongstart och -avslutning. Göra mer aktiviteter som ökar sammanhållningen. Mera kontakt med föräldrar. Kanske vi skulle kunna ha någon sådan sektion – supporterklubb?

Ett par eldsjälar framhåller att det är viktigt för föreningens framtida utveckling att öka antal medlemmar samt att hålla ungdomsverksamheten levande, trots att ungdomsverksamhet kostar väldigt mycket tid och engagerade ungdomsledare och i viss mån pengar.

Öka antalet medlemmar för att hålla intresset uppe.

Ett större engagemang, mer medlemmar och mer engagerade medlemmar, så att vi får ett bredare underlag. Så kan vi lättare byta ut folk i styrelsen och ledningen och få in nya idéer.

En eller två medlemmar per åldersgrupp kommer tillbaka, därför behöver man ha ett stort medlemsunderlag. Då får man eldsjälarna så småningom.

Du får en viss kontinuitet, du får nya ledare, du håller ungdomarna sysselsatta. Du får ut lite brandskydd och lite sunt förnuft och ungdomarna har haft en meningsfull sysselsättning.

Ett par eldsjälar påpekade att antalet medlemmar i deras föreningar brukar öka under lågkonjunkturer, eftersom medlemsavgiften inte är hög och utrustningen inte är dyr. Ibland står till och med föreningen för utrustningen. Det som kostar är medlemmarnas tid och engagemang.

6.4 Är det svårt att få människor att arbeta frivilligt?

I dagens samhälle verkar det som om människors intresse, möjligheter och tid för frivilligarbete har krympt. Det blir det allt svårare för människor att arbeta ideellt i föreningslivet. Idéerna finns men kraften att förverkliga dem räcker inte alltid till. Flera eldsjälar poängterar att utbudet av fritidsaktiviteter har ökat, att man överlag i samhället har för lite tid och att vi lever i en tid där man ska få ersättning för allt.

Det är idag direkt svårt att få folk att åta sig ideella uppdrag, och särskilt svårt är det att folk till ledande uppdrag såsom styrelsearbete, tränaruppdrag och andra ansvarstagande uppdrag.

Nuförtiden finns det hur mycket fritidsaktiviteter som helst och du har internet och tv-kanaler som konkurrerar om folks tid.

Barnen har så många fritidsaktiviteter – har valt bort eller glömt bort scouting.

Folk blir mer och mer rädda om sina kvällar jämfört med tidigare. Folk värderar fritiden mer och mer. Helgerna är ganska heliga för en del.

Överlag i samhället har man för lite tid. Pressar in för mycket. Väljer bort det man kan utom jobb och familj. Även pensionerade har fullt upp. De tar med sig en ovana från arbetslivet. Ungdomar har en annan energi och ingen familj, har tid att engagera sig. Det är familjesituationsrelaterat, om man har barn eller inte.

Tror att det blivit svårare att få folk att ta styrelseuppdrag. Man prioriterar fritiden och kanske också tycker att man inte kan. Ganska stort ansvar att vara styrelsemedlem med ekonomi och mycket jobb. Kan ställas till svars för ekonomiska påföljder, vilket är väldigt ovanligt här på Åland.

Den vanligaste orsaken till ett "nej tack" är "jag har inte tid". Därefter följer ersättningsargumentet: "Vad får jag för det?"

*Det har blivit svårare. Vi lever i en tid där du ska ha ersättning för allt.
"Vad får jag i lön, vad får jag betalt?"*

Unga och äldre har skilda synsätt på föreningslivet. För de äldre har föreningen ersatt syjuntor, medan yngre kan se föreningen mer som ett jobb.

Det blir sämre med det ideella arbetet, vilket leder till mer löner. Nya lönekostnader för en heltidstränare/körledare som leder verksamheten får inte tas med som underlag för bidragsansökan p.g.a. man inte vill öka byråkratin. De föreningar som tidigare har haft kanslisterna får dock använda lönekostnaderna som bidragsgrundande.

Flera eldsjäljar uppger att det nog finns medlemmar som ställer upp om de blir tillfrågade att göra konkreta tidsbegränsade uppgifter.

Inte svårt att arbeta frivilligt, men svårt att få dem att ta första steget. Jättekul när man väl är där. Man tror att det är tyngre och jobbigare och inte så roligt.

Våga fråga så får man faktiskt hjälp! Människor är rädda för att binda upp sig långsiktigt. Engångsgrejer är inga problem.

Få ut info: när, var och hur de kan hjälpa till. Det ska vara info om en avgränsad tid och konkret vad de ska göra. Bättre om mera avgränsat och lättillgängligt.

Det finns nog de som gör konkreta saker om man säger till, men det jag saknar idag är när den vanliga medlemmen stiger över tröskeln och ser att det behöver göras.

Det kommer alltid folk och stöttar, men det måste finnas någon som drar.

Det kommer alltid idéer, men ingen säger att det där kan jag ta ansvar för.

En som ska sitta i styrelsen behöver vara en som bryr sig, vill föra/ge något vidare. Hjälpa någon annan att få en meningsfull tillvaro.

6.5 Hur kan man underlätta för dagens människor att jobba ideellt?

Vi ställde alltså frågor om det finns något som skulle kunna underlätta för den enskilda föreningen. Dessutom ställde vi mer allmänna frågor om hur man kan hjälpa dagens människor att jobba ideellt och i så fall vem som skulle kunna ge denna hjälp. Det visade sig inte alldeles enkelt att svara på denna fråga, eftersom det verkar som om hela samhällsattityden har förändrats.

Någon behöver slå i bromsen i samhället. Ju snabbare och effektivare det blir desto mer förväntas människorna pressa in i en timme.

Idag ska man hinna med så rysligt mycket. Man ska arbeta heltid man ska ha familj på heltid, man ska ha 1-3 intressen per barn, hinna resa, hinna bygga hus, ha fin gård, bil, båt. Det finns inte utsatt tid för människan själv att hinna känna efter vad behöver jag?

Stressnivån i kroppen borde försvinna lite. Dagens människa har en målinriktad gång jag ska gå dit och kommer man inte dit så kraschar man i väggen och blir utbränd. Jag måste hinna och göra det och det innan jag dör och man är aldrig nöjd med det man har gjort.

Man måste först inse att allting förändras, samhället utvecklas. Har vi inga medlemmar ingen styrelse, då kanske vi inte ska ha den föreningen utan kanske något annat. Vissa typer av föreningar har kanske spelat ut sin roll. Våga ta steget vidare. Men om man lägger ned föreningen är den förlorad och man får aldrig igång den igen.

Många föreningar har en uppgift så länge som det finns intresse. Vår förening behöver fortfarande informera och finnas till oavsett deras medlemmars intresse. Engagemanget går upp och ned. När det går ned är det tungt för de som är kvar (som även får en större arbetsbörda). Vi kan och vill inte lägga ned för det är så viktigt.

En eldsjäl kom med följande konkreta idé, för att hjälpa småbarnsföräldrar att få mera tid för frivilligt arbete.

Att ha en barnvakt vid matcherna, om man är funktionär, om man ställer upp och är tränare eller reser med en grupp. Det handlar inte bara om pengar utan även om tid.

Flera eldsjälar tar upp problemet med att nå ut med information till sina medlemmar, potentiella medlemmar och andra. Trots att det finns så många olika informationskanaler kan det upplevas som ett problem att nå ut och i synnerhet att få respons. En eldsjäl tycker att man ska koncentrera sig på en informationsväg och inte flera. Att ha en egen uppdaterad hemsida verkar kräva mer av föreningarna än att sprida information på facebook.

Det blir mer och mer hjälpmedel för kommunikation t.ex facebook, twitter, men det blir inte lättare att hålla kontakten. Kommunikationsfrågan svår. Även om man skickar ut info är det svårare att få tillbaka info, feedback. Man måste ringa och prata med medlemmar och få svar direkt - få tvåvägskommunikation.

Inbjudan via facebook har stor verkan. Om man får frågan "Kommer du med" kan man fundera lite och se vilka som ska fara. Facebook är ett jättebra sätt att synas och sprida info.

Att göra verksamheten intressant och att den syns utåt. ”Syns man inte så finns man inte.”

Det behövs hjälp med att synas. Vet inte var man skulle synas för att folk skulle vara nöjda. Skulle vara roligt om kommunen skulle samla info om barnföreningar och skicka ut. Få den hjälpen, en gemensam information typ kommuninfo.

Den som inte har information behöver inte ta ansvar, men den som har information kan inte undgå att ta ansvar.

På frågan hur man kan fånga upp initiativ och engagemang kom följande svar:

Hålla tentaklerna ute. Lyssna på gamla medlemmar, nya och de vi har för tillfället och på allmänheten. Föreningarna måste bara finnas där och visa vem de är, profilera sig.

Genom motivation och beröm. Genom att uppmuntra medlemmarna att komma med egna förslag och lyfta fram de medlemmar som gör något. Uppmärksamhet från ledningen och gruppen. Kreativitet leder till inspiration och får man uppmuntran för det vill man göra mer. Vad du än gör så uppskattas du för det du själv gjort och du jämförs inte med någon annan.

Visar uppskattning med att ha utmärkelsetecken inom scouting. Viktigt för människor att få uppskattningen. Ungdomarna kan sträva efter att få utmärkelsen, vill visa sig värdiga den. Väldigt stort att få den.

Två till tre nya personer i styrelsen varje år. Då kan energin och lusten tas tillvara. Om det tas in bara en person, så måste den vara väldigt drivande.

Det kan vara lite svårt att rekrytera människor till styrelsearbete, äldre vill inte vara med. En stor del av styrelsen har suttit länge, den är solid. Det är jättebra med nya perspektiv t.ex. av sådana som inte varit medlemmar tidigare. Det är de yngre som ska driva föreningen vidare.

Kanske man skulle kunna locka ungdomar om det finns styrelsearvode? Pengar kan göra så att t.ex. en ungdom kan välja bort något annat arbete t.ex att dela ut tidningar.

Ungdomar behöver vara ledare och arbeta för en yngre åldersgrupp för att uppskatta arbetet som görs av de äldre, leder till ansvarsutveckling kickar igång och börjar mera anmäla sig frivilligt till olika saker. Att man inte får hela tiden, utan man måste också tänka själv.

Det känns som man vill framåt och man vågar, men man vill komma hela vägen och inte stanna mitt på vägen. Det är vi skyldiga våra biståndstagare.

En eldsjäl framhåller att det skulle behövas en organisationspool i form av personresurser, som är proffs på vissa områden. Organisationspoolen skulle kunna användas gemensamt av föreningarna, för att till exempel dra evenemang och/eller sköta löpande verksamhet.

Slutligen om fler skulle tänka som en eldsjäl uttryckte det nedan, så skulle bördan för eldsjälarna lätta samtidigt som fler människor skulle ha det roligt!

Det är lätt att ge tid och göra en skillnad. Även om man inte gör mycket, men det lilla hjälper.

7. Avslutande diskussion

Det har inte varit en alldeles lätt uppgift att kartlägga det åländska föreningslivet och uppskatta dess samhällsekonomiska betydelse, eftersom de åländska föreningarna är så olika. De olika föreningstypernas verksamhet skiljer sig mycket från varandra, vilket hör till sakens natur. Föreningarna har olika roller. Till exempel sociala föreningar har till uppgift att hjälpa svaga och sjuka, medan flera kulturella föreningar och vissa idrottsföreningar finns till för att gynna en bredare publik. Det finns dock många kultur- och idrottsföreningar vars utövande inte sker för en publik. Föreningar med samma verksamhet kan sålunda även skilja sig mycket åt.

Dessutom är föreningarnas ekonomiska förutsättningar olika, vissa föreningar har större försäljningsintäkter och/eller så kan de ta ut större deltagaravgifter. I vissa fall kan en förening till och med mera påminna om ett företag än en förening. Föreningarna ställer även upp sina bokslut på olika sätt t.ex. vissa bokslut är väldigt detaljerade, medan andra är mer övergripande. Det skulle sålunda vara önskvärt om föreningarna kunde få tillgång till ett gemensamt redovisningssystem, vilket skulle leda till mer standardiserade bokslutsposter samtidigt som bidragsgivarna skulle få uppgifterna elektroniskt. Förhoppningsvis skulle detta redovisningssystem även underlätta föreningarnas bokföring åtminstone på lite längre sikt.

De ekonomiska uppskattningarna av frivilligarbetets samhällsekonomiska effekter utgör ett av flera sätt att visa på frivilligarbetets betydelse genom att uppskatta tilläggskostnaderna för samhället om den offentliga sektorn skötte alla de uppgifter som de åländska föreningarna idag sköter. Vi är medvetna om att vårt indirekta beräkningssätt inte fångar upp de kvalitativa effekterna på till exempel hälsan. En sådan studie står utanför ramen för den här undersökningen. Vi har istället valt att granska det som tidigare forskats inom ämnet, utan att sätta en prislapp på de kvalitativa effekterna.

Det är inte realistiskt att den offentliga sektorn skulle överta de uppgifter som de åländska föreningarna sköter. Föreningarnas verksamhet är väldigt varierande och alla uppgifter är inte av den naturen att de bör och kan skötas av det offentliga. Europeiska unionens råd framhåller att frivilligarbete inte kan ersätta statens övergripande ansvar för att säkerställa och tillhandahålla ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Enligt rådet måste frivilligarbete tydligt skiljas från avlönad anställning och bör på inga villkor ersätta en anställning. Frivilligarbetet får inte bidra till att en anställd går ner i arbetstid eller försvinner från arbetsmarknaden (EUs råd 2011). Sandström (1999) påtalar även risken med att organisationer förlorar en del goodwill om de blir mera myndighetsbetonade, vilket kan leda till rekryteringsproblem och en krympande medlemsskara.

Trots skillnaderna i föreningarnas verksamhet, antal medlemmar och ekonomi, finns det även många likheter mellan människorna som verkar frivilligt i de åländska föreningarna. Alla har ett speciellt intresse som de ofta brinner för: allt från körsång, scouting, brandkårsverksamhet till att utgöra ett stöd för sina medlemmar. Förutom det speciella intresset, så uppskattar frivilligarbetarna den sociala samvaron mellan medlemmarna och möjligheten att få hjälpa andra. De tycker om att utvecklas, lära sig och lära andra samt umgås med olika människor för en gemensam sak - gemenskap.

EU har insett betydelsen av frivilligarbete både för individen själv samt för hela samhället. År 2011 var Europaåret för frivilligarbete, vars syfte var att lyfta fram betydelsen av frivilligarbete och öka uppskattningen för det samt förbättra förutsättningarna för frivillig- och organisationsarbete.

EU har även insett att den större skaran äldre medborgare kan ses som en resurs och det gäller inte minst frivilligarbete. År 2012 har sålunda utsetts till det europeiska temaåret för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna. Europaåret ska öka kunskapen om de äldres bidrag till samhället. Dagens äldre har nämligen värdefulla kunskaper och erfarenheter. Oavsett hur gamla vi är kan vi fortfarande spela en viktig roll och öka vår livskvalitet.

Forskningsresultat visar nämligen att det finns ett samband mellan deltagande i frivilligt arbete och självskattad hälsa, men att antalet timmar som ägnas åt frivilligarbete inte har ett samband med den självupplevda hälsan. Resultaten av intervjuerna med åländska eldsjälur visar till och med att om antalet timmar frivilligarbete blir för stort, så kan det upplevas som tungt och stressande. Det vore sålunda viktigt att få fler människor engagerade i frivilligarbete och dela på ansvaret och glädjen.

Hur kan vi fortsätta lyfta fram betydelsen av frivilligarbetet på Åland? ÅSUB har två gånger tidigare åren 2001 och 2008 undersökt ålänningarnas kultur- och fritidsvanor och vår förhoppning är att vi i nästa undersökning närmare ska få titta på ålänningarnas föreningsaktiviteter och frivilligarbete.

Dessutom har vi som avsikt att utveckla våra nationalräkenskapskalkyler om icke-vinstsyftande verksamheter med hjälp av de uppgifter som kommit fram tack vare den här undersökningen.

Referenser

Boström, Gunnel & Nyqvist, Karin (2008). *Hälsa på lika villkor. Syfte och bakgrund till frågorna i nationella folkhälsoenkäten*. Statens folkhälsoinstitut A 2008:06.

Coleman, JS (1990). *Foundation of social theory*. Cambridge, Harvard University Press.

Ehlers, Anja, Naegele, Gerhard & Reichert, Monika (2011). *Volunteering by older people in the EU*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Publications Office of the European Union. Luxembourg

Ekman, Mats (2011). *Emmaus Ålands samhällsnytta. En kostnads-nyttoanalys*. Mariehamn, Emmaus Åland r.f.

Ellaway, Anne & Macintyre, Sally (2000). *Social Capital and Self-Rated Health: Support for a Contextual Mechanism*. Ingår i American Journal of Public Health, Vol. 90, No 6. (s. 988)

Eriksson, Mona, Falck Jessica, Eriksson Cecilia & Sonntag Henrika (2011). *Ideellt arbete i föreningar*. Undersökningsmetodik. Mariehamn, Högskolan på Åland.

Europeiska Unionens råd (2011). *Frivilligarbetets roll inom socialpolitiken - Rådets slutsatser*. Rådets generalsekretariat. Bryssel

Finansministeriet (2010). *Slutrapport från utvecklingsgruppen för beskattningen*. Finansministeriet publikationer 51/2010.

Forssell, Anders & Ivarsson Westerberg, Anders (2000). *Administrera mera! Organisationsförändring och administrativt arbete*. Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor (SCORE). Stockholm

Gradzewicz Michal, Jędrzejowicz Tomasz, and Zólkiewski Zbigniew (2007): The cost of fiscal tightening in Poland on the road to the Euro: does the labour market matter? (CGE model simulations). Bank i Kredyt , Vol. 2007, No. 4 (April 2007): pp. 3-17.

Honkatukia, Juha (2011). The Marginal cost of funds in Finland – An AGE evaluation in *Three takes on sustainability*, Juha Honkatukia (ed.), VATT Publications 58, Government Institute for Economic Research, Helsinki.

Hyypä, Markku T. (2007). *Livskraft ur gemenskap – om socialt kapital och folkhälsa*. Studentlitteratur. Helsingfors.

Hyypä, M T & Mäki J (2001). *Individual-level relationships between social capital and self-rated health in bilingual community*. Preventive Medicine 32.

International Labour Organization (2011). *Manual on the measurement of volunteer work*. Geneva. International Labour Office. Department of Statistics.

Kleven, J.K. och Kreiner, C.T. (2006). *The Marginal Cost of Public Funds: Hours of Work Versus Labour Force Participation*. CEPR Discussion Paper 5594, CEPR, London

Laasanen, Juhani (2011). *Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset*. Helsingfors Universitet Ruraliainstitutet Rapport 70.

Lundåsen, S. (2005). *Frivilliga insatser och hälsa*. Stockholm, Statens folkhälsoinstitut.

Meghir, C. & D. Phillips (2010). *Labour Supply and Taxes, in Dimensions of Tax Design: the Mirrlees Review*, (eds.) J. Mirrlees, S. Adam, T. Besley, R. Blundell, S. Bond, R. Chote, M. Gammie, P. Johnson, G. Myles and J. Poterba, Oxford University Press.

Nilsson, Kent m.fl. (2010). *Levnadsvanor*. Lägesrapport 2010. Statens folkhälsoinstitut A 2010:13.

Olsson, Lars-Erik (2006). *Det ideella arbetet mer vardagsnära*. Valfärd Nr 2, s. 12-13.

Olsson, Lars-Erik, Svedberg, Lars & Jeppsson Grassman, Eva (2005). *Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället – några grundläggande uppgifter från en ny befolkningsstudie*. Ersta Sköndal högskola. Forskningsavdelningen Sköndalsinstitutet.

Putnam, RD, Leonardi R, Nanetti R (1993). *Making democracy work, Civic traditions in modern Italy*. Princeton, Princeton University Press.

Statistikcentralen (2011): Finlands officiella statistik (FOS): *Undersökning om tidsanvändning* [e-publikation]. Deltagande och frivilligarbete 2009. Helsingfors: [hänvisat: 11.9.2012]. Åtkomstsätt: http://www.stat.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_tie_001_sv.html.

Statistiska centralbyrån (2012): *Levnadsförhållanden rapport 123, Nu för tiden. En undersökning om svenska folkets tidsanvändning år 2010/11*.

Surakka, Jukka & Hyypä, Markku T. (2012). *Social delaktighet*. Arcada Publikation 1/2012. Helsingfors.

Svedberg, Lars, von Essen, Johan & Jegermalm, Magnus (2010). *Svenskarnas engagemang är större än någonsin. Insatser i och utanför föreningslivet*. Ersta Sköndal högskola arbetsrapportserie 68. Enheten för forskning om det civila samhället. Stockholm.

Varian, Hal R. (1992). *Microeconomic analysis, third edition*. W.W. Norton & Company. New York.

Veenstra G (2000). *Social Capital, SES and health: an individual-level analysis*. Social Science & Medicine 50.

ÅSUB Rapport *Ålännings kultur- och fritidsvanor*. Rapport 2009:1.

ÅSUB Statistik *Löner för offentligt anställda på Åland 2009-2010. Landskapsanställda, kommunalt anställda samt statligt anställda*. Statistik 2011:4.

ÅSUB Statistik *Nationalräkenskapsdata 2010*. Nationalräkenskaper 2012:1.

Internetkällor

Patent- och registerstyrelsen

http://www.prh.fi/sv/yhdistysrekisteri/tietopalvelut/sahkoiset_palvelut/yhdistysnetti.html, 2.12.2011

Europaåret för frivilligarbete 2011

<http://www.tuntitili.fi/fi/pa+svenska/>
14.12.2011

Europaåret för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna 2012

<http://europa.eu/ey2012/ey2012main.jsp?catId=971&langId=sv>
27.6.2012.

OK-studiecentralen

<http://ok-opintokeskus.fi/vapaaehtoisty%C3%B6n-kansantaloudellinen-vaikutus-nousee-yli-sataan-miljoonaan>
29.6.2012

PAF – Ansökan om penningautomatmedel

<http://www.regeringen.ax/.composer/upload/modules/blankettlager/pafblankett.pdf>
6.6.2012.

Brev till föreningarna med instruktioner för Paf-medel

https://www.paf.com/static/content/docs/about/Brev_till_foereningarna_med_instruktioner_foer_Paf-medel.pdf
6.6.2012.

Äldres frivilligarbete i EU Sammanfattning

<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2011/341/sv/1/EF11341SV.pdf>
26.6.2012

Bidrag till vad? En kunskapsöversikt över effekter och metoder rörande statliga bidrag till ideella organisationer

http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/4028e59521aaf5030121aaf86da70004/Bidrag_till_vad.pdf

10.1.2012

FBK:er sparar 79 miljoner av allmänna medel per år

<http://www.spek.fi/contentparser.aspx?deptid=23045&showmodul=149&newsID=2fef6423-9e3b-478d-ab45-dd33803981cb&abc=>

Om Hälsans mysterium i läkartidning

http://www.lakartidningen.se/store/articlepdf/3/3645/LKT0613s1054_1054.pdf

Social Capital and Self-Rated Health: A Contextual Analysis

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1508687/pdf/amjph00008-0043.pdf>

Intervjuer

Lina Antman, Åländska hbt-föreningen Regnbågsfyren r.f., 4.9.2012.

Linda Henriksson, Emmaus Åland r.f., 29.8.2012.

Johan Mansnerus, Strandnäs Frivilliga Brandkår r.f., 12.9.2012.

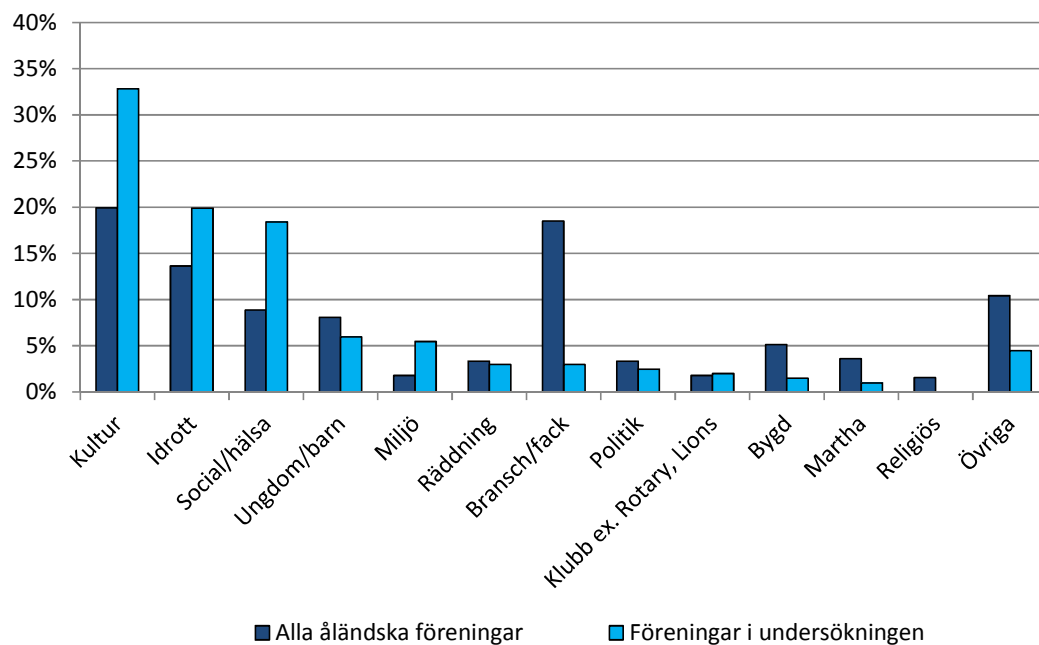
Krister Norrgrann, Ålands Sång- och Musikförbund r.f., 3.9.2012.

Jana Sundberg, Scoutkåren Ålandsflickorna r.f., 5.9.2012.

Torsten Wikstrand, Ålands Volleybollförbund r.f., 5.9.2012.

Bilagor

Figur 29. De åländska föreningarnas huvudsakliga verksamhet jämfört med urvalsföreningarnas (andel av respektive total)⁵⁹

⁵⁹ De "övriga föreningarna" består av föreningar med speciella intressen och som inte klart kan hänföras till någon av de övriga föreningstyperna t.ex. jaktföreningar, släktförening. I de fall föreningens verksamhet är okänd ingår den bland de övriga.

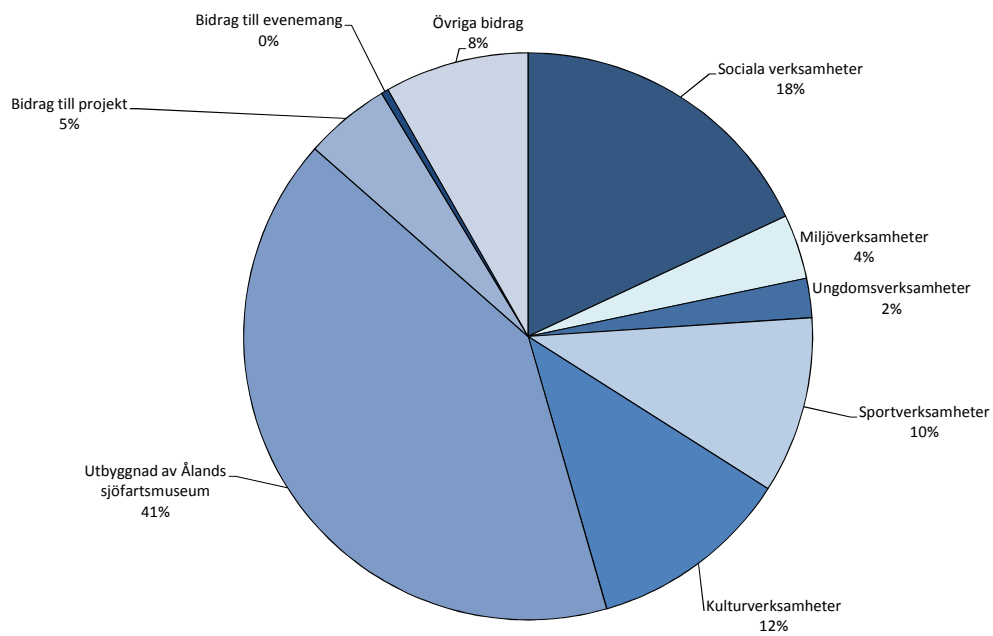
Tabell 6. Uppgifter om urvalsföreningarnas antal medlemmar, intäkter, bidrag, kostnader, personalkostnader samt resultat per verksamhetsområde

		Antal svar	Total	Minimum	Maximum	Median- värde*	Medel- värde
Medlemmar	Idrott	37	13 230	0	3 226	140	358
Medlemmar	Kultur	62	6 390	0	881	67	103
Medlemmar	Social/hälsa	39	12 932	0	2 705	174	332
Medlemmar	Övriga	44	12 801	0	2 970	90	291
Medlemmar	Total	182	45 353	0	3 226	93	249
Intäkter	Idrott	38	5 453 685	719	1 481 341	34 820	143 518
Intäkter	Kultur	67	2 266 579	3	183 822	18 239	33 830
Intäkter	Social/hälsa	39	6 581 156	14	1 352 382	33 548	168 748
Intäkter	Övriga	53	2 915 059	266	586 117	14 288	55 001
Intäkter	Total	197	17 216 478	3	1 481 341	20 255	87 393
Bidrag**	Idrott	38	1 338 545	0	221 848	11 046	35 225
Bidrag**	Kultur	67	1 135 809	0	146 743	8 000	16 952
Bidrag**	Social/hälsa	39	3 680 640	0	779 124	18 747	94 375
Bidrag**	Övriga	53	2 047 063	0	551 370	2 431	38 624
Bidrag**	Total	197	8 202 058	0	779 124	8 814	41 635
Kostnader	Idrott	38	5 427 663	1 923	1 495 059	33 368	142 833
Kostnader	Kultur	67	2 164 449	400	183 820	19 599	32 305
Kostnader	Social/hälsa	39	6 175 408	2	1 344 102	34 241	158 344
Kostnader	Övriga	53	2 781 695	0	578 368	14 084	52 485
Kostnader	Total	197	16 549 216	0	1 495 059	22 885	84 006
Personalkostnader	Idrott	38	1 944 265	0	675 825	142	51 165
Personalkostnader	Kultur	67	544 114	0	84 869	1 415	8 121
Personalkostnader	Social/hälsa	38	3 483 001	0	749 752	14 288	91 658
Personalkostnader	Övriga	53	1 463 664	0	367 014	0	27 616
Personalkostnader	Total	196	7 435 044	0	749 752	543	37 934
Resultat	Idrott	38	26 021	-35 200	32 501	58	685
Resultat	Kultur	67	102 130	-10 757	19 442	395	1 524
Resultat	Social/hälsa	39	447 379	-17 116	296 550	627	11 471
Resultat	Övriga	53	137 358	-33 245	42 515	1 122	2 592
Resultat	Total	197	712 888	-35 200	296 550	575	3 619

*Median är det mittersta värdet, då man sorterat värdena i storleksordning.

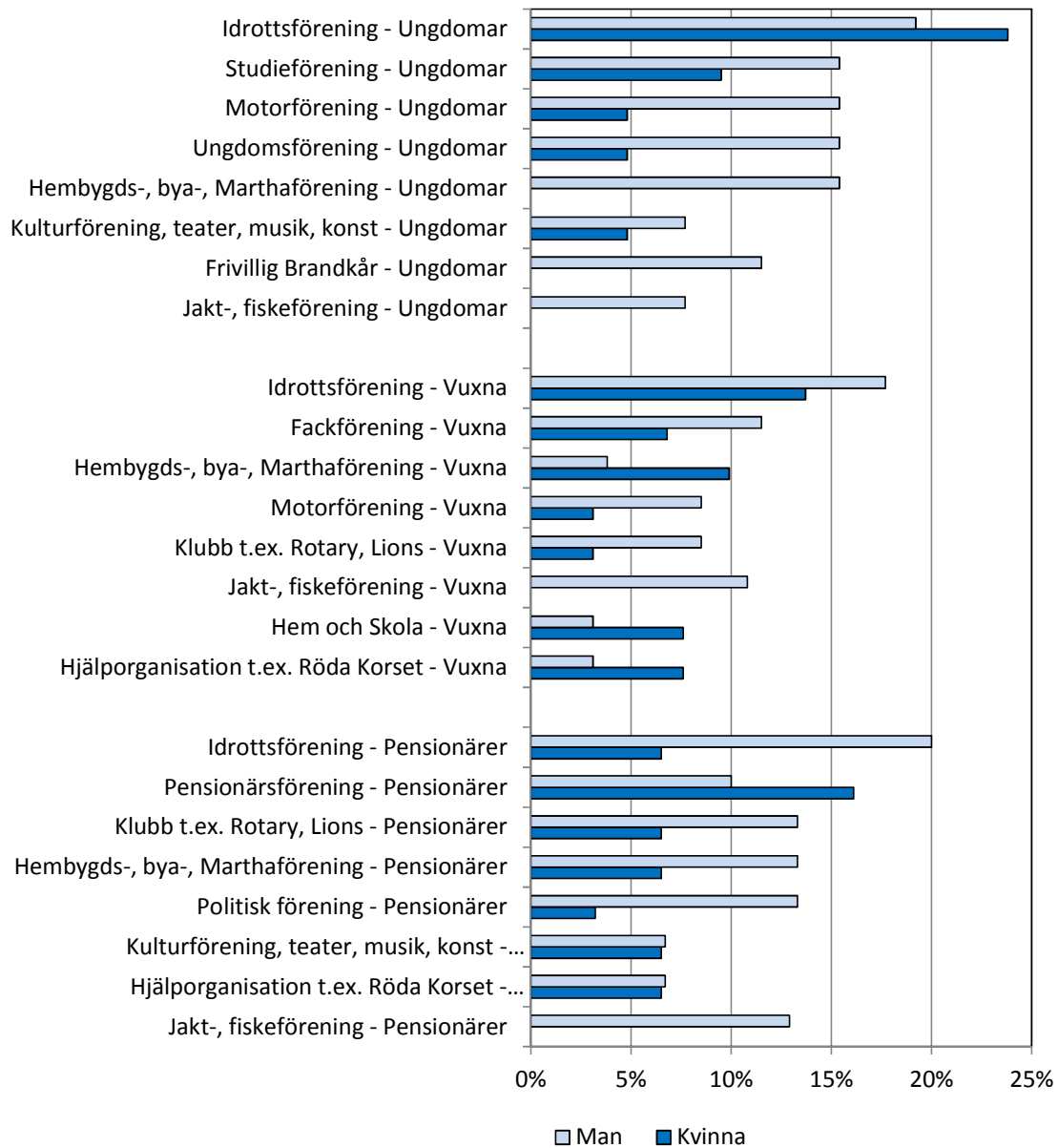
**Inkl. "hyresbidrag" från Mariehamn

Figur 30. Fördelning av Paf-bidragen år 2010

Källa: Pafs hemsida

Figur 31. Det åtta populäraste föreningarna⁶⁰ uppdelade efter ungdomar (16-24 år), vuxna (25-64 år) och pensionärer (65+ år). Andelen svarande i procent⁶¹.

Källa: ÅSUB Rapport 2009:1

⁶⁰ Föreningarna är rangordnade efter den totala andelen svarande, det vill säga både kvinnor och män.

⁶¹ Observera att antal ungdomar och pensionärer som svarat är relativt få jämfört med antalet vuxna, vilket gör att resultaten för ungdomarna och pensionärerna inte är lika tillförlitliga som för gruppen vuxna.

Tabell 7. Andelen svar på frågan gällande vilka drivkrafterna är till frivilligarbete per föreningstyp

Svar	Idrott	Kultur	Social/hälsa	Övriga	Total
Intresse för föreningens verksamhet	24%	19%	17%	22%	20%
Gemenskap, social samvaro	6%	19%	15%	17%	15%
Hjälpa andra	12%	6%	17%	21%	15%
Lära sig/andra, utvecklas	9%	9%	13%	10%	10%
Glädje, roligt	6%	6%	6%	5%	6%
Eget välbefinnande, stimulans, självförtroende	9%	4%	4%	2%	4%
Resultat av arbete, skapa något	3%	2%	2%	8%	4%
Aktivitet för ungdomar, meningsfull fritid	15%	4%			4%
Ansvar för något	3%	6%	4%	2%	4%
Påverka samhället		2%	4%	6%	4%
Föreningens utveckling, fortlevnad	6%	6%		2%	3%
Samhällsnytta, samhället räcker inte till		2%	6%	3%	3%
Skapa kontakter, nätverk		4%	4%	2%	3%
Få uppskattning av andra	6%	2%		2%	2%
Ordnad vardag, meningfull sysselsättning		2%	8%		3%
Annat		4%			1%
Total	100%	100%	100%	100%	100%

Förening r.f.

Hej!

Ålands statistik- och utredningsbyrå utreder frivilligarbetets samhällsekonomiska betydelse på uppdrag av Mariehamns stad, landskapsregeringen och Paf. Huvudsyftet är alltså att kartlägga frivilligarbetets betydelse för den åländska ekonomin. Undersökningens resultatet kan användas som ett kompletterande beslutsunderlag för den offentliga sektorns samarbete med och stödande av frivilligarbetet på Åland.

Med anledning av utredningen behöver vi er hjälp med att besvara några frågor om er förening. Deltagandet är frivilligt men varje svar är betydelsefullt för undersökningens resultat och tillförlitlighet. Resultaten presenteras så att enskilda föreningars svar inte kan urskiljas.

Det kan vara svårt att uppskatta **antal ideellt arbetade timmar** som årligen läggs ned inom ramen för er förening, men er uppskattning är mycket viktig för att vi ska kunna beräkna frivilligarbetets betydelse!

Istället för att svara på bokslutsfrågorna på sidan två i enkäten, kan ni skicka en kopia av föreningens balans- och resultaträkning för år 2010 tillsammans med svaren på de övriga frågorna.

Vänligen skicka in svaren senast **torsdagen den 12 april 2012**, så undviker ni att få en påminnelse. Bland de föreningar som svarar på enkäten lottar vi ut 150 euro.

Om ni har några frågor gällande undersökningen vänligen kontakta mig, Maria Rundberg, på telefon 25495 eller per e-post maria.rundberg@asub.ax!

Föreningarnas adressuppgifter har ÅSUB i första hand fått från Patent- och registerstyrelsen. Om uppgifterna är föråldrade eller felaktiga, vänligen kontakta mig!

Tack på förhand!

Maria Rundberg
Utredare

Postadress:
Pb 1187
AX -22111 MARIEHAMN, ÅLAND
www.asub.ax

Telefon:
+358 18 25 490*

Telefax:
+358 18 19495
info@asub.ax

Frivilligarbetets samhällsekonomiska betydelse

Uppgifter om Föreningen r.f.

1. Föreningens huvudverksamhet

- Social- och hälsoverksamhet
- Barn- och ungdomsverksamhet
- Idrotts- och motionsverksamhet
- Kulturell verksamhet
- Miljö- och fredsverksamhet
- Annat, vad? _____

2a. Är föreningen underförening till någon (tak-)organisation? Nej Ja, vilken? _____

2b. Är föreningen över-/takorganisation till någon förening? Nej Ja, vilken/vilka? _____

Antal medlemmar, antal timmar ideellt arbete och lönearbete

3a. Antal medlemmar år 2011

Antal flickor under 18 år	Antal pojkar under 18 år	Antal kvinnor 18+	Antal män 18+	Totalt 2011
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

3b. Antal medlemmar år 2010 totalt

4a. Uppskatta antal ideellt arbetade timmar år 2010 inom ramen för föreningen!

4b. Uppskatta föreningens eventuella ersättningar till ideellt arbetande t.ex. resekostnader!

5a. Lönearbete antal timmar år 2010

5b. Antal timmar administrativt arbete år 2010

5c. Är det administrativa arbetet betalt eller utförs det ideellt? Betalt Ideellt

Drivkraften till frivilligarbete

6. Vad driver dig att arbeta ideellt inom föreningen?

Intäkter, kostnader, tillgångar och skulder år 2010 (år 2009)

Vänligen fyll i följande poster ur föreningens resultat- och balansräkning!

Ni kan även lämna posterna nedan oifyllda och istället skicka med föreningens resultat- och balansräkning.

	År 2010	År 2009
7. Intäkter		
Medlemsavgifter	+ <input type="text"/>	
Deltagaravgifter	+ <input type="text"/>	
Mottagna bidrag	+ <input type="text"/>	
Intäkter från försäljning	+ <input type="text"/>	
Finansiella intäkter såsom ränteintäkter	+ <input type="text"/>	
Övriga intäkter	+ <input type="text"/>	
Summa intäkter	<input type="text"/>	<input type="text"/>
8. Kostnader		
Lönekostnader	- <input type="text"/>	
Lönebikostnader (t.ex. socialskyddsavgifter, pensionsförsäkringar)	- <input type="text"/>	
Administrativa kostnader (t.ex. kontorsmaterial, telefon, bokföring)	- <input type="text"/>	
Avskrivningar	- <input type="text"/>	
Bidrag till t.ex. medlemmar, medlemsföreningar	- <input type="text"/>	
Finansiella kostnader	- <input type="text"/>	
Övriga kostnader	- <input type="text"/>	
Summa kostnader	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Räkenskapsperiodens resultat	<input type="text"/>	
9. Tillgångar		
Bestående aktiva (t.ex. anläggningar, maskiner, placerade medel)	<input type="text"/>	
Rörliga aktiva (t.ex. kassa och banktillgodohavanden)	<input type="text"/>	
Eget kapital	<input type="text"/>	
Främmande kapital	<input type="text"/>	

10. Egna kommentarer

Stort tack för din medverkan!

Bästa mottagare,

Ålands statistik- och utredningsbyrå utreder frivilligarbetets samhällsekonomiska betydelse på uppdrag av Mariehamns stad, landskapsregeringen och Paf. Huvudsyftet är alltså att kartlägga frivilligarbetets betydelse för den åländska ekonomin.

ÅSUB går som bäst igenom föreningars Paf-ansökningar samt grundbidragsansökningar till Mariehamns stad, för att få en uppfattning om föreningarnas verksamhet på Åland. (Vi har fått er e-postadress från dessa ansökningshandlingar.) Vi samlar i första hand in uppgifterna från ansökningshandlingarna, för att besvara föreningarna så lite som möjligt.

Nu behöver vi dock er hjälp med några uppgifter gällande **Föreningen r.f.**

1. En grov uppskattning av antal ideellt arbetade timmar och antal timmar betalt arbete år 2010, som skett inom ramen för er förening. Vi är också intresserade av att få uppgifter om antal timmar ni lagt ned på administrativt arbete samt om det administrativa arbetet är betalt eller om det utförs ideellt. Svara gärna på följande sätt!

Grov uppskattning av arbetstimmar år 2010

Totalt antal timmar Därav antal timmar administrativt arbete
Betalt arbete
Ideellt arbete
Totalt arbete

Det kan vara svårt att uppskatta antal ideellt arbetade timmar som årligen läggs ned inom ramen för er förening, men er uppskattning är mycket viktig för att vi ska kunna beräkna frivilligarbetets betydelse!

2. Om föreningen betalar någon ersättning till de ideellt arbetande t.ex. för resekostnader eller betalar någon försäkring för de ideellt arbetande, vänligen uppge denna utgift (år 2010)!

3. Slutligen är uppdragsgivarna intresserade av att få veta vad som driver människor att jobba ideellt. Har du någon uppfattning om detta och/eller kan du tipsa mig om någon eldsjäl inom er förening som kan svara på frågan?

Deltagandet är frivilligt men varje svar är betydelsefullt för undersökningens resultat och tillförlitlighet. Resultaten presenteras så att enskilda föreningars svar inte kan urskiljas.

Vänligen skicka in svaren senast **måndagen den 23 april 2012!**

Om er förening är en takorganisation, vänligen uppge om svaren enbart gäller takorganisationens verksamhet eller även underföreningarnas verksamhet!

Om ni har några frågor, tveka inte att kontakta mig!

Tack så mycket på förhand!

Vänliga hälsningar,

Maria Rundberg
Utredare
Ålands statistik- och utredningsbyrå

ÅLANDS STATISTIK OCH UTREDNINGSGSBYRÅ

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en fristående enhet vars huvuduppgift är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva kvalificerad utrednings- och forskningsverksamhet.

ÅSUB producerar fortlöpande aktuell statistik inom en rad olika samhällsområden. Tyngdpunkten i analysverksamheten utgörs av utredningar inom det ekonomisk-politiska området. Statistiska sammanställningar publiceras regelbundet i serierna ÅSUB Statistik och ÅSUB Statistikmeddelande, medan serien ÅSUB Rapport innehåller utredningar, analyser och annan information om Ålands ekonomi och samhälle.

Mer information om verksamheten och publikationer finns på ÅSUB:s hemsida www.asub.ax

ÅLANDS STATISTIK- OCH
UTREDNINGSGSBYRÅ

Tfn +358 (0)18 25490
Fax +358 (0)18 19495
info@asub.ax
www.asub.ax

Ålandsvägen 26
PB 1187
AX-22 111 MARIEHAMN